

КОРАК БИБЛИОТЕКЕ

часопис за културу и
библиотечко-информациону делатност

ISSN 2466-524X (Online)

4/2019

КОРАК БИБЛИОТЕКЕ

4

(2019)

КОРАК БИБЛИОТЕКЕ

часопис за културу и
библиотечко-информациону делатност

бр. 4 (2019)

Редакција

мр Бранка Арсовић, Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу
Анђа Бјелић, Народна библиотека Ужице
др Татјана Богојевић, Библиотека Матице српске Нови Сад
Хадија Кријешторац, Народна библиотека „Вук Караџић” Пријеполје
Бојана Маринчић, Народна библиотека Ужице
Драгослава Родаљевић, Народна библиотека Ужице
Гордана Стевић, Народна библиотека Пожега
Бојана Бјелица, Библиотека Матице српске Нови Сад

Главни и одговорни уредник

Драгослава Родаљевић

Лектор

др Татјана Богојевић

Дизајн корица и прелом текста

Бојана Бјелица

Техничка подршка

Илија Смиљанић

Издавач

Народна библиотека Ужице

За издавача

Душица Мурић

Часопис излази електронски, једном годишње
Радове слати на адресу: korakbiblioteka@gmail.com

ISSN 2466-524X (Online)

КОРАК БИБЛИОТЕКЕ

часопис за културу и библиотечко-информациону
делатност

Ужице
2019.

САДРЖАЈ

ИЗ ПРОШЛОСТИ	10	<i>Мр Слободан Радовић</i> Неслагања извора о почетку рада Читалишта у Ужицу: (прилог историографији српског библиотекарства): поводом 140 година од смрти Стојана Обрадовића
БИБЛИОГРАФИЈЕ И КАТАЛОЗИ	19	<i>Драїослава Родаљевић</i> Писани траг о књизи и људима: грађа за библиографију мр Слободана Радовића (1957 –2019)
	57	<i>Јасмина Луковић, Драїана Ристићановић, Биљана Ристићовић</i> Дечја периодика у Народној библиотеци Ужице
САВРЕМЕНИ ТОКОВИ	68	<i>Бојана Маринчић</i> Стара библиотека Тринити колеца
	78	<i>Драїана Маринковић</i> Лето на крилима бајки
	84	<i>Душанка Пајић, Драїана Пејирић</i> Савремени токови у библиотекама
	88	<i>Нина Раденковић, Биљана Давидовски</i> Каква нам библиотека треба?
	95	<i>Ирена Зечевић, Александар Радовић</i> Библиотекари – носиоци културног кода
	98	<i>Мирјана Радовановић Пејовић, Ана Дуковић</i> Светски конгрес школских библиотекара „Окупљање – оснаживање – трансформација: школске библиотеке”
ПРЕВОДИ	101	<i>Драїослава Родаљевић</i> Библиотерапија
	103	<i>Елена Курїанова Анаїшолєвна (їревод Тијана Родаљевић)</i> Коришћење метода експресивне арт терапије у раду са децом у тешкој животној ситуацији

ПРИКАЗИ

- 110 *Мирјана Радовановић Пејовић*
Криза читања и како је превазићи
- 113 *Оливера Недељковић*
Првих сто педесет година од ивањичке библиотеке
- 117 In Memoriam
- 119 Упутство ауторима
- 122 Упутство за писање приказа публикације

РЕЧ РЕДАКЦИЈЕ

Народна библиотека Ужице, у години значајног јубилеја – 160 година од оснивања Читалишта у Ужицу, на предлог Стручног већа и Подружнице Библиотекарског друштва Србије за Златиборски округ, покреће електронски часопис „Корак библиотеке: часопис за културу и библиотечко-информациону делатност”. Часопис ће објављивати оригиналне радове из библиотечко-информационе теорије и праксе и културне историје Златиборског округа. Биће објављени и радови за које редакција процени да могу унапредити савремену библиотечку праксу или су, пак, од изузетног значаја, иако нису везани за завичај. Редакција ће за стручне радове обезбедити рецензију компетентних стручњака.

Радови ће бити груписани у рубрике:

- Из прошлости – радови из историје библиотекарства и културне историје
- Истраживања – истраживачки радови из библиотекарства
- Биографије – биографије знаменитих личности
- Библиографија – библиографије и библиографска истраживања
- Савремени токови – радови из области савремених библиотечких услуга, програми и пројекти у библиотекарству, примери добре праксе и сл.
- Преводи – преводи стручних радова, стандарда, смерница и других докумената
- Прикази – прикази стручних монографија и часописа.

Покретањем стручног часописа желимо да допринесемо унапређењу савремене библиотечке праксе.

НЕСЛАГАЊА ИЗВОРА О ПОЧЕТКУ РАДА ЧИТАЛИШТА У УЖИЦУ

(прилог историографији српског библиотекарства): поводом 140
година од смрти Стојана Обрадовића

Сажетак: У раду се наводи неколико различитих извора о почетку рада Читалишта у Ужицу. Према неким изворима Читалиште датира од 1846, други извор наводи 1851. а трећи 1856. годину. И у стручној литератури постоје неслагања у вези са оснивањем и почетком рада. Наводећи разне изворе аутор је покушао да појединачно прикаже њихову заснованост и фактографску утемељеност.

Кључне речи: Читалиште, оснивање читалишта, историјски извори, примарни и секундарни извори, архивска грађа, студије, монографија, календар.

Година оснивања Читалишта у Ужицу дуго је била предмет различитих тумачења у стручној литератури. Историчари библиотекарства најчешће су као примарни извор узимали документ из 1856. године, који носи званични назив *Устѧв чииѧлиииѧ* и има 29 чланова а у последњем члану наводи се: „*Предсѧјеѧе усѧројеније Чииѧлиииѧ, које је од свију членова њеѧови издѧѧо и сочињено, сѧуѧа у живоѧи на Преображење Госѧодње, 6. августѧ 1856. године, од коѧа и Чииѧлиииѧе суишесѧвује*”.¹

Овај документ, датиран 6. августа 1856. године, потписали су деловодитељ Милован Браловић и, за председатеља Читалишта, управитељ Стојан Обрадовић.² Дуго је овај писани извор узиман као једини валидни извор, све док познати историчар библиотекарства др Десанка Стаматовић, у студији *Чииѧлиииѧ у Србији у 19. веку*, није навела и друге

¹ Архив РС, Мин. просвете, ф. VIII, 1857.

² Стојан Обрадовић, рођен у Богатићу 1817, био је чиновник у суду и сарадник Српског ученог друштва. Оставио је записе из етнологије и историје ужичког и подринског краја. Испевао је *Песму о разарању градова Сокола и Ужица* и написао *Описание окружија ужичкоѧ* и спев *Косѧреш харамбаша*. У аутобиографском тексту *Живоѧо ѧрикљученија Сѧѧѧана Обрадовића или себе самоѧа оѧис* каже да је основао Читалиште, био његов управитељ и учествовао у доношњу читалишних правила. Умро је 1879. године.

изворе, који указују на знатнију старину ужичког читалишта. У поменутој студији аутор наводи да су читалишта крајем четрдесетих година 19. века на тлу обновљене Србије представљала значајан догађај, у коме је млада грађанска класа уставобранитељске Србије видела ослободилачко и културног развоја.³

Поводом неслагања извора, нужно је навести све изворе и њихова тумачења. За почетак живота Читалишта у Ужицу нема много примарних извора, али ипак има их неколико који захтевају да буду стављени у раван сучељавања. Др Стеван Игњић, у омањој књизи *Ужичко читалиште*, објављеној 1983. године, не наводи остале изворе већ као релевантан извор узима датум којим је 6. августа 1856. године датиран *Устав читалишта*. Аутор прве монографије о Читалишту уопште не помиње друге изворе нити пак неслагања у времену почетка рада овог читалишног удружења.

Касније ће неколико извора који, за разлику од примарног извора, датираних 6. августа 1856, довести у питање годину почетка рада и условити накнадна истраживања. Пођимо трагом различитих извора који доводе до несугласица о години оснивања Читалишта у Ужицу.

Први извор који доводи у питање тачност податка о оснивању ужичког читалишта, онога који се наводи у Игњићевој књизи (*Ужичко читалиште*, 1983), је *Србски календар за њоросћу 1851. годину*, чији је издавач Андрија Стојковић, чувени родољуб у Трсту. Стојковић је доста урадио на штампању српске књиге. Он је сам издавао, продавао и растурао књиге. Имао је и свој одштампани *Ценовник књига* који се могао добити код његових повереника у Београду, Будви, Дубровнику, Херцег Новом, Загребу, Задру, Земуну, Иригу, Новом Саду, Карловцу, Котору, Љубљани, Осијеку, Темишвару, Цариграду и Цетињу. Преко повереника у тим градовима могле су се наручивати књиге, а у Трсту су наручиване код Стојковића.⁴ Где су све стизале српске књиге види из огласа који је штампао на корицама *Србског календара* за 1851. годину. На задњој страни је обавештење: „*Овај Календар као и друге славенске и српске књиге добивају се код следеће л.л.*”

3 Десанка Стаматовић, *Читалишта у Србији у 19. веку* (Београд: Народна библиотека Србије, 1984).

4 *Српске новине*, 24. 9. 1849. године.

Наведено је 91 место у којем су били повереници код којих се могао добити *Календар* и друге српске и словенске књиге које је он продавао. Поред многих српских и словенских градова (Кијев, Праг, Одеса), он има поверенике и у бројним европским градовима и у градовима других континената. Тако помиње Александрију, у којој је повереник Ј. Матишоровић, у Баји је повереник Б. Атанацковић, у Малти Лукешић, у Паризу извесни Роберт. Најчешће су повереници били персонализоване личности, а у неколико случајева књиге су се могле добити и у одређеним установама. **У читалиштима су се могле добити књиге у: Крагујевцу, Смедереву, Сомбору (читаоница) и Ужицу** (подвукао С. Р.). Дакле, то је, до сада прво помињање читалишта у Ужицу (пет година пре Устава Читалишта).

На другој и трећој страни корица пописане су књиге које се могу добити код повереника у наведеним местима: Његошев *Горски вијенац*, Србијанка Симе Милутиновића, *Владимир и Косара*, трагедија Милош Обилић, *Приче* Мушкатиновића, *Земљоописание* Соларића, *Римска историја*, *Нови завет* и др. Тај списак повереника је значајан јер говори да је и Ужице место у које су стизале књиге које је средином 19. века допремао Андрија Стојковић. Није утврђено откуда Андрији Стојковићу податак да у Ужицу постоји читалиште, на које он упућује издања „*йе-чаїана у Заїребу Ф. Жуїана и друїцїех, у Војводини Србији Д. Медаковића и у Биоїраду Кнежевине*”, како се наводи на другој страни корица *Србскої календара*.

Могуће је да је постојање читалишта у Ужицу подстакло виђеније трговце да се као пренумеранти претплате на поједине књиге. Исте године када је на корицама *Србскої календара за 1951. їодину* наведено постојање *С.[рїскої] Чиїалишїїа* у Ужицу, трговац Илија Неранцић, родом из Херцеговине, из села Грбеша у Округу требињском, писао је из Ужица Вуку Карацићу који је тражио пренумерате на своје дело: „*Мене ћеш уїисаїи на їе књиїе које будеш обиїелоданио. Само нек сам у броїу међу људима. Тобож и ја бик желио човїек да се зовем, їак како Бої да*”.⁵

Чињеница је да читалишта у Крагујевцу, Смедереву, Сомбору, која се помињу у *Србском календару* Андрије Стојковића, постоје већ од 1846. године, те није искључено да је у таласу оснивања читалишта у свим већим српским варошима, оно основано и у Ужицу.

⁵ *Нов.*, бр. 1720 (1851).

По др Љубомиру Дурковићу-Јакшићу, познатом историографу библиотекарства и писцу студије *Историја српских библиотек*, „*чињалишће у Београду, Крајевцу, Непојину, Пожаревцу, Смедереву и Ужицу ради од 1846. године*”.⁶ Наводећи начин проучавања историје библиотекарства, каже: „*О српским библиотекма писано је у више наврата. То су махом белешке, дописи и краћи чланци, којима се обично дају подаци за поједине библиотеке. Ти подаци су узети као грађа за историју српских библиотек*”.

Главни извор др Љубомиру Дурковићу-Јакшићу, кад је реч о навођењу податка о години установљења читалишта у Ужицу, јесте часопис *Библиотекар*, број 1 и 2, из 1953. године, са текстом *Прилог грађи за историју библиотек у Србији 19. и 20. века*, у коме се каже: „*Чињалишће у Ужицу основано је 6. августа 1846. године. Чињалишће је имало око 200 књига. Управу Чињалишта чинили су окружни пројојереј, члан окружног суда и један православ*”.

Кад је реч о архивској грађи, она се не наводи као потпора да се те 1846. године оснива ужичко читалиште. Не постоји, или није нађено, ниједно записано слово у архивским документима да Читалиште у Ужицу „*сушествује*” 1846. године. Факат је да је та 1846. година значајна, врло значајна, у историји српских читалишта јер су у многим градовима, приликом прославе рођендана кнеза Александра, тај „*свешти дан*” обележен оснивањем читалишта „*која ће свима на часи, а поштомцима на користи служити*”. Података о ужичком читалишту нема.

Дуго трајање српских читалишта, па и ужичког, истраживачки је повод и разлог за још једно ишчитавање историографије читалишта и монографских записа о њима. Запажа се неслагање извора, па чак се долази и до податка да се у истој књизи наводе различити датуми о почетку рада Читалишта у Ужицу. Тако се у поменутој *Историји српских библиотек* на страни 60 говори о 1846. години а на страни 120, иако се односи на исто, записано је: „*Има података по којима је Чињалишће у Ужицу основано 6. августа 1848. године. Имало је око 200 књига. Управу Чињалишта сачињавали су: окружни пројојереј, члан Окружног суда и један правник*”.⁷ Међутим, нема истражених архивских података који би пот-

6 Љубомир Дурковић-Јакшић, *Историја српских библиотек (1801–1850)* (Београд: Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, 1963), 60.

7 Исти подаци су у *Библиотекару* само се година разликује.

врдили постојање ужичког читалишта у 1848. години, па ни у наредних неколико година, све до 1851. године у којој се помиње послати *Гласник*.

Ни у студији др Десанке Стаматовић *Читалишта у Србији у 19. веку* није унето више појединости које би бациле сноп светлости и разјасниле недоумице о почетку рада Читалишта у Ужицу. Она наводи „да се у *литератури среће податак о оснивању читалишта у Ужицу 6. августа 1846. године*”.

У Прилозима *Грађи за историју библиотеке*, објављеним у *Библиотекару* као година оснивања унета је, такође, 1846. година, а остала фактографија (помињање оснивача: један протојереј, један члан суда и један правдослов) подудара се са личностима, оснивачима из 1856. године. Иако познати проучавалац историјата српских библиотека, у студији *Читалишта у Србији у 19. веку*, истиче да о деловању читалишта у овој (1846) години није пронађена потврда у архивској грађи, у *Хронолошком рејистру читалишта*, на стр. 278. поменуте студије наводи да су 1846. године основана читалишта у Београду, Смедереву, Крагујевцу, Пожаревцу, Негтину и Ужицу.

Секундарни извор из кога се изводи ова (1846) година, као година почетка рада, јесте *Прилој за историју библиотеке у Србији 19. и 20. века*, од Александра Поповића, објављен у *Библиотекару*, 1953. године. С обзиром на то да се личности које се наводе у *Библиотекару* као извору: окружни протојереј, окружни члан суда и један правдослов, помињу у оснивачким правилима, датираним 6. августа 1856. године, као и у писму Максиму Евгенијевићу, очигледно је да је дошло до замене, и да се наведено односи на 6. август 1856. године.

Схватајући да нема чврсте ослонце за постављање прецизног временског одређења о настанку ужичког читалишта, др Стаматовић, закључује: „У сачуваној архивској грађи нема података о оснивању и раду читалишта у Ужицу 1846. године”. Занимљиво је да се др Десанка Стаматовић не позива на архивски документ датиран 6. августа 1856. године, већ наводи: „О обнављању рада, или поновном оснивању, податак се налази у извештају председника Ужичког читалишта, упућеног децембра 1874. године министру просвете”.

Траг о ужичком читалишту налази се и у извештају *Друштва српске словесности* за 1851. годину у коме су, међу другима, и ово читалиште помиње као корисник *Гласника*.⁸ Никакав други податак не постоји да ли је отпремљени примерак *Гласника* заиста и примљен у читалишту. Као што је познато *Гласник Друштва српске словесности* почео је излазити 1847. године у књажевској књигопечатњи, а тек у 1851. години помиње се да је *Гласник* послат Читалишту у Ужицу. Дакле, тачност овога податка документована је у монографском запису и о томе постоји читава предисторија. Из каснијих архивских података дознаје се како се *Гласник* обрео у Ужицу.

На допис Ђуре Даничића, секретара *Друштва српске словесности*, одговорио је Стојан Обрадовић, управитељ Читалишта и члан Окружног суда у Ужицу, 6. јуна 1857. године. Одговор гласи:

„Славному Друштву Српске Словесности,

У одговору на писмо славнога Ученога друштва од 3. ш.м. Чињалишће вароши окружија ужичкој има чест присијојно јавиши да оно до сада изузевши осму част ниједан *Гласник* ни једно друштвено издање нейосредно од хваљенога Друштва или кога другога примио није, сем што му је ово дана предао на чување овдашњи трговац Јован Марић 7 ком. I и 8 ком. II свеске *Гласника Друштвеног*, са још неколико дружи књига које му је неко пре осам година на продају послао, па он ниши је коју продаши могао ниши зна коме ће књије да ради продаје да, зашто је и предао Чињалишту на чување па ако и ко тражи да се, или враће или по умереној цени за Чињалишће кује. Но да би Друштво чињалишно знало како му и са овим књијама посматрајући надлежи и оће ли му и како хваљено Друштво усматрајући, оно га моли присијојно да га у своје време известити изволи”.⁹

Поменути Јован Марић, у то време, био је књигопродавац коме је Друштво српске словесности упутило своја издања. Јован Марић је још 1846. године тражио од Појечинелства просвјешћенија одобрење да може у Ужичком округу продавати школске књиге штампане у Титографији. Ваља имати у виду да је Друштво српске словесности у то време слало *Гласник* у све српске вароши и логично је било да буду насловље-

8 Архив САНУ, Друштво српске словесности 1851/65.

9 АСАНУ, А 1420.

ни на градска читалишта као најпозванија места где би се могао наћи и прочитати *Гласник*. Да ли је књигопродавница Јована Марића била место у које су слати и *Гласник* и *Календар*?

У историографији се појављује још једна година као година почетка рада ужичког читалишта. Гаврило Ковијанић у студији *Трајом читалишта у Србији* пише: „У Ужицу је Читалиште основано крајем 1857. године, али су припреме обављене претходне, 1856. године”. Ову тезу доктор Ковијанић заснива на допису који је послао начелник Јовановић, 18. октобра 1857. године, управи Окружија ужичког. Тај допис на коме се темељи Ковијанићев закључак о почетку рада Читалишта у Ужицу гласи:

„Високославному Појечителству внушени дела Начелничества Окружја ужичког известиле: Између протих научних и просветних завода долазе и читалишта где се друштво ради читања новина и књига састаје. Тако је једно добровољно друштво протих године у вароши овдашњој основано. Читалиште, које и данас сушествује, као нужно за оштећанак свој видело је друштво то да треба и устав по коме ће се оно управљати издати. Оно је по овој неопходној нужди ушчају своја бића сачинило устав који је под 5. ш. м. нумер. 62, Начелству овом ради одобрења поднело. Будући пак да никаква јавна друштва без претходног одобрења правила у земљи оштати не могу, то Начелствоменоуто устројење читалишта овде под уприлику Високославном Појечителству внушени дела с том покорном молбом сироводи да оно друштвено ово заведеније и устројеније његово одобрити благоизволи учтиво му међушим примећујући да пар. 4 при свем том што је у другом полугодију у толико преиначен што је годишњи улог од 1 цес. на 1 шалир сведен, може у истом значењу оштати почет друштву улог и скупштини и дати може како му год стање расхода заповедало буде”.¹⁰

Иако др Ковијанић наводи да је Читалиште основано крајем 1857. године а да су припреме отпочеле претходне (1856) године, из садржаја дописа може се извести закључак да је читалиште отпочело са радом са даном оснивања јер и у време слања овога дописа „читалиште и данас сушествује”. И не само да „сушествује” већ је и годишњи улог што је логично, с обзиром на то да се његов рад односи на пола године, смањен.

¹⁰ АС, МУД, Ф IX – 24/57.

У конкретном случају и Игњић и Ковијанић су, на основу истих извора, тврдили да се почетак рада Читалишта у Ужицу везује за 1856. годину. Обојица су знали за архивски документ који је носио назив *Устави читалишћа*.

Данашњи истраживач историјата ужичког читалишта, суочен са неколико „схваћања у лијераиури” закључује да се мисао о оснивању читалишта у Ужицу, вероватно, родила 1846. године, онда када су се оснивала читалишта у многим другим српским градовима, те је отуда и помињање *С.[рјској] Читалишћа* 1851. у *Србском календару*.

О години када се усвајају читалишна правила, о 1856. години, може се говорити као години о којој постоји потпуна архивска грађа. Како поменута архивска грађа говори о оснивању а не о обнављању рада, остаје да су прва правила о раду ужичког читалишта састављена те године и датирана 6. августа 1856. године.

У Прилозима *Грађи за историју библиотеке*, објављеним у *Библиотекару* као почетак рада, унета једна деценија раније (1846), међутим остала фактографија се слаже са 1856. годином. Није занемарљив податак да је у *Србском календару* за просту 1851. годину уштампано да се *Календар* може, поред осталих адреса, добити и у Читалишту у Ужицу. То је неоспорна чињеница, као и да се *С.[рјској] Читалишће* у Ужицу помиње заједно са читалиштима у Крагујевцу, Смедереву и Сомбору, али година установљења није потврђена у литератури.

Занимљиво је да архивска грађа о читалишту 1856. години не помиње да је постојало читалиште у ранијем периоду, те се не говори о настављању или, пак, о обнављању некадашњег рада. Напротив, у неким документима се каже да никад раније није постојало читалиште. „*Читалишће у овдашњој вароши, іди никада іаково іосіојало није*”, каже се у допису пуномоћника Општине ужичке Милана Јевгенијевића, министру просвете, 21. јула 1860. године. Те тако, када се сагледају сви расположиви извори, на првом месту документ, правила, која су потписали деловодитељ и управитељ, и писмо које су потписали један члан суда, један протојереј и један правдослов, отклоњена су нејасна питања – Читалиште у Ужицу основано је 6. августа 1856. године када су и усвојена читалишна правила.

Друго је питање да ли су та правила исте године и примењивана или се, пак, чекало на сагласности надлежних органа. Према документу, упућеном *Појечийѣлсѣву внуѣрни дела Начелничесѣва окружја ужичкої*, наводи се, између осталог: „Будући љак да никакова јавна друшѣва без ѣреїходийѣлної одобрења ѣправила у земљи оїсѣайи не моїу, ѣо Начелничесѣво ѣоменуѣо усѣројење чийалииѣа овде ѣод у ѣрилоїу Високославном ѣоїечийѣлсѣву внуѣрених дела с ѣом ѣокорном молбом сїроводи да оно друшѣвено заведеније и усѣројеније њеїово одобриѣи блаїоизволи”.¹¹ Овај акт је потписао начелник, мајор М. Јовановић, 18. октобра 1857. године. Вероватно, имајући у виду да су читалишна правила упућена на одобрење, познати историограф Гаврило Ковијанић у студији *Траїом чийалииѣа у Србији*, пише: „У Ужицу је Чийалииѣе основано крајем 1857. їодине (подвукао С.Р.), али су ѣриїреме обављене ѣреїходне, 1856. їодине”.¹²

На крају, из свега наведенога, происходи да је Читалиште у Ужицу основано 6. августа (по старом календару) 1856. године, али да постоје писани трагови о помену Читалишта у Ужицу и 1851. године, вероватно као покушај, што недвосмислено потврђује *Србски календар*.

Литература:

1. Архив РС, Мин. просвете, ф. VIII, 1857.
2. Архив САНУ, Друштво српске словесности 1851/65
3. АС, МУД, Ф IX – 24/57.
4. Дурковић-Јакшић, Љубомир. *Исѣорија срїских библиоѣека (1801–1850)*. Београд: Завод за издавање уѣбеника Социјалистичке Републике Србије, 1963.
5. *Србске новине*, 24. 9. 1849. године.
6. Стаматовић, Десанка. *Чийалииѣа у Србији у 19. веку*. Београд: Народна библиотека Србије, 1984.

¹¹ Архив Србије, МУД, Ф 9 – 24/57.

¹² Нав. дело, стр. 221.

Драгослава Родаљевић
Народна библиотека Ужице
dragoslavauc@gmail.com

УДК 012 Радовић С.
02:929 Радовић С.

**ПИСАНИ ТРАГ О КЊИЗИ И ЉУДИМА:
грађа за библиографију мр Слободана Радовића (1957 –2019)**

Биографија

Отац Сава, ковач, мајка Добрила, рођена Стевановић, из пожешког села Тврдићи. Рођен је 23. маја 1937. године у селу Татинцу, надамак Ужица. Учитељску школу завршио је у Ужицу (1958), Вишу педагошку школу у Сарајеву (група: Српски језик – Историја), Филолошки факултет у Београду (Српски језик и књижевност). На истом факултету стекао је звање магистра филолошких наука (1981).

Као стипендиста ивањичке општине био је учитељ на Голији, у селу Братљеву, „одрадивши” једногодишњу стипендију, након чега је учитељску каријеру наставио у селу Карану (четири године наставник и осам година директор школе, у периоду 1960–1972), потом је четири године био помоћник директора у Основној школи „Душан Јерковић” (1972–1976).¹ У Народној библиотеци у Ужицу био је на руководећој позицији у периоду од 15. 12. 1976. до 31. 12. 2002. године. За управника Народне библиотеке у Ужицу био је једном именован и пет пута биран.² Када је почео да руководи радом Библиотеке³ она је имала 10 запослених, око 90.000 књига и користила је 500 квадратних метара простора. Као културни посленик у локалној заједници, настојао је да у сваком

¹ Из рукописа Слободана Радовића (достављен за потребе израде ове биобиблиографије).

² Бранко Пејовић, „Рабација писца затекао”, *Политика*, бр. 32078 (24. 8. 2003): А14.

³ Исто.

погледу унапреди рад ове најважније установе културе. Библиотека је постепено добијала простор тако да је на крају мандата користила 1200 метара квадратних, имала интерну мрежу рачунара, електронски каталог за 180.000 књига и аутоматизовану позајмицу. Посебну пажњу поклањао је ширењу мреже библиотека у мањим местима па је Библиотека неколико година имала седам огранака.⁴ Да би библиотека на адекватан начин испунила своју мисију, залагао се за напредна кадровска решења. Са растом фонда и простора отварају се и нова одељења а број запослених се дуплира. „Књигом треба да се обезбеди бржи културни развој, квалитетније образовање, стручно усавршавање и ангажованије и квалитетније учествовање у друштвено-политичком и самоуправном (што бисмо данас рекли радном) животу” писао је у локалном листу.⁵ Борио се да на најбољи начин искористи тренутне друштвене околности, па и отворене бескаматне кредитне линије, да би унапредио набавку књига. Набављао је квалитетну и актуелну стручну књигу, књижевна дела од реномираних домаћих и страних писаца, настојећи да се приближи тада важећем стандарду за јавне библиотеке, да библиотека има по два примерка књиге по глави становника у локалној заједници. Књига, односно опрема простора за адекватно чување, била је приоритет у то време. Посебну пажњу је поклањао развоју завичајне збирке. Од Библиотеке града Београда преузео је библиотеку Драгише Лапчевића,⁶ обезбедио је копије недостајућих бројева завичајног листа „Златибор” из загребачке библиотеке и откупљивао је стару и ретку књигу и рукописну грађу завичајних аутора.

Обављао је функцију председника Заједнице матичних библиотека Србије,⁷ у периоду од 1983. до 1985. године. Био је укључен у све значајније пројекте везане за афирмацију културне историје златиборског краја и града Ужица. Био је у редакционом и организационом одбору обележавања значајних годишњица, као што су: 100 година од рођења Милутина Ускоковића (1884–1984) и 450 година Ужичког штампарства (1537–1987). Допrineо је, приређивањем научног скупа, како би у завичају схватили значај и важност Милутина Ускоковића, утицао на то

4 Народна библиотека у Ужицу имала је два огранка у приградским насељима (Крчагову и Севојну) и огранке у пет села (Рибашевини, Карану, Биосци, Кремнима и Мокрој Гори).

5 Слободан Радовић, „До књиге кредитом”, *Вести*, бр. 1599 (24. 3. 1978): 9.

6 Слободан Радовић, „Обогаћени завичајни фондови”, *Вести*, бр. 1797 (11. 12. 1981): 7.

7 Владимир Јокановић, Емил Поповић, Милош Стојановић, *Мала југословенска енциклопедија библиотекарска* (Београд: Нова књига, 1988), 211.

да се обележи његова родна кућа, постави спомен-обележје, установи књижевна награда „Милутин Ускоковић” за савремену приповетку и да се штампају Сабрана дела Милутина Ускоковића. Обележавање 450 година ужичког штампарства била је значајна републичка манифестација, у оквиру које је издато фототипско издање „Рујанског јеванђеља” и зборник радова о штампарству.⁸ Као рецензент дао је свој допринос објављивању „Историје Титовог Ужица”, 1. тома, у ком су ангажовани историчари и академици да истраже прошлост овог краја, од каменог доба до 1918. године.

Био је главни и одговорни уредник првих пет бројева дечијег литеарног часописа „Трагови”⁹ (1973–1977), који ће десетак година окупљати, мотивисати и афирмисати стваралаштво младих. Потом је, 1981. године, покренуо књижевни часопис „Међај”, а његов уредник био је у периоду 1983–1988. године. Часопис „Међај” је до 2009. године имао категоризацију научног часописа. Две године (1977–1978) био је главни уредник „Ужичког зборника”, а члан редакције до 1982. године. Био је члан редакција и аутор прилога у „Биографском лексикону Златиборског округа” (2006), „Ужичком лексикону” (2014) и сарадник „Српског биографског речника” Матице српске.

Почео је да пише веома млад. Као ђак Учитељске школе објавио је у листу „Вести” први рад, цртицу „Божја казна”, а своју прву књигу кратких прича „Последњи ждралови” посветио је успомени на родитеље. Од 1977. до 2002. године водио је у ужичкој библиотеци Књижевну трибину са које објављује две књиге разговора: „Књижевни разговори” (Идеа, 1995), „Реч по реч” (Српска књига, 2001). Моћ живе речи значајних књижевника омогућава увид у њихову уметничку радионицу и боље разумевање аутентичности њиховог стваралаштва. Објављивање ауторизованих интервјуа приближава писце читалачкој публици и обезбеђује драгоцену грађу тумачима њихови дела. У књигама су објављени разговори са 30 афирмисаних писаца (Давид Албахари, Оскар Давичо, Иван В. Лалић, Десанка Максимовић, Добрило Ненадић, Милорад Павић, Љубомир Симовић, Момчило Тешић и др.).

⁸ Тим поводом објављене су две значајне публикације: „Штампарство у ужичком крају: 1537–1987” (Титово Ужице, 1987) и „Књижевно дело Милутина Ускоковића : зборник радова са научнпг скупа одржаног 19. новембра 1984. године”, објављен као посебно издање Међаја, 1985. године.

⁹ *Трагови: зборник литеарних радова ученика основних и средњих школа* (Титово Ужице: Подружница за српскохрватски језик и књижевност, 1. број, 1973); излазио је једном годишње до 1984 године.

Потомак писца „Самоуког рукописа”, пекара Миладина Т. Радовића, рано се заинтересовао за културну прошлост, писао је о личностима које су у своје време биле угледне у српској култури, а потом су скрајнуте. Међу њима је писац и уредник хумористичког листа „Киће” поп Тадија Костић, па оснивач и штампар првог ужичког листа „Златибор” Лазар Ђ. Тришић, а пре њих филозоф и миљеник остарелог краља Петра Карађорђевића Добросав М. Ружић, отац несрећне Анке и Виде, удате Црњански.¹⁰ Бавећи се портретима личности из минулих времена, описао је знамените професоре, који су дуже или краће живели и радили у Ужицу, крајем 19. и првих деценија 20. века (Винко Грдан, Љубомир Давидовић, Божидар Кнежевић, Батрић Марјановић, Благоје Марковић, Цветко Поповић, Симеон Роксандић, Добросав Ружић, Љубомир Стојановић, Милош Трифуновић, Коста Урошевић, Радоје Ускоковић). Привлачила га је „пустоловина трагања, изналажења, наравно мајсторство презентације, призива лепоту завидне прошлости за све нас, за будуће читаоце, за савременике и за времена која ће долазити... Јасним резоним и живим стилем, умешним избором, врло пластично оствариће лик, време и труд”¹¹ Стојана Обрадовића и других значајних завичајних личности. Објавио је педесетак стручних радова из књижевне историографије и приредио за штампу приповетке Милутина Ускоковића и разговоре Добрила Ненадића.

Заступљен је у: „Лексикону писаца Југославије” (Матица српска); „Малој југословенској енциклопедији библиотекарства” (1988); „Ко је ко / писци из Југославије” (1994); Лексикону „Ко је ко у Србији” (1994); Лексикону „Ко је ко у Србији” (1996); „Лексикону писаца просветних радника” (2000); „Биографском лексикону Златиборског округа” (2006). „Књижевници Златиборског округа” (2008). Заступљен је у антологији „Од катедре до Парнаса”, са награђеном причом „Шаке” и у „Прегледу књижевности ужичког краја” (1996).

За рад на популарисању књиге и читања добио је у библиотекарству престижну награду „Милорад Панић Суреп”, 1986. године, а за студију о школској библиотеци и стручне радове о читалачкој рецепцији додељено му је звање саветника. Добио је награду Културно-просветне заједнице Србије „Златна значка”, „Плакету захвалности” од Удружења

¹⁰ Из рукописа Слободана Радовића (достављен за потреба израде ове библиографије).

¹¹ Александар Милосављевић Лале, „Ходочашће Слободана Радовића”, *Међај*, бр. 60/61 (2006): 94.

књижевника Србије (2007)¹² и Повељу града Ужица (2015). За помоћ вишеградској библиотеци у ратним условима, 1996. године, додељена му је „Плакета Народне библиотеке ‘Иво Андрић’” у Вишеграду као и „Плакета захвалности” Градске библиотеке у Прибоју, за помоћ у оснивању библиотеке. Награђен је за три приповетке: „Шаке”, на конкурс Просветног прегледа, (1970); „Миздрак”, на конкурс „Вечерњих новости” (1976); прву награду добио је за причу „Дани модрих боја” на конкурс РМК¹³ Зеница (1989).

Увод у библиографију

Библиографија Слободана Радовића састоји се од 248 јединица. Подељена је на шест целина: 1. Аутор монографских публикација; 2. Приређивач монографских публикација; 3. Прилози у монографским публикацијама; 4. Прилози у часописима и зборницима; 5. Прилози у новинама и листовима; 6. У литератури. Библиографски опис монографских публикација рађен је према ISBD(M), Међународном стандарду за опис монографских публикација, као и Упутству за примену ISBD стандарда у опису компонентних делова ISBD (CP).¹⁴ У оквиру првих пет целина јединице су поређане хронолошки; у оквиру календарске године узбуђене су према наслову, а у последњем поглављу јединице су узбуђене према презимену аутора, а у оквиру истог аутора поређане су хронолошки. Библиографија садржи Именски регистар и Регистар листова и часописа.

Приликом израде библиографије консултовани су најпре подаци које је доставио сам аутор (С. Р.) а затим и бројни други извори: Електронски каталог COBISS.SR, Каталог критика и есеја у Народној библиотеци Ужице, Каталог недељника *Весџи*,¹⁵ Електронски каталог Босне и Херцеговине COBISS.BH, Електронски каталог Републике Српске COBISS.RS, завичајне библиографије (*Ужичкої зборника*, *Истџоријске*

12 У време двомесечне НАТО агресије и бомбардовања Србије 1999. године, на ванредној Скупштини Удружења књижевника Србије, у ратним условима, постао је члан овог књижевног удружења. Изабран је за секретар Подружнице удружења књижевника за Златиборски округа 2001. године. *Књижевници Златиборскої округи* (Пожега, Ужице, 2008), стр. 31.

13 Рударско-металуршки комбинат

14 Међународни стандардни библиографски опис саставних делова – ISBD(CP).

15 Каталог *Весџи* израдио је библиотекар Завичајног одељења Народне библиотеке Ужице Радован Луковић. Каталог обухвата све прилоге у овом регионалном недељнику од 1941. до 1981. године и налази се у Библиотеци.

баишћине, Сусрећа библиографа у Иђији и Библиографија Милушћина Ускоковића),¹⁶ библиографије у завичајним периодичним публикацијама. Као важан извор коришћена је *Библиографија Јуџославије. Чланци и прилози у серијским публикацијама, Серија Ц, Умешћосћ, сћоршћ, филолошћија, књижевносћ*, као и *Библиографија Србика и Библиографија Србије (Чланци и прилози у серијским публикацијама. Серија Ц)* – у електронском облику. Библиографија је урађена *de visu*, а ако је ипак било немогуће доћи до неке јединице онда је то наведено у фусноти. С обзиром на то да је Слободан Радовић био на руководећем положају више од 25 година, велика је вероватноћа да су изостављени неки од чланака у дневним новинама и недељним листовима па је предвиђена допуна библиографије ако се пронађе још јединица. Истражена и приказана грађа садржи податке о значајним личностима нашег завичаја, који чекају неке нове пасиониране биографе попут Радовића, да наставе са истраживањем и писањем.

16 Драгослава Родаљевић, Александар В. Савић. „Библиографија Ужичког зборника: (бројеви 1–30)”. *Ужички Зборник*, бр. 31–22 (2017); Александар В: Савић и Драгослава Родаљевић. *Библиографија историјске баишћине 1–20*. Ужице: Историјски архив, 2011; Татјана Ракић, *Библиографија Милушћина М. Ускоковића* (Ужице: Народна библиотека Ужице, 2013); Марија Јованцаи и Гордана Ђилас, *Библиографија Сусрећа библиографа у сћомен на др Георћија Михаиловића*, Инђија 1983–2016 (Инђија: Народна библиотека „Др Ђорђе Натошевић”, 2017).

Аутор монографских публикација

1978

1

Школска традиција у Карану / Слободан Радовић. – Титово Ужице : [б. и.], 1979. – Стр. 459–473 : илустр. ; 24 cm

Напомене и библиографске референце уз текст. – Résumé.

П. О.: Ужички зборник ; 8 ; 1979.

1982

2

Školska biblioteka u nastavi : sa primerima iz nastave maternjeg jezika i književnosti / Slobodan Radović. – Gornji Milanovac : Dečje novine, 1982 (Kragujevac : „Nikola Nikolić”). – 88 str. : graf. prikazi ; 24 cm

Tiraž 3000. – Bibliografija: str. 87–88.

1988

3

Последњи ждралови : кратке приче из сеоског живота / Слободан Радовић ; [илустрације Зага Ћетковић]. – 1. изд. – Пожега : Књижевно друштво „Развигор”, 1988 (Пожега : „Димитрије Туцовић”). – 51 стр. : илустр. ; 21 cm. – (Библиотека Паун. Едиција Вуковим трагом / [Развигор, Пожега]) (Савремена проза / [Развигор, Пожега]).

Тираж 1.000. – Ауторова слика и белешка о њему на пресавитку кор. листа. – На пресавитку задњег кор. листа рецензија Драгана Тодоровића.

Садржај: Прича о именима (5–8); Ковачева жеља (9–11); На крају лета (14–15); Скица за причу (16–18); Комшилук (19–22); О човеку и хеликоптеру (23–24); Повратак (25–27); Сусрет (28–29); Очево ново одело (30–31); Шаке (32–34); Миз-

драк (35–36); Деда Лекса и помрачење (37–39); Човек благе нарави (40–42); Засеље изнад реке (43–45); Између две ноћи (46–48). Ризница тема и мотива / Момчило Тешић (49–51).

1995

4

Књижевни разговори / [разговоре водио и] приредио Слободан Радовић. – Београд: Идеа, 1995 (Београд : Војна штампарија). – 132 стр. ; 20 cm. – (Библиотека Расветљења ; књ. 2).

Садржај: Предговор / Јован Јанићијевић (5–6). У народној култури нема случајног / Драгиша Витошевић (7–14). Антиконвенционални песник је мета / Оскар Давичо (15–29). Писац све издржи / Антоније Исаковић (30–39). Поезија не може без садашњости / Иван В. Лалић (40–45). Два дочека у Србији / Војислав Лубарда (46–58). Моја, назовимо је, сета / Десанка Максимовић (59–71). Духовна авантура / Добрило Ненадић (72–82). Писцу не верујте / Милорад Павић (83–91). У додиру са људима интензивније живим / Весна Парун (92–100). Имагинација је немоћна пред животом / Бранко В. Радичевић (101–106). Говорим и пишем језиком свога краја / Тамил Сијарић (107–111). Језик је све / Љубомир Симовић (112–116). Нисам осећао оскудицу тема / Момчило Тешић (117–124). Егзистенцијална зебња / Воја Чолановић (125–131). Белешка о састављачу (132).

5

Од олтара до Парнаса : живот и дело Тадије П. Костића / Слободан Радовић. – Ужице : Кадињача ; Горњи Милановац : Дечје новине, 1995 (Ужице : „Димитрије Туцовић”). – 159 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж: 1000. – Библиографија: стр. 143–154.

1996

6

Бранко Ковачевић : хроника старог Ужице / [аутори текстова Драгиша Милосављевић, Слободан Радовић ; каталошка обрада и избор слика Зоран Јанчић ; фотографија Зоран Домановић, Александар Дулановић]. – Ужице : Народни музеј, 1996 (Ужице : Графичар). – [22] стр. : репродукције ; 30 cm
Тираж 500. – Библиографија: стр. [20].

1998

7

Основна школа у Карану / Слободан Радовић. – Каран : Основна школа „Миодраг Миловановић Луне”, 1998 (Пожега : Епоха). – 208 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж 1000. – Библиографија: стр. 204–205.

1999

8

Лазар Ђ. Тришић : штампар и књијар / Слободан Радовић. – Ужице : Штампарија „Димитрије Туцовић”, 1999 (Ужице : „Димитрије Туцовић”). – 85 стр. : фотогр., факс. ; 24 cm. – (Знамените личности у култури српског народа)

Тираж 1000. – Белешка о аутору: стр. [86].

2001

9

Реч по реч : књижевни разговори / [разговоре водио] Слободан Радовић. – Рума : Српска књига ; Горњи Милановац : Лео, 2001 (Рума : Српска књига Графампромет). – 161 стр. ; 19 cm. – (Библиотека Беседници ; књ. 2)

Садржај: Ја сам превејани постмодерниста / Давид Албахари (7–20). Не припадам књижевним круговима / Владимир Арсе-

нијевић (21–26). Нисам историчар опште праксе / Светислав Басара (27–32). Моји корени су српски / Владимир Војновић (33–40). Село је у нама преживело / Милован Данојлић (41–51). Тражите добро у себи / Владета Јеротић (53–62). Ужичка прича / Сретен Марић (63–76). Живот у сумњама / Танасије Младеновић (77–84). Књига има своју судбину / Драган Драгојловић (85–90). Историја као спретно упакована прича / Добрило Ненадић (91–99). Ја верујем у драматику приче / Вида Огњеновић (101–104). Завичајне и цивилизацијске поруке на крају миленијума / Тиодор Росић и Драгомир Брајковић (105–110). Ја сам увек на страни губитника / Светлана Велмар Јанковић (111–132). Сањар чиста срца / Миленко Пајић (133–137). Ништа не пропада / Јован Ћирилов (139–147). Преписујем живот / Љиљана Хабјановић Ђуровић (149–160). Уместо поговора / Слободан Радовић [163–164].

2002

10

Ариљска библиотека / Слободан Радовић. – Ариље : Културни центар, 2002 (Пожега : Жиравац). – 123 стр. : илустр. ; 21 cm

Тираж 1.000. – Белешка о аутору: стр. [125].

2006

11

Трагом Ужичког театралног друштва / Слободан Радовић. – Ужице : Народно позориште, 2006 (Ужице : Графичар). – 176 стр. : илустр. ; 21 cm
Тираж 500. – Стр. 174: О књизи / Огњенка Милићевић. – Белешка о аутору: стр. 175.

2014

12

Краљев библиотекар : из живота Доброслава Ружића (1864–1918) / Слободан Радовић. – 1. изд. – Чачак :

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, 2014 (Чачак : Светлост. – 219 стр. : илустр. ; 22 cm

Ауторова слика. – Тираж 600. – Хронологија живота Добросав М. Ружића: стр. 181–186. – Биографије чланова породице Ружић: стр. 187–197. – Стр. 207–211: Искупљен национални грех / Маријана Матовић. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Објављене књиге Добросав Ружића: стр. 198–200. – Summary; Zusammenfassung.

13

Спомен-књига о 125-годишњици Основне школе у Севојну : (1889–2014) / Слободан Радовић. – Севојно : Основна школа „Алекса Дејовић”, 2014 (Ужице : Графичар). – 182 стр. : илустр. ; 24 cm

Ауторова слика. – Тираж 500. – Прилози: стр. 153–176. – Белешка о писцу: стр. 177. – Напомене и библиографске референце уз текст.

2016

14

Гривска – век школе: 1916–2016 / Слободан Радовић. – Севојно : Катмар ; Гривска : Основна школа „Ратко Јовановић” Крушчица – Издвојено одељење Гривска, 2016 (Ужице : Инпринт). – 215 стр. : илустр. ; 24 cm

Ауторова слика. – Тираж 500. – Белешка о аутору: стр. 209. – Напомене и библиографске референце уз текст.

2019

15

Знаменити професори Ужица / Слободан Радовић. – Ужице : Историјски архив Ужице, 2019 (Ваљево : Штампарија Топаловић). – 305 стр. : илустр. ; 25 cm

Тираж 300. – Белешка о аутору: стр. [311].

Садржај: Реч унапред (9–10); Љубица Барух (15–28); Винко Грдан (29–37); Љубомир Давидовић (39–48); Ђурић М. Драгутин (49–58); Благоје Живковић (59–67); Михаило Р. Живковић (69–79); Ивановић др Живан (83–92); Илић М. Радомир (93–100); Првослав Караматијевић (101–108); Радивоје Карадић (109–115); Божидар Кнежевић (117–127); Батрић Марјановић (129–136); др Благоје Марковић (137–147); Обрад Недовић (149–154); Марија Осипов (155–164); Љубомир Павловић (165–170); Милош Перовић (171–181); Галина Пољаков (183–189); Мирко А. Поповић (191–198); Цветко Поповић (199–206); Драгутин Прљевић (207–214); Симеун Роксандић (215–224); Добросав М. Ружић (225–238); Владимир Стаднички (239–248); Љубомир Стојановић (248–262); Јован Топаловић (263–276); Милош Трифуновић (277–288); Коста Урошевић (289–296); Радоје Ускоковић (297–305); Уместо епилога (307) Из рецензије / Радован Поповић (309). – Напомене и библиографске референце уз текст.

Приређивач монографских публикација

1985

16

Књижевно дело Милутина Ускоковића : зборник радова са Научног скупа, одржаног 19. новембра 1984. године у Титовом Ужицу / [уредник Слободан Радовић]. – Титово Ужице : Народна библиотека „Едвард Кардељ”, 1985 (Титово Ужице : „Димитрије Туцовић”). – 199 стр. ; 24 cm. – (Посебна издања часописа „Међај”). Тираж 1.000. – Стр. 155–197: Библиографија Милутина М. Ускоковића / Радисав М. Цајић.

1995

17

Под животом : цртице, песме у прози, песме, чланци о књижевности / Милутин Ускоковић ; [приредио Слободан Радовић]. – Ужице : Кадињача, 1995 (Ужице : Рујно). – 330 стр. ; 21 см. – (Сабрана дела Милутина Ускоковића ; књ. 1)

Тираж 1.500. – Милутин Ускоковић и његово време: стр. 7–33. – Наговештаји поетике и мотива у раној прози Милутина Ускоковића: стр. 285–300. – Напомене: стр. 301–326.

1996

18

Пожега у прошлости : [(путописи, записи, епске песме)] / [приредили] Радован Зарић, Слободан Радовић. – Пожега : Епоха, 1996 (Ужице : Рујно). – 134 стр. : илустр. ; 21 см

Тираж 1.000.

2002

19

Жена и мириси : књига о жени и лепоти, љубави и раскоши, стиду и мирису / Доброслав М. Ружић ; приредио Слободан Радовић ; [илустрације Гистав Доре]. – 1. изд. – Чачак : Легенда, 2002 (Крагујевац : Призма). – 210 стр. : илустр. ; 18 см. – (Мала класична библиотека ; књ. Бр. 2)

Тираж 1000. – Од тамнице до двора / Слободан Радовић: стр. 5–36. – Жена и мириси / Радојко Николић: 209–210. – Белешке уз текст.

2003

20

Попине приче : приповетке / Тадија П. Костић ; приредио Слободан Радовић. – Горњи Милановац : Библиотека

„Браћа Настасијевић” : ЛИО, 2003 (Чачак : Светлост). – 182 стр. : ауторова слика ; 21 см. – (Библиотека Завичајни писци / [Библиотека „Браћа Настасијевић”, Горњи Милановац] ; књ. 3)

Тираж 1.000. – Стр. 7–18: Заборављени писац Тадија П. Костић / Слободан Радовић. – Стр. 181–182: Уз овај избор / Слободан Радовић. – Напомене и библиографске референце уз текст.

2004

21

Велики људи / Доброслав М. Ружић ; приредио Слободан Радовић. – 1. изд. – Чачак : Легенда, 2004 (Мрчајевци : Тимопринт). – 220 стр. : илустр. ; 17 см. – (Мала класична библиотека ; књ. бр. 8)

Тираж 1.000. – Стр. 5–20: Предговор / Слободан Радовић. – Напомене и библиографске референце уз текст.

2007

22

По Црној Гори : од Златибора до Ловћена и Скадра / Доброслав М. Ружић; приредио и предговор написао Слободан Радовић. – Подгорица: ЦИД, 2007 (Београд : Бирограф). – 160 стр. : илустр. ; 21 см. – (Библиотека Свједочанства)

Слика аутора. – Тираж 500. – Стр. 151–153: Напомене уз овај рукопис / Слободан Радовић.

23

Разговори / Добрило Ненадић ; приредио Слободан Радовић. – Ариље : Народна библиотека Ариље, 2007 (Пожега : Жиравац). – 254 стр. : илустр. ; 21 см

Тираж 500. – Белешка о Добрилу Ненадићу: стр. 251–252.

2008

24

Сан и смрт редова Сивића : ратне приче из Првог светског рата / Драгољуб М. Радовић ; приредио Слободан Радовић. – Ужице : Народни музеј, 2008 (Ужице : Графичар). – 127 стр. : илустр. ; 20 см

Тираж 500. – Биографска белешка: стр. 126.

2011

25

Цртежи и записи /Љубиша Р. Ђенић Рујански; приредио и поговор написао Слободан Радовић. – Београд: Службени гласник; Чајетина : Библиотека „Љубиша Р. Ђенић”, 2011 (Београд : Гласник). – 225 стр. : илустр. ; 26 см. – (Библиотека Сведоци епохе) (Посебна издања / [Службени гласник])

Тираж 1.000. – Стр. 203–204: Млади кафеција у Чајетини преко дана точи / Миодраг Верговић. – Стр. 205–207: Човек у сенци / Љубомир Симовић. – Стр. 208–210: Летописац Златибора / Милојко П. Ђоковић. – Стр. 211–216: Белешка приређивача о генези цртежа Љубише Р. Ђенића Рујанског / Слободан Радовић. – О аутору: стр. 225. – Изабрана библиографија Љубише Р. Ђенића Рујанског: стр. 217–220.

2013

26

Пчеларски речник 1904. / Доброслав М. Ружић. Пчеларство некад и сад / приредио [први и други део] Слободан Радовић. – Ужице : Народни музеј : Друштво пчелара, 2013 (Ужице : Братис). – 150 стр. : илустр. ; 24 см
Слике Д. М. Ружића. – Слика С. Радовића. – Тираж 500. – Стр. 83–89: Белешка о аутору Пчеларског речника / Слободан Ра-

довић. – Белешка о приређивачу: стр. 147. – Напомене и библиографске референце уз текст.

Прилози у монографским публикацијама

1972

27

Шаке / Слободан Радовић.

У: Од Катедре до Парнаса : зборник литерарног стваралаштва просветних радника Југославије / уредници Александар Тодоровић и Синиша Тошић. – Београд : Просветни преглед; Графос, 1972. – Стр. 185–188.

1983

28

Етичко у приповеткама Драгише Лапчевића / Слободан Радовић.

У: Драгиша Лапчевић у радничком покрету Србије / Научни скуп „Драгиша Лапчевић у радничком покрету Србије” (1983 ; Пожега); [одговорни уредник Живота Марковић]. – Титово Ужице : Народни музеј ; Београд : Институт за историју радничког покрета Србије, 1984. – Стр. 495–500.

29

Уместо предговора / Слободан Радовић.

У: Ужичко читалиште : 1856–1941 / Стеван Игњић. – Титово Ужице : Народна библиотека „Едвард Кардељ”, 1983. – Стр. 3–4.

30

Читаоци млађег узраста и читање / Слободан Радовић.

У: ПУТ књиге до читаоца посредством библиотеке : зборник радова. – Београд

: Народна библиотека Србије : Заједница матичних библиотека Србије, 1983. – Стр. 191–194.

1985

31

Генеа неких мотива у „Vitae fragmenta” и њихове стилско језичке особине / Слободан Радовић.

У: Књижевно дело Милутина Ускоковића: зборник радова са научног скупа одржаног 19. новембра 1984. године у Титовом Ужицу / [уредник Слободан Радовић]. – Титово Ужице: Народна библиотека „Едвард Кардељ”, 1985. – Стр. 129–133.

32

Прилог истраживању читалачког интересовања код читалаца млађег узраста / Слободан Радовић.

У: Читаоци и читање / [уредници Љиљана Ђурђић, Владимир Јокановић]. – Београд : Народна библиотека Србије : Заједница матичних библиотека Србије, 1985. – Стр. 69–74.

1989

33

Народно просвећивање у Ужичком округу у периоду октобар 1944 – мај 1945. / Слободан Радовић

У: Ужички крај у НОР-у и револуцији / [главни и одговорни уредник Милутин Пашић]. – Титово Ужице : Народни музеј, Радна јединица Музеј устанка 1941 ; Београд : Институт за историју радничког покрета Србије, 1989. – Стр. 465–474.

1990

34

Књижевник Милош Перовић / Слободан Радовић.

У: Педагошки погледи Доситеја Обрадовића / Др Милош Перовић. Титово Ужице: Народна библиотека, 1990. – Стр. 91–92.

30

1994

35

Предговор / Слободан Радовић.

У: Ужичка библиографија : књиге, листови, часописи, зборници, извештаји : 1886–1993 / [уређивачки одбор Мирјана Вирић, Слободан Радовић, Момчило Лучић]. – Ужице : „Кадињача”, 1994. – Стр. 5–6.

1995

36

Милутин Ускоковић и његово време / Слободан Радовић.

У: Под животом : цртице, песме у прози, песме, чланци о књижевности / Милутин Ускоковић ; [приредио Слободан Радовић]. – Ужице : Кадињача, 1995. – Стр. 7–33.

37

Наговештаји поетике и мотива у раној прози Милутина Ускоковића / Слободан Радовић.

У: Под животом : цртице, песме у прози, песме, чланци о књижевности / Милутин Ускоковић ; [приредио Слободан Радовић]. – Ужице : Кадињача, 1995. – Стр. 285–300.

38

Предговор / Слободан Радовић.

У: Народна библиотека Пожега : сто двадесет пет година / Радован Зарић. – [1. изд.]. – Пожега : Народна библиотека : Свитац, 1995. – Стр. 7.

1997

39

Реч на почетку / Слободан Радовић.

У: Пожега и пожешко подручје у попису 1863. године : (сам уради свој родослов) / Радован Зарић. – Пожега : [Свитац], 1997. – Стр. 3–4.

40

Тежња ка поуци / Слободан Радовић.

У: Шапат / Радован Стаменић-Витез. – Ужице : Културно-просветна заједница, 1997. – Стр. [1–2].

1999

41

Rani radovi Hasana Kikića u Učiteljskom podmladku / Slobodan Radović.

У: Dobrota bivanja : monografija u povodu 20-te obljetnice „Kikićevih susreta” 1973–1998. / Sadik Šehić ; [ilustracije Krsto Hegedušić]. – 1. izd. – Wuppertal ; Tuzla : Bosanska riječ = Das bosnische Wort, 1999. – Стр. 125–128.

2002

42

Задужбина Саре и Васа Стојановића, Мостарца, пушкара из Ужица (допринос Задужбине Љубомира Стојановића научном раду) / Слободан Радовић.

У: Љубомир Стојановић : живот и дело / Научни скуп „Љубомир Стојановић – живот и дело”, (Ужице, април 18–19. 2002). – Ужице : Учитељски факултет, 2002. – Стр. 425–442.

43

Од тамнице до двора / Слободан Радовић

У: Жена и мириси : књига о жени и лепоти, љубави и раскоши, стида и мирису / Доброслав М. Ружић ; приредио Слободан Радовић ; [илустрације Гистав Доре]. – 1. изд. – Чачак : Легенда, 2002. – Стр. 5–36

2003

44

Говор пролазности / Слободан Радовић.

У: Путник / Соња Ђоровић. – 1. изд. – Пожега : Издавачка радионица „Свитак” : Књижевно друштво „Развигор”, 2003. – Стр. 125–128.

45

Заборављени писац Тадија П. Костић / Слободан Радовић.

У: Попине приче : приповетке / Тадија П. Костић ; приредио Слободан Радовић. – Горњи Милановац : Библиотека „Браћа Настасијевић” : ЛИО, 2003. – Стр. 7–18.

46

Необична, веома необична књига / Слободан Радовић.

У: Записи на колону : (шале, размишљања о филозофији живота, легенде, афорзми) / Милијан Деспотовић. – 1. изд. – Пожега : Свитак : Развигор : Епоха : Жиравац : Графос : Народна библиотека, 2003. – Стр. 229–230.

47

Тадија П. Костић и његово доба / Слободан Радовић.

У: Живот и дело Тадије П. Костића : научни скуп поводом 140 година од рођења, 10. април 2003. / уредник Борисав Челиковић. – Горњи Милановац : Библиотека „Браћа Настасијевић”, 2003. – Стр. 11–27.

48

Уз овај избор / Слободан Радовић.

У: Попине приче : приповетке / Тадија П. Костић ; приредио Слободан Радовић. – Горњи Милановац : Библиотека „Браћа Настасијевић” : ЛИО, 2003. – Стр. 181–182.

2004

49

Игра речима и маштом: (Новак Филиповић: Он хоће, он може) / Слободан Радовић.

У: Он хоће, он може / Новак Филиповић. –

[1. изд.]. – Пожега : Жиравац, 2004. – Стр. 81–82.

50

Предговор / Слободан Радовић

У: Велики људи / Доброслав М. Ружић ; приредио Слободан Радовић. – 1. изд. – Чачак : Легенда, 2004. – Стр. 5–20.

2006

51

Време читаонице / Слободан Радовић.

У: Народна библиотека Ужице : 1856–2006 : 150 година постојања / главни уредник Иван Ршумовић. – Ужице : Народна библиотека, 2006. – Стр. 13–177.

52

Костић П. Тадија / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 328–329.

53

Поглед са Татинца : прилог биографији Миладина Т. Радовића / Слободан Радовић.

У: Самоуки рукопис / Миладин Т. Радовић. – Ужице: Арт плус: Народни музеј, 2006. – Стр. 7–14.

54

Радовић М. Драгољуб / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 618.

55

Радовић Т. Миладин / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског

округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 620.

56

Радовић Слободан / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 623–624.

57

Ружић М. Добросав / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 657.

58

Тадија Костић и његово доба / Слободан Радовић.

У: На туђем послу: роман / Тадија Костић. – Београд : Задужбина светог манастира Хиландара, 2006. – Стр. 11–27.

59

Тешић Стојан – Стив / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 744.

60

Тришић Ђ. Лазар / С. Рад. [Слободан Радовић].

У: Биографски лексикон Златиборског округа / [главни и одговорни уредник Милија Ј. Кнежевић]. – Београд : Удружење Ужичана, 2006. – Стр. 769–770.

2007

61

Духовна авантура / Слободан Радовић.

У: Разговори / Добрило Ненадић ; приредио Слободан Радовић. – Ариље : Народна библиотека Ариље, 2007. – Стр. 17–28.

62

Историја као спретно испричана прича / Слободан Радовић.

У: Разговори / Добрило Ненадић ; приредио Слободан Радовић. – Ариље : Народна библиотека Ариље, 2007. – Стр. 29–37.

63

Напомене уз овај рукопис / Слободан Радовић.

У: По Црној Гори : од Златибора до Ловћена и Скадра / Доброслав М. Ружић; приредио и предговор написао Слободан Радовић. – Подгорица: ЦИД, 2007. – Стр. 151–153.

64

Све је важно / Слободан Радовић.

У: Разговори / Добрило Ненадић ; приредио Слободан Радовић. – Ариље : Народна библиотека Ариље, 2007. – Стр. 5–10.

65

Устанак и револуција као литерарна инспирација у српској књижевности / Слободан Радовић.

У: Србија у устанку 1941. године. Београд: Републички одбор СУБНОР-а: Фондација „Драгојло Дудић”, 2007. – Стр. 305–318.

2009

66

Ивановић, Драгомир Н. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 4, И–Ка / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2009. – Стр. 53–54.

67

Илић, Драгољуб С. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 4, И–Ка / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2009. – Стр. 133.

68

Карацић, Радивоје / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 4, И–Ка / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2009. – Стр. 874–875.

69

Предговор / Слободан Радовић.

У: Присећања / Новак Филиповић. – Ужице : Књижевни клуб „Рујно”, 2009. – Стр. 3–4.

2011

70

Белешка приређивача о генези цртежа Љубише Р. Ђенића Рујанског / Слободан Радовић

У: Цртежи и записи / Љубиша Р. Ђенић Рујански; приредио и поговор написао Слободан Радовић. – Београд : Службени гласник; Чајетина : Библиотека „Љубиша Р. Ђенић”, 2011. – Стр. 211–216.

71

Кнежевић, Божидар / С. [Слободан] Радовић

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв–Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 86.

72

Кнежевић, Васа П. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв–Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 86–87.

73

Кокић, Милован / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 167.

74

Комарчић, Лазар / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 187–188.

75

Костић, Тадија П. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 297.

76

Лазаревић, Десимир В. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 483

77

Лазаревић, Сретен / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 513.

78

Лаловић, Љубомир Лале / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5, Кв-Мао / [главни уредник Чедомир Попов]. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 542.

79

Максимовић, Милан О. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 5. – Нови Сад : Матица српска, 2011. – Стр. 784.

80

О „Старовлашком умовању” новинара Драгољуба Гагричића / Слободан Радовић.

У: Старовлашка умовања : анегдоте, пословице, изреке / Драгољуб Гагричић. – Нова Варош : Д. Гагричић, 2011. – Стр. 147–148.

81

Ратни дневници Ужичана 1912–1918. / Слободан Радовић.

У: Ужице и Ужички крај у ослободилачким ратовима Србије 1912–1918. / [редакциони одбор Раде Познановић ... и др.]. – Ужице : Градски одбор потомака ратника 1912–1920. „Мајор Коста Тодоровић” : Ђ. Пилчевић, 2011. – Стр. 183–190.

2013

82

Белешка о аутору Пчеларског речника / Слободан Радовић.

У: Пчеларски речник 1904. / Доброслав М. Ружић. Пчеларство некад и сад / приредио [први и други део] Слободан Радовић. – Ужице : Народни музеј : Друштво пчелара, 2013. – Стр. 83–89.

83

У огледалу без рама / Слободан Радовић.

У: Нестајање једног засеока у Гостиници : демографска микроанализа / Раде В. Познановић. – Ужице : Р. В. Познановић, 2013. – Стр. 65–66.

2014

84

Марић, Манојло / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 6, Мар–Миш / [главни уредник Чedomир Попов, Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2014. – Стр. 99–100.

85

Марковић, Михаило Ера / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 6, Мар–Миш / [главни уредник Чedomир Попов, Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2014. – Стр. 187–188.

86

Мијатовић, Коста В. / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 6, Мар–Миш / [главни уредник Чedomир Попов, Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2014. – Стр. 402–403.

87

Миловановић, Михаило / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 6, Мар–Миш / [главни уредник Чedomир Попов, Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2014. – Стр. 570–571.

2015

88

Уз рукопис Д. Гагричића: Дозивање предака / Слободан Радовић.

У: Дозивање предака : записи, фељтони, епске песме – мала историјска читанка Старог Влаха / Драгољуб Гагричић. – Нова Варош : Д. Гагричић, 2015. – Стр. 301.

2017

89

Балкански ратови у литератури : (са посебним освртом на Ужичане) / Слободан Радовић.

У: Ужички крај и Стари Влах у балканским ратовима 1912–1913 / [Градски од-

бор потомака ратника 1804–1918. „Мајор Коста Тодоровић”]. – Ужице : Градски одбор потомака ратника 1804–1918. „Мајор Коста Тодоровић”, 2017. – Стр. 175–178.

90

Мудрост народног духа / Слободан Радовић

У: Старовлашка умовања : анегдоте, пословице, изреке / Драгољуб Гагричић. – 2. допуњено изд. – Нова Варош : Д. Гагричић, 2017. – Стр. 275–277.

91

О „Старовлашком умовању” новинара Драгољуба Гагричића / Слободан Радовић

У: Старовлашка умовања : анегдоте, пословице, изреке / Драгољуб Гагричић. – 2. допуњено изд. – Нова Варош : Д. Гагричић, 2017. – Стр. 273–274.

2018

92

Наумовић, Тома / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 7, Мл–Пан / [главни уредник Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – Стр. 190.

93

Недовић, Обрад / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 7, Мл–Пан / [главни уредник Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – Стр. 239.

94

Нешовић, Нешко / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 7, Мл–Пан / [главни уредник Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – Стр. 321.

95

Николић, Јован Љ./ С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 7, Мл-Пан / [главни уредник Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – Стр. 438.

96

Орловић, Дамјан / С. [Слободан] Радовић.

У: Српски биографски речник. [Књ.] 7, Мл-Пан / [главни уредник Бранко Бешлин]. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – Стр. 677.

Прилози у часописима и зборницима

1974

97

Имена, презимена и надимци у Карану / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 3 (1974), стр. 419–428.

1976

98

Драмски рад Тадије Костића / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 5 (1976), стр. 359–376.

1979

99

Школска традиција у Карану / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 8 (1979), стр. 459–473.

1980

100

Партизанске народне песме: (приредио и сакупио Вукадин Сретеновић) / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 9 (1980), стр. 528.

101

Слободан Радовић, управник Народне библиотеке „Едвард Кардељ” у Титовом Ужицу: [известилац Кандидационе комисије за органе Заједнице матичних библиотека] / Слободан Радовић.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 8, бр. 2 (1980), стр. 31

102

Слободан Радовић, управник Народне библиотеке „Едвард Кардељ” у Титовом Ужицу: [дискусија о развоју струке и кадровима у библиотекарству] / Слободан Радовић.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 8, бр. 2 (1980), стр. 94 .

1981

103

Милош Б. Јанковић: Чланци и расправе / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 10 (1981), стр. 513–515.

104

Навике корошћења енциклопедија и лексикона [sic!] : (истраживање у основној и средњој школи) / Слободан Радовић.

У: Анализе и истраживања у образовању и васпитању. – ISSN 0351–9139. – Бр. 5 (1981/82), стр. 25–30.

1982

105

Рад Заједнице матичних библиотека региона Титово Ужице у 1981. години / Слободан Радовић.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 10, бр. 1 (1982), стр. 165

106

Рад Заједнице матичних библиотека региона Титово Ужице у 1982. години / Слободан Радовић.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 10, бр. 2 (1982), стр. 183

107

Развојни пут школских библиотека у Ужичком округу: (прилог проучавању грађе о раду школских библиотека од оснивања до 1946. године. / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 11 (1982), стр. 493–504.

108

Рани радови Хасана Кикића у Учитељском подмлатку / Слободан Радовић.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Бр. 3 (1982), стр. 97–100.

109

Rani radovi Hasana Kikića u Učiteljskom podmladku / Slobodan Radović.

U: Kikićevi susreti. – ISSN 0351–5818. – God. 5 (1982), str. 82–84.

1983

110

Бранко Н. Ракочевић, Без узмака – Друга пролетерска народноослободилачка ударна бригада, Београд, 1983. / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 12 (1983), стр. 577–578.

111

Легати – део културне традиције сваког града / Слободан Радовић. – Дискусија на републичком саветовању одржаном у Јагодини 1. и 2. јуна 1983.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 11, бр. 1 (1983), стр. 43–44

112

Читаоци млађег узраста и читање / Слободан Радовић.

У: Педагошка стварност. – ISSN 0553–4569. – Год. 29, бр. 3 (1983), стр. 243–246.

1984

113

Едиб Хасанагић: Пиво Караматијевић – живот и дело Међуопштинска заједница за културно-просвјетну дјелатност, Пљевља, 1983 / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 13 (1984), стр. 555–556.

114

Књига и читање : (прилог проучавању читалачких мотива) / Слободан Радовић.

У: Огледи и искуства (Титово Ужице). – ISSN 0352–4310. – Бр. 1 (1984), стр. 130–133.

115

Реч Слободана Радовића, председника Заједнице матичних библиотека Србије. – Излагање на 7. скупштини Заједнице матичних библиотека Србије, одржаној 27. марта 1984. у Београду.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 12, бр. 1 (1984), стр. 23–25.

116

Стеван Игњић: Ужичко чита-
лиште, Народна библиотека „Едвард
Кардељ”, Ужице, 1983. / Слободан Ра-
довић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. –
Бр. 13 (1984), стр. 556–557.

1985

117

Васпитна улога школске библио-
теке / Слободан Радовић

У: Огледи и искуства (Титово Ужице). –
ISSN 0352–4310. – Бр. 3 (1985), стр. 306–
309.

118

Живан Л. Ћирић: Старо Ужице у
записима: [приказ књиге] / Слободан
Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. –
Бр. 14 (1985), стр. 386–387.

119

Моја, назовимо је, сета : Десанка
Максимовић / [разговор водио] Сло-
бодан Радовић.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 5, бр. 7
(1985), стр. 55–61.

120

Čitalačka interesovanja i recepcija /
Slobodan Radović

U: Pedagoška stvarnost. – ISSN 0553-4569.
- God. 31, br. 5 (1985), str. 368–371 .

1986

121

Духовна авантура : разговор Сло-
бодана Радовића са Добрилом Нена-
дићем. – Тематски блок посвећен До-
брилу Ненадићу.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 7, бр.
11/12 (1986), стр. 53–58.

122

Хроника културних догађаја : мај–
децембар 1986. / [приредио] Сл. Р.
[Слободан Радовић].

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 7, бр.
11/12 (1986), стр. 169–170.

1987

123

Хроника културних догађаја : ја-
нуар–јун 1987. / [приредио] Сл. Р.
[Слободан Радовић].

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 8, бр.
13/14 (1987), стр. 227–230.

124

Хроника културних догађаја :
јул–децембар 1987. / приредио Сл. Р.
[Слободан Радовић].

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 8, бр.
15/16 (1987), стр. 177–180.

1988

125

Навике коришћења енциклопе-
дија, лексикона и речника у школској
библиотеци / Слободан Радовић.

У: Глас библиотеке. – ISSN 0353–7595. –
Год. 1, бр. 1 (1988), стр. 20–22.

126

Нисам осећао оскудицу тема /
Момчило Тешић ; разговор водио
Слободан Радовић. – Тематски блок
посвећен Момчилу Тешићу.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 9, бр.
17/18 (1988), стр. 51–56.

127

Слике моба и позајмица у припо-
веткама Тадије Костића / Слободан
Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. –
Бр. 17 (1988), стр. 265–272.

128

Хроника културних догађаја : јануар–јун 1988. / приредио Сл. Р. [Слободан Радовић].

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 9, бр. 17/18 (1988), стр. 187–190.

129

Антиконвенционални песник је мета: [интервју] / Оскар Давичо ; разговарао Слободан Радовић

У: Књижевност. – ISSN 0023-2408. – Год. 45, књ. 89, св. 1 (1990), стр. 155–162.

130

Весници новог књижевног раздобља / Слободан Радовић. – Приказ књиге: Романи „Беспућа” и „Чедомир Илић” – претходница српског модерног романа / Милутин Пашић. Нови Сад : Матица српска; Титово Ужице: Вести, 1990.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 19 (1990), стр. 319–321.

1991

131

Слике Првог светског рата у приповедној и дневничко-путописној прози Тадије П. Костића / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 20 (1991), стр. 265–272.

1992

132

Момчило Тешић – песник и записивач народне традиције / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 21 (1992), стр. 386–387.

1993

133

Светислав Симић, национални радник и дипломата: прилог проучавању улоге Светислава Симића у оснивању Српског књижевног гласника и места у дипломатској активности / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 22 (1993), стр. 179–186.

1997

134

Лазар Ђ. Тришић, штампар, књижар, уредник и издавач / Слободан Радовић.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. – ISSN 1450–8699. – Год. [10] (1996 [шт. 1997]), стр. 130–144.

135

Радовићи са Татинца / Слободан Радовић. – Скраћени родослов.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 25/26 (1996/1997), стр. 321–343.

136

Ужички књижар и штампар Лазар Ђ. Тришић / Слободан Радовић.

У: Глас библиотеке. – ISSN 0353–7595. – Год. 8, бр. 9 (1997), стр. 62–66.

1998

137

Илија Неранџић, велики добротвор / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 27 (1998), стр. 313–324.

1999

138

Ognjište kao mera radosti i tuge: o zbirci pesama „Ognjište” Velibora Veličkovića / Slobodan Radović.

У: Мостови. – ISSN 0350–4263. – Год. 30, бр. 159/161 (1999), стр. 160–164.

139

Ognjište kao mera radosti i tuge: o zbirci pesama „Ognjište” Velibora Veličkovića / Slobodan Radović.

У: Zbornik Sjenice. – ISSN 0352–7662. – Бр. 9/10 (1999), стр. 165–169.

2000

140

Милутин Ускоковић као књижевни критичар / Сlobодан Радовић. – Изговорено на свечаности уручивања награда [„Милутин Ускоковић”] у Ужицу, 28. јануара 2000. године.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 20, бр. 47 (2000), стр. 88–92.

2001

141

Прича на почетку и на крају века / Сlobодан Радовић. – Изговорено на свечаности уручивања награда [„Милутин Ускоковић”] у Ужицу, 28. јануара 2000. године.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 21, бр. 49 (2001), стр. 70–71.

2002

142

Доброслав М. Ружић – биографија и библиографија / Сlobодан Радовић.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. – ISSN 1450–8699. – Год. 12 (2000 [шт. 2002]), стр. 173–193.

143

Преписка Драгиша Лапчевић – Доброслав Ружић (прилог проучавању рада Подружине српског пољопривредног друштва у Пожеги) / Сlobодан Радовић.

У: Пожешки годишњак. – ISSN 1451–0553. – Бр. 2 (2002), стр. 287–293.

2003

144

Библиотекарство Доброслава Ружића / Сlobодан Радовић.

У: Гласник Народне библиотеке Србије. – ISSN 1450–8915. – Год. 5, бр. 1 (2003), стр. 239–248.

145

Са Александром Тишмом у Јелојој гори / Сlobодан Радовић.

У: Књижевност. – ISSN 0023–2408. – Год. 48, књ. 96, св. 4/6 (2003), стр. 493–495.

2004

146

Бој на Лопашу: епска народна песма о војевању у Првом српском устанку / Сlobодан Радовић.

У: Пожешки годишњак. – ISSN 1451–0553. – Бр. 4 (2004), стр. 71–84.

147

Милутин Чолић: Од поларног круга до Хирошима / Сlobодан Радовић. – Приказ књиге: Милутин Чолић: Од поларног круга до Хирошима, Ужице: Арт плус, 2003.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 23/24, бр. 54 (2004), стр. 61–63.

2005

148

Гојко Шкоро – хроничар новије

историје : (прилози библиографији) / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 30 (2005), стр. 247–249.

149

Деветнаести век Новака Живковића : (прилози библиографији) / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 30 (2005), стр. 241–244.

150

Књига разговора / Слободан Радовић. – Приказ књиге: Зоран Јеремић: Ветар речи, Ужице: Народни музеј, 2004.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 25, бр. 55/56 (2005), стр. 71–74.

151

Лирске песме нишког краја у записима проте Тадије П. Костића / Слободан Радовић. – Напомене на крају текста.

У: Градина. – ISSN 0436–2616. – Бр. 9 (2005), стр. 216–219.

152

Несаница због Мирослављевог јеванђеља / Слободан Радовић.

У: Багдала. – ISSN 0005–3880. – Год. 46, бр. 463 (2005), стр. 87–92.

153

Несаница због Мирослављевог јеванђеља: једно писмо Доброслава Ружића престолонаследнику Александру Карађорђевићу / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 14 (2005), стр. 77–82.

154

О поклону Гаврила Витковића Народној библиотеци: (из необјављене

преписке Доброслава Ружића) / Слободан Радовић.

У: Гласник Народне библиотеке Србије. – ISSN 1450–8915. – Год. 7, бр.1 (2005), стр. 125–136.

155

Преписка Јосиф Панчић – Добросав Ружић: (прилог проучавању флоре ужичког краја) / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 29 (2005), стр. 321–335.

2006

156

Запис Максима Евгенијевића о Карађорђу на маргинама листа Голубица / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 15 (2006), стр. 17–24.

157

Може у читанку не може у библиотеку / Слободан Радовић.

У: Свитац. – ISSN 0354–7329. – Год. 13, бр. 47/48 (2006) = Момчило. – ISSN 1452–9653. – Год. 7, бр. 26/27 (2006), стр. 3.

158

Скица за колективни портрет / Слободан Радовић.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 26, бр. 60/61 (2006), стр. 116–118.

2007

159

Библиографски преглед објављивања ужичког листа Златибор у периоду од 1885. до 1893. / Слободан Радовић.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. – ISSN 1450–8699. – Год. 15 (2006 [шт. 2007]), стр.79–91.

160

Запис Милоша Ружића о једном догађају у Ужицу у Карађорђево време / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 16 (2007), стр. 123–128.

2008

161

Ко је овде дошљак... / Слободан Радовић.

У: Летопис – Удружење Ужичана у Београду. – ISSN 1452-1199. – Бр. 38 (2008), стр. 11.

162

О аутографу и предавању професора Благоја Живковића о ужичкој културној баштини / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 17 (2008), стр. 173–178.

163

Омаж времену / Слободан Радовић. – Приказ књиге: Добрило Аранитовић: Учитељски подмладак, Ужице, 2007.

У: Панчевачко читалиште. – ISSN 1451–3048. – Год. 7, бр. 12 (мај 2008), стр. 78–79

164

Хаџи Драган Тодоровић у ужичкој библиотеци / Слободан Радовић.

У: Свитак. – ISSN 0354–7329. – Год. 15, бр. 55/56 (2008), стр. 16–17.

2009

165

Етнограф и библиограф Љубиша Р. Ђенић: општи поглед на Ђенићева проучавања / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 18 (2009), стр. 37–38.

166

Писма из Ужица о Чачку / Слободан Радовић.

У: Арт 032. – ISSN 1451–0197. – Год. 11, бр. 19 (2009), стр. 89–92.

2010

167

Љубиша Р. Ђенић – први ужички библиограф / Слободан Радовић.

У: Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића. – ISSN 1450–8699. – Год. 16 (2008 [шт. 2010]), стр. 275–287.

2011

168

Кадињача и књижевност / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 35 (2011), стр. 607–625.

169

Културне прилике у Ужицу у периоду 24. септембар – 30. новембар 1941. / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 20 (2011), стр. 187–200.

170

Нова електронска издања : белешка о генези две електронске антрополографске студије / Слободан Радовић.

У: Mons Aureus. – ISSN - 1451-3846. – Год. 9, бр. 32 (2011), стр. 149–153.

2012

171

Четрдесет година Ужичког зборника / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 36 (2012), стр. 9–13.

2013

172

Из Архивске збирке Васе Пелагића у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић” у Београду / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 22 (2013), стр. 179–192.

173

Светковине у ужичком крају у част преноса у Србију посмртних остатака Вука Стефановића Караџића 1897. године / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 37 (2013), стр. 133–148.

2014

174

Дневничко-путописни записи Тадије П. Костића о доживљајима у Великом рату / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 23 (2014), стр. 143–152.

175

Прилози за кратке биографије учитеља Ужичког округа изгинулих у Великом рату / Слободан Радовић.

У: Ужички зборник. – ISSN 0350–8390. – Бр. 38 (2014), стр. 139–151.

176

Радован Зарић, историчар – практичар : (Качер, 26. XI 1934 – Пожега, 17. XI 2013) : in memoriam / Слободан Радовић.

У: Пожешки годишњак. – ISSN 1451–0553. – Бр. 12 (2014), стр. 313–314.

2015

177

Кнез Милош и сукоб старешина

Јована Мићића и Јована Митровића Демира / Слободан Радовић.

У: Златиборски летопис. – ISSN 2466–3697. – Бр. 1 (2015), стр. 365–376.

2017

178

Слово о Рујанском четворојеванђељу / Слободан Радовић.

У: Историјска баштина. – ISSN 0352–2822. – Бр. 26 (2017), стр. 13–20.

2018

179

Два кратка записа као прилози историографији Златибора у Великом рату / Слободан Радовић.

У: Златиборски летопис. – ISSN 2466–3697. – Бр. 2 (2018), стр. 305–309.

Прилози у новинама и листовима

1957

180

Божја казна [прича] / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 13, бр. 518 (6. мај 1957), стр. 5

1961

181

Добро и лоше у Рибашевини / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 17, бр. 732 (27. јул 1961), стр. 6.

1962

182

Новостечена знања [предвојничка

обука] / С. [Слободан] Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 18, бр. 785 (16. авг. 1962), стр. 2.

183

Село Рибашевина без самодоприноса / С. [Слободан] Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 18, бр. 811 (14. феб. 1963), стр. 3.

1977

184

Вече Петра Кочића / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 37 [36], бр. 1582/3 (25. нов. 1977), стр. 11

185

Књижевно вече Мирка Божића / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 37 [36], бр. 1574 (30. септ. 1977), стр. 5.

186

Миздрак [прича] / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 37 [36], бр. 1548 (1. април 1977), стр. 20.

187

Разговор о награђеном роману / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 37 [36], бр. 1557 (3. јун 1977), стр. 9.

1978

188

Време књиге / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1630 (27. окт. 1978), стр. 8.

189

Вече поезије / Слободан Радовић. – О песнику Бранку В. Радичевић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1626 (29. септ. 1978), стр. 9.

190

До књиге кредитом / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1599 (24. март 1978), стр. 9.

191

Добрило Ненадић „Доротеј”, Београд, 1977. / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1588 (8. јан. 1978), стр. 13.

192

Лето са књигом / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1619 (11. авг. 1978), стр. 10.

193

Милутин Ускоковић: Успут / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38, бр. 1639/40 (29. дец. 1978), стр. 22.

194

Саветовање библиотекара / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 38 [37], бр. 1609 (2. јун 1978), стр. 8.

1981

195

Обогаћени завичајни фондови / Слободан Радовић. – О преузимању библиотеке Драгише Лапчевића из Библиотеке града Београда у Народну библиотеку у Ужицу.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 41, бр. 1797 (11. дец. 1981), стр. 7.

1984

196

Живот и дело Милутина Ускоко-

вића / Сл. [Слободан] Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 43, бр.
1927 (15. јун 1984), стр. 5

1986

197

Добрило Ненадић „Дивље звезде”,
Београд, 1985. / Слободан Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 45, бр.
2016 (28. феб. 1986), стр. 9.

1993

198

Моја, назовимо је, сета : у спомен
Десанки Максимовић / [разговоре во-
дио] Слободан Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 52, бр.
2380 (20. феб. 1993), стр. 4.

2003

199

Заборављен у завичају / Слободан
Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 62, бр.
2847 (22. нов. 2003), стр. 8.

200

Илија Неранцић велики добротвор
/ Слободан Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 62, бр.
2846 (20. септ 2003 [тј. 1. нов. 2003], стр.
10.

201

Са Александром Тишмом у Јело-
вој гори / Слободан Радовић.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 62, бр.
2810 (22. феб. 2003), стр. 7.

202

Смутное време / Слободан Радо-

вић. – Интервју са Младеном Марко-
вим поводом НИН-ове награде.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 62, бр.
2806 (25. јан. 2003), стр. 6.

2004

203

Књига успомена и љубави / Сло-
бодан Радовић. – Приказ књиге: Мир-
ко Поповић: Историја Ужица, Ужице,
2004
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 63, бр.
2903 (25. дец. 2004), стр. 9.

204

Лиричар завичајних планина : на
вест о смрти Михаила Ћуповића /
Слободан Радовић
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 63, бр.
2889 (18. септ. 2004), стр. 7.

2009

205

Све сценске уметности су његов
дом / Слободан Радовић. – О Милути-
ну Чолићу.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 68, бр.
3115 (27. феб. 2009), стр. 6–7.

206

У тражењу своје Итаке / Слободан
Радовић. – Приказ књиге: Драгољуб
М. Радовић. Сан и смрт редова Со-
вића, Народни музеј, Ужице, 2008.
У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 68, бр.
3113 (13. феб. 2009), стр. 23.

2010

207

Дарвиниста у Србији / Слободан
Радовић.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 107, бр. 34579 (13. феб. 2010), стр. 9.

2015

208

Источник и књига о краљевом библиотекар / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 74, бр. 3422 (16. јан. 2015), стр. 22–23.

209

Пушкарев син оснива задужбину : (поводом 150 година од рођења академика Љубомира Стојановића) / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 74, бр. 3426 (13. феб. 2015), стр. 20.

2017

210

Од Трнавe до Москве : поводом 90 година од рођења уредника, преводиоца и универзитетског професора Стојадина Костића / Слободан Радовић.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 76, бр. 3567 (27. окт. 2017), стр. 20–21.

211

Ружића чесма / Слободан Радовић

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Годе. 76, бр. 3573 (08. дец. 2017), стр. 23.

2019

212

Књига о професорима који су обележили своје доба / [Слободан Радовић].

У: Ужичка недеља. – ISSN 1820–4546. – Бр. 1025 (20. нов. 2019), стр. 15.

У литератури

АРБУТИНА, Петар В.

213

Књижевност о књижевности / Петар В. Арбутина. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Књижевни разговори, Идеа, Београд, 1995.

У: Ужичка недеља. – ISSN 1820–4546. – Бр. 45 (10. феб. 1996), стр. 22.

АРСИЋ, Весна

214

Од „српског Сибира” до двора / Весна Арсић, Бранка Драгосавац. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Краљев библиотекар, Чачак, 2014.

У: Читалиште. – ISSN 2217–5555. – Год. 14, бр. 26 (мај 2015), стр. 102–103.

ВРАНЕШ, Александра

215

Богатство из тамног вилајета / Александра Вранеш. – Приказ књиге: Ариљска библиотека / Слободан Радовић, Ариље, 2002.

У: Панчевачко читалиште. – ISSN 1451–3048. – Год. 2, бр. 3 (нов. 2003), стр. 69–70.

216

ДОБИТНИЦИ награде „Милорад Панић – Суреп” за 1986. годину. – Слободан Радовић је добио 1986. године.

У: Заједница библиотека. – ISSN 0351–2061. – Год. 14, бр. 1/4 (1986), стр. 105–109.

ДРАГОСАВАЦ, Бранка

217

Од „српског Сибира” до двора / Весна Арсић, Бранка Драгосавац. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Краљев библиотекар, Чачак, 2014.

У: Читалиште. – ISSN 2217–5555. – Год. 14, бр. 26 (мај 2015), стр. 102–103.

Ђ. Ђ.
218

Краљев библиотекар (биографија писца Добросаву Ружића из пера Слободана Радовића) / Ђ. Ђ.

У: Новости. – ISSN 0350–4999. – Год. 62 (5. феб. 2015), стр. 14.

ИКОНИЋ, Мирко
219

Слободан Радовић / Мирко Иконић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Последњи ждралови, Пожега, 1988

У: Чаролија речи / Мирко Иконић. – Пожега: Свитац; Прибој: Гимназија, 1996. – Стр. 29.

ИЛИЋ, Новка
220

Награда за бављење књигом / Н. И. [Новка Илић].

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 46, бр. 2077 (1. мај 1987), стр. 8

ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Јован
221

Предговор / Јован Јанићијевић

У: Књижевни разговори / приредио Слободан Радовић. – Београд : Идеа, 1995. – Стр. 5–6.

ЈЕРЕМИЋ, Зоран
222

Нису ме захватиле хронотопије : после четврт века у библиотеци: Слободан Радовић / [разговор водио] А. Ђ. [Зоран Јеремић].

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 62, бр. 2838 (6. септ. 2003), стр. 7.

КАЛПАЧИНА, Исак
223

У трагању за сјенком / Исак Калпачина. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Последњи ждралови, Пожега, 1988.

У: Багдала. – ISSN 0005-3880. – Год. 31, бр. 368/9 (1989), стр. 31.

КОЛАРИЋ, Иван
224

Златари речи / Иван Коларић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Књижевни разговори.

У: Свеске. – ISSN 0353–5525. – Год. 8, бр. 27–28 (1996), стр. 187–190.

225

Омаж мислиоцу и моралисти Добросаву Добри Ружићу / Иван Коларић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Жена и мириси.

У: Зборник радова: Учитељски факултет, Ужице. – ISSN 1450–6718. – Бр. 4 (2003), стр. 333–337.

КРИВАЧЕВИЋ-ПОПОВИЋ, Наташа
226

Краљев библиотекар : из живота Добросаву Ружића (1854–1918): (неко ипак памти) / Наташа Кривачевић Поповић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Краљев библиотекар: из живота Добросаву Ружића (1854–1918), Београд, 2014.

У: Дисово пролеће. – ISSN 0351–0417. – Бр. 46 (2015), стр. 40–41.

ЛЕШЕВИЋ Станојевић, Зорица
227

Краљев библиотекар Добросав М. Ружић: монографија Слободана Радовића у издању чачанске Градске библиотеке / З. Л. С. [Зорица Лешовић Станојевић].

У: Чачански глас (Чачак). – ISSN 0350–9613. – Год. 82, бр. 3 (23. јан. 2015), стр. 12–13.

МИЛОСАВЉЕВИЋ, Александар
228

Ходочашће Слободана Радовића

/ Александар Милосављевић Лале.
– Приказ књиге: Слободан Радовић:
Трагом Ужичког театралног друштва,
Ужице, 2006.

У: Међај. – ISSN 0351–5451. – Год. 26, бр.
60/61 (2006), стр. 93–96.

МИТРОВИЋ, Милуника

229

Књижевни разговори / Милуника
Бјелановић. – Приказ књиге: Слобо-
дан Радовић: Реч по реч, Рума, Горњи
Милановац, 2001.

У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 61, бр.
2755 (8. феб. 2002), стр. 6.

230

Реч по реч : (аутор Слободан Радо-
вић, издавач „Српска књига”) / Милу-
ника Бјелановић.

У: Борба. – ISSN 0350–7440. – Год. 81, бр.
129 (9. мај 2002), стр. 12

ПАШИЋ, Милутин

231

Слободан Радовић [биографија] /
Милутин Пашић.

У: Књижевност ужичког краја / Милутин
Пашић. – Ужице : Народна библиотека,
1991. – Стр. 191.

232

Књижевно стваралаштво од 1919.
до 1985. / Милутин Пашић. – Садржи
и биографију Слободана Радовића.

У: Историја Ужица. 2, (1918–1975) / [глав-
ни и одговорни уредник Петар Качавен-
да]. – Ужице : Спомен обележје „Кадиња-
ча” ; Београд : Институт за савремену
историју, 1992. – Стр. 590.

233

Монографија о Тадији Костићу
/ Милутин Пашић. – Приказ књиге:
Слободан Радовић: Од олтара до Пар-
наса: живот и дело Тадије П. Костића,

Ужице; Горњи Милановац, 1995.

У: Ужичка недеља. – ISSN 1820–4546. –
Бр. 49 (6. април 1996), стр. 24.

234

Слободан Радовић: [биографија] /
Милутин Пашић.

У: Преглед књижевности ужичког краја
/ Милутин Пашић. – Ужице : Кадињача,
1996. – Стр. 182–183.

235

Монографија о Тадији П. Костићу:
(Слободан Радовић: Од олтара до
Парнаса, „Кадињача” – „Дечје нови-
не”, Ужице 1995) / [Милутин Пашић].

У: Сусрети са књигама / Милутин Пашић.
– Ужице: Арт, 1998. – Стр. 121–123.

236

Слободан Радовић [биографија] /
Милутин Пашић

У: Књижевници Златиборског краја /
Милутин Пашић. – Пожега: Књижевно
друштво Развигор, Издавачка радионица
Свитака; Ужице: Удружење књижевни-
ка Србије, Подружница за Златиборски
округ, 2008. – Стр. 117–118.

237

Слободан Радовић [биографија] /
Милутин Пашић.

У: Књижевници Златиборског краја / Ми-
лутин Пашић. – 2. допуњено изд. – По-
жега: Књижевно друштво Развигор, Из-
давачка радионица Свитака; Ужице: Удру-
жење књижевника Србије, Подружница за
Златиборски округ, 2013. – Стр. 159–161.

ПЕЈОВИЋ, Бранко

238

Рабација писца затекао / Бранко
Пејовић. – Слободан Радовић о дру-
жењу са познатим књижевницима то-
ком 25 година управљања Народном
библиотеком у Ужицу.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 100, бр. 32078 (24. авг. 2003), стр. А14.

239

Лучоноше знања и васпитања : најчувенији ужички просветни делатници с краја 19. и почетка 20. века овековечени у књизи Слободана Радовића, коју је издао Историјски архив града / Бранко Пејовић.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 116, бр. 38075 (12. нов. 2019), стр. [18].

240

Сарајевски атентатор Цветко од 18 лета / Бранко Пејовић. – Биографија Цветка Поповића објављена у књизи „Знаменити професори Ужица” аутора Слободана Радовића.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 116, бр. 38086 (12. нов. 2019), стр. [18].

241

Ужички ђаци отаџбини верни / Бранко Пејовић. – Приказ књиге: Знаменити професори Ужица / Слободан Радовић, Ужице: Историјски архив, 2019.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 116, бр. 38081 (18. нов. 2019), стр. 8

ПИЛЧЕВИЋ, Ђорђе

242

Јубилеј за памћење (поводом сто година школе обновљена зграда и објављена монографија Гривска – век школе 1916–2016) / Ђорђе Пилчевић. У: Вести. – ISSN 0350–5014. – Год. 75, бр. 3497 (24. јун 2016), стр. 20–21.

243

Радовић, Слободан / Ђорђе Пилчевић.

У: Ко је ко : писци из Југославије 1994. / приредио Милисав Савић. – Београд : Ошешани јеж, 1994. – Стр. 213.

244

Radović, Slobodan / Đorđe Pilčević.

У: Ко је ко у Србији '96. : biografski leksikon : intelektualna, umetnička, politička, finansijska, vojna, sportska elita Srbije : [4700 ličnosti] / [članovi redakcije Irena Kovačević ... et al.]. – Београд : Bibliofon-Who's Who, 1996. – Стр. 468.

РАДОЊИЋ, Светозар Рас

245

Против заборава / Светозар Радонић Рас. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Од олтара до Парнаса: живот и дело Тадије П. Костића, Ужице; Горњи Милановац, 1995.

У: Борба (Београдско изд.). – ISSN 0350–7440. – Год. 73, бр. 131 (11. мај 1995), стр. IV.

ТЕШИЋ, Момчило

246

Ризница тема и мотива / Момчило Тешић.

У: Последњи ждралови / Слободан Радовић. – Пожега: Развигор, 1988. – Стр. 49–51.

ЦВИЈЕТИЋ, Ратомир

247

Подстицај и путоказ / Ратомир Цвијетић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Школска библиотека у настави, Горњи Милановац, 1982.

У: Просветни преглед, Београд. – ISSN 0033–1651. – Год. 39, бр. 1448 / 49 (26. април 1983), стр. 15.

ЦВИЈИЋ, Анђелка

248

Реч по реч / А. [Анђелка] Цвијић. – Приказ књиге: Слободан Радовић: Реч по реч, Рума, Горњи Милановац, 2001.

У: Политика. – ISSN 0350–4395. – Год. 98, бр. 31581 (2. окт. 2001), стр. 12.

Именски регистар

А

Албахари, Давид 9
Аранитовић, Добрило 163
Арбутина, Петар В. 213
Арсенијевић, Владимир 9
Арсид, Весна 214, 217

Б

Барух, Љубица 15
Басара, Светислав 9
Бјелановић, Милунка в. Митровић,
Милунка
Божид, Мирко 185
Брајковић, Драгомир 9

В

Величковић, Велибор 138–139
Велмар Јанковић, Светлана 9
Верговић, Миодраг 25
Вирић, Мирјана 35
Витковић, Гаврило 154
Витошевић, Драгиша 4
Војновић, Владимир 9
Вранеш, Александар 215

Г

Гагричић, Драгољуб 80, 88, 90–91
Грдан, Винко 15

Д

Давичо, Оскар 4, 129
Давидовић, Љубомир 15
Данојлић, Милован 9
Деспотовић, Милијан 46
Домановић, Зоран 6
Доре, Гистав 19, 43
Драгојловић, Драган 9

Драгосавац, Бранка 214, 217
Дулановић, Александар 6

Ђ

Ђенић, Љубиша Р. 25, 70, 165, 167
Ђетински в. Ружић, Доброслав
Ђоковић, Милојко П. 25
Ђурђић, Љиљана 32
Ђурић, Драгутин М. 15
Ђуровић, Љиљана Хабјановић – в.
Хабјановић Ђуровић, Љиљанља

Е

Евгенијевић, Максим 156

Ж

Живковић, Благоје 15, 162
Живковић, Михаило Р. 15
Живковић, Новак 149

З

Зарић, Радован 18, 38, 39, 176

И

Ивановић, Драгомир Н. 66
Ивановић, др Живан 15
Игњић, Стеван 29, 116
Иконић, Мирко 219
Илић, Драгољуб С. 67
Илић, Новка 220
Илић, Радомир М. 15
Исаковић, Антоније 4

Ј

Јанићијевић, Јован 4, 221
Јанковић, Милош Б. 103

Јанковић, Светлана в. Велмар-Јанковић, Светлана
Јанчић, Зоран 6
Јеремић, Зоран 150, 222
Јеротић, Владета 9
Јокановић, Владимир 32

К

Калпачина, Исак 223
Карађорђевић, Александру, краљ 152–153
Карађорђе в. Петровић, Ђорђе
Караматијевић, Пиво 113
Караматијевић, Првослав 15
Карацић, Вук Стефановић 173
Карацић, Радивоје 15, 68
Кикић, Хасан 41, 108–109
Кнежевић, Божидар 15, 71
Кнежевић, Васа П. 72
Кнежевић, Милија Ј. 52, 54–57, 59–60,
Ковачевић, Бранко 6
Кокић, Милован 73
Коларић, Иван 224, 225
Комарчић, Лазар 74
Костић, Стојадин 210
Костић, Тадија П. 5, 20, 45, 47–48, 52, 58, 75, 98, 127, 131, 151, 174, 199, 233, 235–236, 245
Кривачевић-Поповић, Наташа 226
Кочић, Петар 184

Л

Лазаревић, Десимир В. 76
Лазаревић, Сретен 77
Лалић, Иван В. 4
Лаловић, Љубомир Лале 78
Лапчевић, Драгиша 28, 143, 195
Лешовић Станојевић, Зорица 227
Лубарда, Војислав 4
Лучић, Момчило 35

М

Максимовић, Десанка 4, 119, 198
Максимовић, Милан О. 79
Марић, Манојло 84
Марић, Сретен 9
Марјановић, Батрић 15
Марков, Младен 202
Марковић, Благоје 15
Марковић, Живота 28
Марковић, Михаило Ера 85
Матовић, Маријана 12
Мијатовић, Коста В. 86
Милићевић, Милан Ђ.
Милићевић, Огњенка 11
Миловановић, Михаило 87
Милосављевић, Александар Лале 228
Милосављевић, Драгиша 6
Митровић, Јован Демир 177
Митровић, Милунка 229–230
Мићић, Јован 177
Младеновић, Танасије 9

Н

Наумовић, Тома 92
Недовић, Обрад 15, 93
Ненадић, Добрило 4, 9, 23, 61–62, 64, 121, 191, 197
Неранцић, Илија 137, 200
Нешовић, Нешко Н. 94
Николић, Јован Љ. 95
Николић, Радојко 19

О

Обрадовић, Доситеј 34
Обреновић, Милош 177
Огњеновић, Вида 9
Орловић, Дамјан 96
Осипов, Марија 15

П

Павић, Милорад 4
 Павловић, Љубомир 15
 Пајић, Миленко 9
 Панчић, Јосиф 155
 Парун, Весна 4
 Пашић, Милутин 33, 130, 231–237,
 Пејовић, Бранко 238–241,
 Пелагић, Васа 172
 Перовић, Милош 15, 34
 Петровић, Ђорђе-Карађорђе 156, 160
 Пилчевић, Ђорђе 242–244
 Познановић, Раде В. 81, 83
 Пољаков, Галина 15
 Поповић, Мирко А. 15, 203
 Поповић, Наташа в. Кривачевић-По-
 повић, Наташа
 Поповић, Радован 15
 Поповић, Цветко 15, 240
 Прљевић, Драгутин 15

Р

Радичевић, Бранко В. 4, 189
 Радовић, Драгољуб М. 24, 54, 206
 Радовић, Миладин Т. 53, 55
 Радовић, Слободан 1–179,
 Радоњић, Светозар Рас 245
 Ракочевић, Бранко Н. 110
 Роксандић, Симеун 15
 Росић, Тиодор 9
 Ружић, Добросав М. 12, 15, 19, 21–22,
 26, 43, 50, 57, 63, 82, 142–144, 152–
 155, 207, 214, 217–218, 225–226, 227
 Ружић, Доброслав в. Ружић Добросав
 Ружић, Милош 160
 Рујански в. Ђенић, Љубиша Р.

С

Симић, Светислав 133

Симовић, Љубомир 4, 25
 Сијарић, Тамил 4
 Сретеновић, Вукадин 100
 Стадницики, Владимир 15
 Стаменић – Витез, Радован, 40
 Станојевић, Зорица в. Лешовић Ста-
 нојевић, Зорица
 Стојановић, Васо 42
 Стојановић, Љубомир 15, 42, 209
 Стојановић, Сара 42

Т

Тешић, Момчило 3, 4, 126, 132, 246
 Тешић, Стојан в. Тешић Стив 59
 Тишма, Александар 145, 201
 Тодоровић, Александар 27
 Тодоровић, Драган в. Хаџи Тодоро-
 вић, Драган
 Топаловић, Јован 15
 Тошић, Синиша 27
 Трифуновић, Милош 15
 Тришић, Лазар Ђ. 8, 60, 134, 136

Ћ

Ћетковић, Зага 3
 Ћирилов, Јован 9
 Ћирић, Живан Л. 118
 Ћоровић, Соња 44
 Ћуповић, Михаило 204

У

Урошевић, Коста 15
 Ускоковића, Милутин 16–17, 31, 36–
 37, 140–141, 193, 196
 Ускоковић, Радоје 15

Ф

Филиповић, Новак 49, 69

Х

Хабјановић Ђуровић, Љиљана 9
Хасанагић, Едиб 113
Хаџи Тодоровић, Драган 3, 164

Ц

Цајић, Радисав М. 16
Цвијетић, Ратомир 247
Цвијић, Анђелка 248

Ч

Чолић, Милутин 147, 205
Чолановић, Воја 4

Ш

Шкоро, Гојко 148
Неразрешени иницијали
Б.Ђ 218

Регистар листова и часописа

Анализе и истраживања у образовању и васпитању (Титово Ужице) 104
Арт 032 (Чачак) 166
Багдала (Крушевац) 152, 223
Борба (Београдско изд.) 230, 245
Вести (Ужице) 180–206, 208–211, 220, 222, 229, 242
Глас библиотеке (Чачак) 125, 136
Гласник Народне библиотеке Србије (Београд) 144, 154
Градина (Ниш) 151
Дисово пролеће (Чачак) 226
Заједница библиотека (Београд) 101–102, 105–106, 111, 115, 216
Zbornik Sjenice (Sjenica) 139
Златиборски летопис (Чајетина) 177, 179
Историјска баштина (Ужице) 153, 156, 160, 162, 165, 169, 172, 174, 178
Kikićevi susreti: 1973–1982.: br. 5 (Gradačac, BiH) 109,
Књижевност (Београд) 129, 145,
Летопис – Удружење Ужичана у Београду (Београд) 161,
Међај (Ужице) 108, 119, 121–124, 126, 128, 140, 141, 147, 150, 158, 228
Mons Aureus (Смедерево) 170
Мостови (Пљевља) 138
Новости (Београд) 218
Огледи и искуства (Титово Ужице) 114, 117
Панчевачко читалиште (Панчево) 163, 215

Педагошка стварност (Нови Сад) 112, 120
 Пожешки годишњак (Пожега) 143, 146, 176
 Политика (Београд) 207, 238–241, 247
 Просветни преглед (Београд) 248
 Свеске (Панчево) 224
 Свитац (Пожега) 157, 164,
 Сусрети библиографа у спомен на др Георгија Михаиловића (Инђија) 134, 142, 159, 167
 Ужичка недеља (Ужице) 212, 213, 233
 Ужички зборник (Ужице) 97–100, 103, 107, 110, 113, 116, 118, 127, 130–133, 135, 137, 148–149, 155, 168, 171, 173, 175
 Чачански глас (Чачак) 227,
 Читалиште (Панчево) 214, 217

Литература:

1. *ISBD Međunarodni standardni bibliografski opis: : po preporukama Radne grupe za ISBD odobrio Stalni odbor Sekcije IFLA-e za katalogizaciju: objedinjeno izdanje.* [priređivač] Međunarodna federacija bibliotečkih udruženja i institucija = [edited by] International Federation of Library Associations and Institutions; prevela sa engleskog Ana Savić. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2016 (Beograd: Retroprint).
2. *ISBD(M): Meђunarodni sīandarđni bibliōrafski oīis monoīrafskih īublikačija.* [priređivač] Meђunarodna federacija bibliotечких удружења и институција = [edited by] International Federation of Library Associations and Institutions ; превод прерађеног издања из 2002. године [Добрила Бегенишић, Биљана Ракочевић]. Београд: Народна библиотека Србије, (Београд: Зухра)
3. Јовановић, Марија и Гордана Ђилас. *Библиографија сусрећа у сīомен на др Георџија Михаиловића Инђија 1983–2016.* Инђија: Народна библиотека „Др Ђорђе Натошевић”. Инђија: Феникс, 2017.
4. Jokanović, Vladimir, Emil Popović, Miloš Stojanović. *Mala jugoslovenska enciklopedija bibliotekarstva.* Beograd: Nova knjiga, 1988.
5. Ракић, Татјана. *Библиографија Милућина М. Ускоковића.* Ужице: Народна библиотека Ужице, 2013.
6. Родаљевић, Драгослава и Александар В. Савић. „Библиографија Ужичког зборника: (бројеви 1–30) ”. *Ужички зборник*, бр. 3132 (2017).

7. Савић, Александар В. и Драгослава Родаљевић. *Библиографија историјске баштине 1–20*. Ужице: Историјски архив, 2011.
8. *Uputstva za primenu ISBD-a u opisu komponentnih delova* / [izdala] International Federation of Library Associations and Institutions = Међународна федерација [i. e. federacija] bibliotekarskih društava i ustanova ; [prevod Olga Rudolf]. - Novi Sad : Biblioteka Matice srpske, 1989.

Из рецензије...

Слободан Радовић, историчар књижевности, значајан културни посленик, вишегодишњи директор ужичке библиотеке, настојао је да у сваком погледу унапреди рад библиотеке, најважније установе културе у Ужицу. Популарисао је књигу и читање, објављивао монографске публикације и прилоге, приређивао грађу. Био је укључен у све значајније пројекте везане за афирмацију културне историје златиборског краја и града Ужица, члан одбора за обележавање догађаја и годишњица. Заслужан је за чување успомене на знамените људе свог завичаја.

„Мр Слободан Радовић: грађа за библиографију (1957–2019)”, ауторке Драгославе Родаљевић, веома је драгоцен допринос библиографији, као и историји књижевности. Библиографија се састоји од 248 јединица и подељена је на шест целина. Библиографски опис монографских публикација рађен је према ISBD(M), Међународном стандарду за опис монографских публикација, а библиографски опис прилога према Упутству за примену ISBD стандарда у опису компонентних делова ISBD (CP). Библиографске јединице су прегледне а библиографија садржи шест целина: Аутор монографских публикација; Приређивач монографских публикација; Прилози у монографским публикацијама; Прилози у часописима и зборницима; Прилози у новинама и листовима; У литератури. У оквиру првих пет целина јединице су поређане хронолошки; у оквиру календарске године уазбучене су према наслову, само у последњем поглављу јединице су уазбучене према презимену аутора. Библиографија садржи Именски регистар и Регистар листова и часописа, који додатно олакшавају претраживање. Ауторка је поштовала принципе савремене библиографске праксе јер је библиографија рађена с књигом у руци (*de visu*) те је према врсти извора ова библиографија примарна. Приликом израде библиографије консултовани су најпре подаци које је доставио сам аутор (С. Р.) а затим и бројни други извори.

Библиографски опис рађен је на писму чланака односно монографских публикација које су обрађене.

Ауторка библиографије уложила је огроман труд како би пронашла што више прилога, расутих у бројним листовима, зборницима, дневној штампи итд. Истражена и приказана грађа у библиографији садржи податке о значајним личностима Ужичког округа, па је евидентан њен допринос упознавању културне историје завичаја. Овом библиографијом првенствено се исказује поштовање према његовом свеукупном раду, као и према свему ономе што је Слободан Радовић трајно дао – у писаној форми.

др Татјана Богојевић

Јасмина Луковић

jasmina.lukovic@gmail.com

Драгана Ристановић

dristanovic31@gmail.com

Биљана Ристовић

biljana.ristovic76@gmail.com

Народна библиотека Ужице

УДК 017.1:[050+070-053.5/.6(497.11)]"19"

027.022(497.11)"1956/..."

ДЕЧЈА ПЕРИОДИКА У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ УЖИЦЕ

Сажетак: У уводном делу рада представљен је краћи историјски преглед настанка дечје штампе у Србији, док је у наставку акценат стављен на набавку и коришћење дечје периодике на Дечјем одељењу Народне библиотеке Ужице, од оснивања овог одељења до данас. Рад садржи каталог дечје периодике која се чува у фондовима Народне библиотеке Ужице.

Кључне речи: дечја периодика, Дечје одељење, Народна библиотека Ужице

Књижевност за децу, као посебан вид књижевности, настао је релативно касно. Међутим, њени корени могу се пронаћи у усменој традицији, својственој и развијаној код свих народа у виду прича, песама, предања, басни. Развојем штампе и технике умножавања књига усмена књижевност преточена је у писане материјалне трагове, па је на тај начин постала доступна и сачувана од заборава.

Временом, како су се друштвено-историјске прилике мењале, људски ум сазревао и развијао у филозофском, политичком, духовном, уметничком смислу, и како се развијала и напредовала грађанска свест, нарочито током 18. века, века просвећености, налазимо и прве трагове књижевности за децу. Она се „развијала у складу са потребама образовања и васпитања младих.”¹ Поред дела педагошке садржине почињу се стварати и писати романи који су све више привлачили пажњу млађе читалачке публике, због своје уметничке вредности. То су: Сервантесов *Дон Кихот*, Дефоов *Робинзон Крусо*, Свифтова *Гуливерова путовања*...

1 Тихомир Петровић и Миломир Милинковић, *Писци за децу и младе* (Пожега: Епоха, 2017), 14.

Први дечји листови и часописи настали су у 19. веку. Они су постали „посебно средство саопштавања и обраћања детету читаоцу. Онда када дете пожели шире друштво, не само да прати једног писца, да слуша једног приповедача, кад пожели и причу и песму и слику и стрип и скривалицу и вести – часопис је незаменљив.”²

И у Србији се појава првих листова намењених деци везује за другу половину 19. века. Њиховом излажењу допринела је велика победа Вукових идеја и реформа српског писма, чиме су се створили предуслови за отварање школа и развитак образовања у Србији. Први листови били су рукописни и настали су на територији Аустроугарске монархије. То су били листови српских ђака из Пожуна и Пеште. Потом, 1858. године, у Новом Саду излази *Школски лист*, а од 1866. године и посебни додатак уз њега *Пријатељи српске младежи* који је уређивао педагог Никола Ђ. Вукићевић, уз свесрдну подршку Ђорђа Натошевића. Оно што га је красило биле су: песме, приче, загонетке, басне и други поучни текстови из разних области људског знања. Свакако да су квалитету листа допринели и бројни сарадници као што су Јован Јовановић Змај, Мита Нешковић, Петар Деспотовић и други. Лист је излазио у Сомбору до 1868. године. Након тога у Београду, 1868–1876. године, излази *Школа*, а у Земуну, 1875–1877. године, *Дечји пријатељ*.

Први илустровани часопис *Радован* излази у Новом Саду 1876. године. То је уједно био и први литерарни дечји лист, поучно-забавног карактера, у којем је Змај објавио своје најлепше песме посвећене деци. Неколико година касније, 1879. године, у Сомбору излази *Голуб*, лист у коме су сарадници били у то време ђаци, а касније позната имена српске књижевности: Алекса Шантић, Светозар Ћоровић, Јован Дучић, Милош Црњански. У Новом Саду 1880. године Јован Јовановић Змај покреће лист *Невен*, најпопуларнији дечји лист тог времена, који ће са прекиди-ма излазити тридесет година. По узору на њега касније су настали следећи илустровани листови и часописи за децу: *Српче*, *Мала Србадија*, *Зорица*, *Сјоменак*...

Током Првог светског рата долази до престанка излажења многих дечијих листова и часописа, да би 1918. године, у Новом Саду био покренут педагошко-забавни лист *Дечије новине*. У периоду између два рата постојало је много дечијих листова, а најзначајнији су: *Зраци*, *Наша*

2 Драган Лукић, „Дечји листови и часописи”, у *Педагошки речник*, 1, А–Н, главни уредник Радован Теодосић (Београд: Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, 1967), 208

деца, *Завичај*, *Будућност*, *Наш лист*, *Гласник ђодмлајка Црвеној кр-сћа*, *Ђачки рад*, *Добро дејше*, *Млади задрујар*, *Јујословенче*, *Мали Бо-јолуб*, средњошколски, а касније књижевни омладински лист *Венац*. И спортско-скаутска друштва, и феријални савези издавали су своје листове: *Гласник извидника и ђланинки*, *Наша домовина*, *Феријалац* и други. За време Другог светског рата рад појединих листова престаје, а неки излазе у илегалу попут листа *Пионир*. Излазио је у Срему и у школама на тој територији био замена за буквар. Занимљиво је истаћи и да је у периоду од 1930. до 1941. године дневни лист *Полијика* издавао сваког четвртка недељни прилог намењен деци – *Полијика за децу*.

Са ослобођењем, обновом земље, друштвеним и културним препородом, за децу и оне мало старије покрећу се нови, лепо илустровани часописи у више боја, који доносе књижевне прилоге у виду прича, песама, бајки, обогаћени дејим прилозима и цртежима. Својим естетским и садржинским делом код најмлађих су будили заинтересованост и љубав према читању, а уједно су испуњавали и основну педагошко-ва-спитну улогу. То су: *Пољетарац*, *Пионири*, *Змај*, *Мали јеж*, *Полијикин забавник*, *Кекец*, *Насмејане новине*, *Дечје новине*, *Тик-Так*, *Весела свеска*, *Мале новине*, *Радост*, *Цицибан*.

У Ужицу је од 1958. до 1959. године изашло шест бројева часописа *Ужички ђонир: лист ученика осмојодишњих школа Тијово Ужице*. Главни и одговорни уредник била је Србијанка Поповић. Седамдесетих и осамдесетих година 20. века излазио је зборник литерарног стваралаштва ученика основних и средњих школа *Трајови*. Главни и одговорни уредник првих пет бројева био је тадашњи управник Народне библиотеке Ужице Слободан Радовић. Регионални недељник *Вести* је у току 1988. и 1989. године имао рубрику Писанка, у оквиру које су објављивани радови ученика основних школа града Ужица. Рубрику је уређивала Новка Илић.

Народна библиотека Ужице је од свог оснивања велику пажњу поклањала како набавци књига тако и периодике. Оснивањем Читалишта, 1856. године, у правилима ове установе стајало је да се предвиђа набавка скоро свих дневних листова који су излазили у Кнежевини Србији.³ Ова пракса настављена је и током наредног периода. Како су у оквиру Позајмног одељења радиле и читаоница са периодиком, завичајни и научни фонд, педесетих година 20. века јавља се идеја да

3 Др Стеван Игњић, *Ужичко читалиште* (Титово Ужице: Народна библиотека „Едвард Кардељ”, 1983), 7..

се оснује одељење намењено читаоцима до 14 година. Она је коначно спроведена у дело, 1956. године, када је отворено Дечје одељење. Пресељењем Библиотеке, 1961. године, у нове просторије на Тргу партизана, најмлађи корисници нису добили своје засебне просторије. Тек 1967. године Дечје одељење биће физички одвојено од Одељења за рад са публиком, када је добијен простор са читаоницом, у који је смештено 30 столова са столицама и ормарима дуж зидова.⁴ У том тренутку члановима овог одељења било је на располагању 4500 књига и десет врста дечјих листова и часописа.

Наредне године Дечје одељење је у свом фонду имало 11500 књига и 16 наслова периодичних публикација, од тога два наслова на руском језику.⁵ Не постоји прецизан податак о насловима ових часописа и на који начин их је Библиотека набављала. У извештају за 1973. годину, било је 15 дечјих и омладинских листова и часописа на које је Библиотека била претплаћена, од којих је *Полишкин забавник* купован у два примерка и остављан за корицење. На годишњем нивоу број прочитаних и коришћених периодичних публикација био је 31523.⁶ Тај број је већ следеће, 1974. године, био увећан и износио је 35743, а одељење је било претплаћено на 12 листова и часописа, међу којима су, поред *Полишкиној забавника*, *Кекец* и *Мале новине*.⁷ За период до 1986. године не постоје статистички подаци о коришћењу периодике на Дечјем одељењу, да би у извештају за ову годину број коришћених листова и часописа износио 13804.⁸

Крајем осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог века формирају се библиотеке при основним и средњим школама, а то ће утицати на рад Дечјег одељења Народне Библиотеке Ужице. Тако је 1990. године било уписано 2176 чланова, а укупан број коришћене периодике износио је 8841. Одељење је било претплаћено на 9 наслова дечјих листова и часописа.⁹ Наредне, 1991. године, тај број је знатно мањи у

4 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Извештај о раду библиотеке за 1967. годину.

5 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Краћи преглед рада Народне библиотеке у Титовом Ужицу 1963–1969. године.

6 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Извештај о раду Народне библиотеке у Титовом Ужицу за 1973. годину.

7 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Извештај о раду Народне библиотеке у Титовом Ужицу за 1974. годину.

8 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Извештај о раду Народне библиотеке „Едвард Кардељ”, у Титовом Ужицу за 1986. годину.

9 Документација архива Народне библиотеке Ужице, Извештај о раду Народне библиотеке „Едвард Кардељ”, у Титовом Ужицу за 1990. годину, 1983), 7.

односу на претходни период па је број уписаних чланова био 1792, а број коришћења периодике 6342. „Народна библиотека престаје да буде велика школска библиотека, а све више постаје место за допунска и додатна читања.”¹⁰

У наредном периоду, од 1992. па све до данас, у архиви Библиотеке не постоје прецизни извештаји о набавци и евиденцији коришћења часописа за децу. У документацији могу се пронаћи подаци о броју и структури корисника Дечјег одељења као и о укупном броју прочитаних књига на Одељењу разврстаних по систему УДК. Дечја периодика се не помиње или је можда и она прикључена овим статистичким подацима. Како Библиотека има ограничена материјална средства за куповину периодичних публикација, једино се континуирано наставило са набавком *Полишкиној забавника* који се од 2003. године поново коричи и чува у фонду Дечјег одељења. У COBISS.NBU базу 2017. године унети су сви наслови дечјих часописа који су сачувани у фондовима, а преласком на COBISS3 позајмицу, у 2018. години, омогућено је прецизније вођење статистике коришћења дечје периодике.

У Библиотеци су заступљени дечји часописи из области: технике, књижевности, уметности, креативног писања, библиотекарства, географије и историје, веронауке. У поклон збирци Милоша Б. Јанковића чува се најстарији наслов дечје периодике у Народној библиотеци Ужице, часопис *Будућност: забавно-поучни листи деце организованних радника*, из 1920. године. Библиотека поседује бројеве из 1924, 1925, 1926 и 1927. године. Захваљујући поклону Митра П. Митровића, сачуван је један број дечјег листа *Вардарче* (бр. 2 из 1933. године), који је излазио у Скопљу. Једини сачувани лист на страном језику је француски дечји лист *Je bouquine*, поклон Француског културног центра из Београда.

Са појавом Интернета и електронских издања часописа намењених деци и младима, потреба за набавком штампаних издања знатно је смањена, а корисницима дечјих одељења је тако омогућено да на бржи и јефтинији начин дођу до информација и забаве. Међутим, свеприсутна „тежња неких издавача да у дечју штампу уведу и такозвану *жушну шtamу*”¹¹ тера на размишљање, да ли ће и како најмлађи корисници

¹⁰ Исто.

¹¹ Бојана Вукотић, „Дечји листови за забаву и поуку”, у *Деца и библиотеке: зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Београду од 5. до 9. октобра 2005.*, уредник Александра Вранеш (Београд: Филолошки факултет Универзитета и Библиотекарско друштво Србије, 2005), 591.

успети да се снађу и препознају праве естетске и књижевне вредности тих листова.

Каталог дечје периодике у Народној библиотеци Ужице

Каталог дечје периодике у Народној библиотеци Ужице има 23 библиографске јединице, које су нумерисане у континуитету, азбучним редоследом. Библиографски опис уређен је према Међународном стандарду за опис серијских публикација и других континуираних извора ISBD(CR). Испис каталога урађен је из COBISS.NBU базе. Овај каталог садржи периодичне публикације: Дечјег и Завичајног одељења, Огранака Севојно, Рибашевина и Каран, из поклон збирки Милоша Б. Јанковића и Митра П. Митровића.

1

ABC tehnika : školski list za tehničko obrazovanje i prirodne nauke / glavni i odgovorni urednik Rade Tanasković. – God. 1, br. 1 (1997) – . – Požega (Slavka Bojića 52) : Epoha, 1997 – . – 28 cm
Mesečno (osim jula i avgusta). – Ćir.
ISSN 1451-0286 = ABC tehnika
62
COBISS.SR-ID 84480002

2

БИБЛИОТЕЧКИ путоказ : часопис за децу Градске библиотеке у Новом Саду / главни и одговорни уредник Драган Којић ; уредник Милица Кирћански. – Год. 1, бр. 1 (2004) – . – Нови Сад : Градска библиотека, 2004 – (Нови Сад : АМБ Графика). – Илустр. ; 30 cm
Тромесечно. – Полугодишње. – Поднаслов: од бр. 25 (2011) Часопис за децу. – Од бр. 25 (2011) главни уредник Милица Кирћански; од бр. 33/34 (2015) главни и одговорни уредник Драган Којић. – Штампарија од бр. 23 (2010) Алфаграф, Петроварадин.
ISSN 1451-6276 = Библиотечки путоказ
028(02.053.2)
COBISS.SR-ID 188516615

3

БЛАГО : дечји часопис Епархије бачке / главни и одговорни уредник Миленко Јеловац. – 004, 1(Божић) – . – Нови Сад : Беседа, издавачка установа православне Епархије бачке, 2004– . – Илустр. ; 30 cm
Тромесечно. – У 2005. год. мења поднаслов у: часопис за децу. – Главни и одговорни уредник броја 3 (2005) је Божана Х. Стојановић.
ISSN 1820-4694 = Благо
271.222(497.11)(02.053.2)(05)
COBISS.SR-ID 199763719

4

БУДУЋНОСТ : забавно-поучни лист деце организованих радника / власник, [издавач] и одговорни уредник Драг. [Драгутин] Владисављевић. – Год. 1, бр. 1–11 (1. фебруар–децембар 1920) ; год. 1, бр. 1 (1. мај 1923)–год. 7, бр. 8 (јун 1929). – Београд : [Драгутин Владисављевић], 1920;1923–1928/29 (Земун : Штампарија „Мироточиви“). – 24 cm
Једанпут месечно. – Од бр. 1 (1923) наслов упоредо штампан ћир., и лат. – Поднаслови: од бр. 1 (1923) Пролетерски дечји

лист за поуку и забаву; од бр. 1 (1924) Дечји лист за забаву и поуку; од бр. 1 (1925/26) Забавно-поучни лист за младеж. – Од бр. 1 (1927/28) уредник и издавач Драгутин Владисављевић. – Штампарије: од бр. 1 (1923) Штампарија „Скерлић”; од бр. 5 (1923) „Југославија” Недељковића и Јовановића; од бр. 1 (1924) Омладина; од бр. 2 (1924) „Скерлић”; од бр. 3 (1924) Занатлијска штампарија; од бр. 1 (1925) „Туцовић”; од бр. 11 (1927) Привредни преглед. – „Будућност” је покренута као додатак листу „Једнакост” – југословенских жена социјалиста (комуниста). Од 1923. године, после прекида у издажењу, лист је штампан упоредо ћир., и лат.

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 21943308

5

ВАРДАРЧЕ : дечји лист / власник Ђ.[Ђорђе] Мартиновић ; за власништво и уредништво одговара одговорни уредник Сава М. Милосављевић. – Год. 1, бр. 1–2 (1933) ; год. 2, бр. 1–5/6 (1936) ; год. 3, бр. 1 (1938)–год. 4, бр. 7 (јун 1939). – Скопље : [б. и.], 1933;1936;1938–1939 (Скопље : „Немања” Задужбинска штампарија Вардарске бановине). – 24 cm

Једанпут месечно (сем јула и августа). – Главни и одговорни уредник од бр. 2 (1933) Сава М. Милосављевић; од бр. 3 (1933) власник и одг. уредник Ђорђе Мартиновић; од бр. 1 (1936) уредник Бранислав Д. Лазић; од бр. 1 (1938) одговорни уредник Бранислав Лазић. – Власник од бр. 1 (1936) Ђорђе Мартиновић; од бр. 1 (1938) Јован Поповић. – Часопис је излазио с прекидима из финансијских разлога. – Види: Ретроспективна библиографија на Македонија. Т. 2, Сериски публикации [до 1944 година]. Кн. 1 / [составувачи Слободанка Поповска, Фердана Елмазовић-Алтанај, Богомил Гүзел]. – Скопје, 1993, 17.

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 22398732

6

ВЕЛИКО двориште : часопис за децу издавачке куће Драганић / главни и одговорни уредник Смиљка Блажин. – Год. 1, бр. 1 [1999]–. – Нови Београд : Издавачка кућа ДРАГАНИЋ, 1999 – . – Илустр. ; 29 cm

Месечно.

ISSN 1450–8036

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 153196039

7

ВРАБАЦ школарац : лист за ученике основне школе / главни и одговорни уредник Раде Танасковић. – Год. 1, бр. 1 (1997)–. – Пожега (Славка Бојића 52) : Епоха, 1997 – . – 28 cm

Месечно (осим јула и августа). – Ћир.

ISSN 1451–026X = Врабац школарац

373.3/4(497.11)

COBISS.SR-ID 84470274

8

VRELO : časopis za djecu / urednik i izdavač Zlatko Špoljar. – God. 1, br. 1 (1923)–god. 12, br. ? (1937). – Zagreb : Zlatko Špoljar, 1923–1937 ([Zagreb] : Nadbiskupska tiskara). – 20 cm

Dvomesечно (u toku školske godine). – Naslov: Čarobno vrelo (1926–1931); Smilje – vrelo (1931–1933). – Podnaslov: od 1932. Časopis za mlade. – Odgovorni urednik: od br. 2 (1932) Ljudevit Krajačić. – Izlazi: od 1927. pet puta u toku školske godine; od 1932. deset puta u toku školske godine. – Štamparije: od br. 1 (1931) Tipografija; od 1932. Jugoslovenska štampa.

82-93

COBISS.SR-ID 38010892

9

ДЕЧЈЕ новине : лист ученика осмогодишњих школа / главни и одговорни уредник Војислав Вељић. – Год. 1, бр. 1 (1957)–год. 49, бр. 1424 (2006).

– Горњи Милановац : Осмогодишња школа „Тихомир Матијевић”, 1957–2006 (Чачак : Ослобођење). – 30 cm
Месечно. – Поднаслов: од бр. 25 (1958) Лист ученика основних школа; од бр. 129 (1962) Југословенски лист ученика основних школа. – Одговорни уредници: од бр. 18 (1957) Јакша Дрљевић; од 1962. Срећко Јовановић и Александар Лазаревић; од 1980. Срећко Јовановић; glavni i odgovorni urednik od br. 684 (1983) Dragan Milovanović; в.д. главни и одговорни уредници: од бр. 1253 (1995) Милица Лепосавић; од бр. 1285 (1998) Јелена Демек. – Издавач: од 1960. Дечје новине. – Штампарије: од бр. 794/795 (1981) Privredni pregled, Beograd; од бр. 1011 (1987) НО Политика; од бр. 1269 (1996) Дневник, Нови Сад; од бр. 1401 (2005) Принт, Крагујевац; од бр. 1441 (2005) ПРИС, Горњи Милановац; од бр. 1413 (2005) БЕСТ ГРАФ, Горњи Милановац. – Излази: од 1959. петнаестодневно; од 1960. недељно. – Текст ћир. и лат. – Је nastavak: Дечја политика

ISSN 0350-8889 = Дечје новине

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 15950594

10

DJEČJE kolo : prilog časopisa „Dom i škola” / vlasnik, glavni i odgovorni urednik Josip Butorac. – God. 3, br. 1 (1933/34)–god. 8, br. 8 (1938/39). – Zagreb : Josip Butorac, 1933/34–1938/39 (Zagreb : Gutemberg). – 24 cm
Месечно (осим јула и августа). – Од 1933/34. Дечје коло излази као прilog часопису Dom i škola i носи njegovu numeraciju, tako da је трећа година излажења у ствари прва година Дечјег кола, а трећа Дома и школе. У sledećim godinama časopis се uklapa i у paginaciju časopisa Dom i škola.

821.163.42-053.2

COBISS.SR-ID 32014604

11

ЗЛАТИБОРСКИ скаут / власник Момчило М. Јелић ; уредник Јован А.

Станић. – Год. 1, бр. 1–4 (јануар–април 1933). – Ужице : Ужички стег скаута, 1933 (Ужице : Штампарија Славка Г. Поповића и Сина). – 23 cm

Месечно.

796.5(497.11)

COBISS.SR-ID 23119372

12

ЗМАЈ : књижевни часопис за децу / одговорни уредник Мира Алечковић. – Год. 1, бр. 1 (1954)–год. 50, бр. 1/6 (2003). – Београд : Публицистичко издавачко предузеће Мозаик, 1954–2003 (Београд : Омладина). – 28 cm

Месечно (осим јула и августа). – Од бр. 1 (1972) наслов је штампан наизменично ћир. и лат. – Од бр. 1 (1972) поднаслов: Књижевни часопис за децу. – Издавачи: од бр. 3 (1954) Издавачко предузеће Знање; од бр. 1 (1955) Нолит; од бр. 8/9 (1961) Савремена школа; од бр. 5 (1967) Друштво пријатеља књиге и уметности за децу. – Штампарије: од бр. 11 (1954) Просвета; од бр. 1 (1955) Рад; од бр. 12 (1955) Култура; од бр. 12 (1956) Просвета.

ISSN 0351-3637 = Змај (Београд)

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 15985666

13

JE bouquine. – N° 0 (avril 1983) . – Paris : Bayard presse, 1983–

Месечно. – Има suplement или prilog: #Les #Trésors de Je bouquine = ISSN 2418-005X. – Другачије povezano delo: Envol (Paris. 1998) = ISSN 1286-8450. – Другачије povezano delo: #Les #Romans de Je bouquine = ISSN 1621-3408

ISSN 0756-564X = Je bouquine

79

COBISS.SR-ID 515594145

14

МАЛИ Невен / одговорни уредник Слободан Станишић. – 1983, бр. 1 – . – Нови Сад : Дневник, 1983– (Нови Сад

: Штампарија Дневник). – 30 cm
 Месечно. – Наслов ћир., текст ћир. и лат.
 – Поднаслов од бр. 16 (1984/85) часопис
 за најмлађе. – Главни и одговорни уред-
 ници: од бр. 30 (1986) Сеја Бобић; од бр.
 32 (1986) Тодор Ђурић; од бр. 77 (1990)
 Бранислав Купусинац; од бр. 100 (1993)
 Сеја Бабић; од бр. 117 (1995) Бранислав
 Купусинац; од бр. 130 (1997) уредник Ан-
 гелина Арбутовић; од бр. 145 (1998) Сла-
 вољуб Белимарковић; од бр. 181 (2002/03)
 Радмила Гикић–Петровић; од бр. 259/260
 (2010) Наташа Тополац; од бр. 291 (2014)
 в.д. Ивана Ђукић; од бр. 294/295 (2014)
 Ивана Ђукић. – Штампарија од бр. 291
 (2014) Форум, Нови Сад.
 ISSN 0352–3322 = Мали Невен
 82(02.053.2)
 COBISS.SR–ID 16266498

15

NATIONAL geographic junior :
 časopis za mlade istraživače i pustolove
 / urednica srpskog izdanja Jasminka
 Petrović. – Izd. za Srbiju. – 2004,
 br. 1 (sep.). – . – Beograd (Gospodar
 Jovanova 81) : Klett, 2004– (Subotica :
 Rotografika). – 27 cm

Po licenci američkog časopisa National
 geographic kids. – Probni broj izašao juna
 2004. godine. – Urednik od br. 25 (2007)
 Olivera Slavković. – Štamparija od br. 25
 (2007) Cicero, Beograd.

ISSN 1820–2403 = National Geographic
 Junior (Beograd)

91

COBISS.SR–ID 115708428

16

НАШЕ поље : месечник за мла-
 де : лист младих Косова и Метохије /
 уредник Жарко Миленковић. – 2014,
 бр. 1 (апр.) – . – Грачаница : Дом кул-
 туре Грачаница : Омладински савет
 Грачаница : Удружење „Српско сло-
 во”, 2014– . – Илустр. ; 29 cm

Месечно.

008-057.874

79-057.874

COBISS.SR–ID 288358663

17

NEVEN : list za decu / v.d. odgovorni
 urednik Rade Obrenović. – God. 1, br. 1
 (1979)–. – Novi Sad : Dnevnik, 1979–
 (Novi Sad : Dnevnik). – 30 cm

Nedeljno (petkom). – Uređuje od br. 2
 (1979) Miroslav Antić; od br. 77 (1981) v.d.
 odgovornog urednika Branislav Kupusinac;
 od br. 115 (1982) odgovorni urednik
 Slobodan Stanišić; od br. 270 (1986) uređuje
 Branislav Kupusinac; od br. 568 (1997)
 urednik Stevan Beljanski. Glavni i odgovorni
 urednici: od br. 832/833 (2014) v.d. Mirko
 S. Marković; od br. 840/841 (2014) Jelena
 Dopud. – Štamparije: od br. 834/835 (2014)
 Forum, Novi Sad; od br. 838/839 (2014)
 Dnevnik, Novi Sad; od br. 864 (2016)
 Forum, Novi Sad. – Izlazi od br. 584 (1998)
 dva puta mesečno (osim br. u polugodištu).
 – Naslov lat., tekst naizmenično ćir. i lat.; od
 br. 498 (1992) naslov ćir., tekst ćir. i lat.; od
 br. 848/849 (2015) tekst ćir.

ISSN 0351–8116 = Neven (Novi Sad)

82(02.053.2)

COBISS.SR–ID 16467458

18

ПОЛЕТАРАЦ : за жељне знања и игре :
 лист за најмлађе / главни и одговорни
 уредник Раде Танасковић. – Год. 1, бр. 1
 (1997)–. – Пожега (Славка Бојића 52) :
 Епоха, 1997 – . – 28 cm

Ћир.

ISSN 1451–0251 = Полетарац (Пожега)

82(02.053.2)

COBISS.SR–ID 84462594

19

ПОЛИТИКИН забавник / в.д. одго-
 ворни уредник Мирослав Дим. Стева-
 новић.– Ћир. изд.– Год. 1, бр. 1 (28. феб.
 1939)–год. 3, бр. 220 (4. апр. 1941) ; год.
 14, бр. 1 (5. јан.1952)–. – Београд (Маке-
 донска 29) : Политика, 1939–1941;1952–

(Београд : Политика). – 45 cm

Доступно и на: <http://www.politikin-zabavnik.rs>. – Недељно. – Излази и лат. изд. – Одговорни уредник од бр. 1 (1952) Стојиљко Стојиљковић. Главни и одговорни уредници: од бр. 888 (1969) Никола Лекић; од бр. 1497 (1980) Раде Шошкић; од бр. 1758 (1985) Влада Булатовић Виб; од бр. 1832 (1987) Дарко Рибникар; од бр. 1973 (1989) Зефирино Граси. – Формат: од бр. 835 (1967) 33 cm; од бр. 3230 (2014?) 30 cm. – Другачије повезано дело: Politikin zabavnik (Latinično izd.) = ISSN 0350-7505 ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Тирилично изд.)

79

COBISS.SR-ID 16193794

20

СВЕТОСАВСКО звонце : подлистак Православља / главни уредник Милисав Д. Протић ; одговорни уредник епископ моравички Лаврентије. – Год. 1, бр. 1 (1969)–. – Београд : Православље, 1969– (Београд : Глас). – 21 cm
Dostupno i na: <http://www.zvonce.spc.rs>. – Месечно. – Поднаслов: од бр. 1 (1974) Подлистак Православља: Новина Српске патријаршије; од бр. 5/6 (2003) Православни дечји часопис. – Главни и одговорни уредници: од бр. 5 (1969) епископ марчански Данило; од бр. 11/12 (1969) Милисав Д. Протић; од бр. 1 (1974) Душан М. Петровић; од бр. 2 (1975) Драган Милин; од бр. 1 (1977) Сава Поповић; од бр. 3 (2003) Ана Марјановић; од бр. 5/6 (2003) Радмила Мишев. – Издавач од бр. 5/6 (2003) Свети Архијерејски Синод, Информативно-издавачка установа Српске Православне Цркве, Београд. – Штампарија: од бр. 1 (1995) Штампарија Српске патријаршије, Београд; од бр. 5/6 (2003) Бирограф, Земун; од бр. 2 (2004) Бататисак, Београд; од бр. 1 (2009) Издавачки завод Архиепископије београдско-карловачке, Београд; од бр. 3 (2009) Политика, Београд. – Излази: од 1972. двомесечно; од бр. 1 (2009) десет пута годишње. – Није изашао 1989. год. – Формат од бр. 5/6 (2003) 23 cm.

ISSN 1451-7191 = Светосавско звонце

271.222(497.11)

COBISS.SR-ID 43510028

21

ТИК-так : лист за најмлађе / главни и одговорни уредник Мирјана Топаловић. – Тирилично изд. – Год. 1, бр. 1 (1969)–. – Горњи Милановац : Дечје новине, 1969–. – 22 cm

Петнаестодневно. – Текст ћир. и лат. – Промена подналова: лист за ученике млађих разреда основне школе (од бр. 13/1974); лист за ученике 2. и 3. разреда основне школе (од 2011? године).

ISSN 0351-5311 = Тик-так

373.3/4:82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 16002050

22

ТРАГОВИ : зборник литерарног стваралаштва ученика основних и средњих школа / главни и одговорни уредник Слободан Радовић. – Год. 1, бр. 1 (1973)–1988. бр. 12. – Титово Ужице : Подружница Друштва за српскохрватски језик и књижевност, 1973–1988. – 24 cm

Годишње. – Главни и одговорни уредници: од бр. 6 (1978) Предраг Лучић; од бр. 7 (1979) Драгољуб Зорић; од бр. 12 (1988) Момчило Р. Јовановић.

82(02.053.2)

COBISS.SR-ID 65771788

23

УЖИЧКИ пионир : лист ученика осмогодишњих школа Титово Ужице / одговорни уредник Србијанка Поповић. – Год. 1, бр. 1 (1958)–год. 2, бр. 6 (1959). – Титово Ужице : Осмогодишње школе, 1958–1959 (Титово Ужице : „Димитрије Туцовић”). – 40 cm

Месечно.

373.3/4(497.11)

COBISS.SR-ID 40255244

Литература:

1. Вукотић, Бојана. „Дечји листови за забаву и поуку”. У *Деца и библиотеке*, уредник Александра Вранеш, 585–611. Београд: Филолошки факултет Универзитета и Библиотекарско друштво Србије, 2005.
2. Игњић, Стеван. *Ужичко читалиште*. Титово Ужице: Народна библиотека „Едвард Кардељ”, 1983.
3. Лукић, Драган. „Дечји листови и часописи” у *Педагошки речник*, 1, А–Н, гл. уредник Радован Теодосић, 208. Београд: Завод за издавање уџбеника Социјалистичке Републике Србије, 1967.
4. Народна библиотека Ужице. *Извештај о раду Библиотеке за 1967. годину*. Ужице: Народна библиотека Ужице, 1968.
5. Народна библиотека Ужице. *Краћи преглед рада Народне библиотеке у Тишовом Ужицу 1963–1969. године*. Ужице: Народна библиотека Ужице, 1970.
6. Народна библиотека Ужице. *Извештај о раду Народне библиотеке у Тишовом Ужицу за 1973. годину*. Ужице: Народна библиотека Ужице, 1974.
7. Народна библиотека Ужице. *Извештај о раду Народне библиотеке у Тишовом Ужицу за 1974. годину*. Ужице: Народна библиотека Ужице, 1975.
8. Народна библиотека Ужице. *Извештај о раду Народне библиотеке „Едвард Кардељ”, у Тишовом Ужицу за 1986. годину*. Ужице: Народна библиотека „Едвард Кардељ”, Ужице, 1987.
9. Народна библиотека Ужице. *Извештај о раду Народне библиотеке „Едвард Кардељ”, у Тишовом Ужицу за 1990. годину*. Ужице: Народна библиотека „Едвард Кардељ”, Ужице, 1991.
10. Петровић, Тихомир и Миомир Милинковић. *Писци за децу и младе*. Пожега: Епоха, 2017.

Summary: The introductory part of this work presents a shorter historical overview of the emergence of children's printing in Serbia, while the focus is on the purchase and use of children's periodicals at the Children's Department of the Public Library of Užice since the establishment of this department to date. The work contains a catalog of children's periodicals kept in the funds of the Public Library of Užice.

Key words: children's periodicals, Children's department, the Public library of Užice.

Бојана Маринчић
Народна библиотека Ужице
bojanamarincic@gmail.com

УДК 027.7(417)"17"

СТАРА БИБЛИОТЕКА ТРИНИТИ КОЛЕЦА

Сажетак: Најновија достигнућа у области дигитализације културне баштине пружају увид у национална блага која нису била доступна светској јавности. На овај начин корисници интернета могу сазнати више о културним добрима из целог света, штедећи време и новац. У раду ће бити описана Стара библиотека Тринити колеца у Даблину. Посетиоци Старе библиотеке могу видети на који начин су израђени настарији рукописи у Ирској, како су чувани и на који начин преношени од места до места. Веома је интересантна поставка, на којој се до најситнијих детаља види лепота сваког украса у *Књижи Келса*. На спрату Старе библиотеке налази се чувена Дугачка соба. Аутентични простор употпуњен је мирисом старих књига и никога не оставља равнодушним. Део података за израду рада прикупљен је приликом ауторове посете Старој библиотеци 2019. године.

Кључне речи: Стара библиотека, *Књижа Келса*, Дугачка соба, Тринити колец, Даблин.

Увод

Даблин је густо насељен град, који је реком Лифи подељен на два дела, јужни и северни. Главни град је Републике Ирске. Ирски назив града је Baile Atha Cliath, што у дословном преводу значи град на препреченом газу, а енглески назив изведен је из ирског израза Dubh Linn (црна бара, црно језерце).

Велики број имена из области књижевности везује се за Даблин, а најпознатији међу њима су Семјуел Бекет, Џејмс Џојс, Оскар Вајлд, Вилијам Батлер Јејтс, Џорџ Бернард Шо, Брем Стокер. Познат је и по великом броју пабова украшених разнобојним цвећем, производњи тамног пива и вискија. Моли Мелон, Графтон улица, џорџијански Трг Мерион, катедрала Светог Патрика само су неке од многобројних атракција града. Једна од највећих занменитости је Стара библиотека, која се налази у Тринити колецу.

Тринити колец основала је краљица Елизабета I, 1592. године, и назвала га мајком нових универзитета.¹ У то време у западној Европи

¹ Trinity College Dublin, <https://www.tcd.ie/Secretary/assets/pdf/Charter%20Elizabeth%20I.pdf> (преузето 20. 9. 2019).

масовно су се отварали универзитети на којима се школовало свештенство (клер). Примера ради, до 1590. године Енглеска је имала два универзитета, а Шкотска четири. На изглед и организацију ове установе велики утицај имали су, између осталих, Оксфорд и Кембриџ. Од оснивања универзитета брига за библиотеку била је приоритет. Многи научници Тринитија, а посебно Лук Чалонер и Џејмс Ашер заслужни су за састављање почетне књижне збирке. Наредних педесет година заједница је расла. Осигуране су донације, установљене нове стипендије, осмишљен је наставни план и програми који одређује унутрашњу управу. Међународни утицај Ашера, једног од првих дипломираних студената, помогао је да Колеџ заузме своје место на европској мапи. Током 17. века постојање универзитета је два пута било озбиљно угрожено. Прво, када је срушена централна влада и утицај ирске цркве био ослабљен услед победе Оливера Кромвела. Четрдесет пет година касније Лорд Тирконел и његова краткотрајна католичка влада затворили су универзитет, протерали своје колеге и студенте и преуредили зграду у јакобитску касарну.² Библиотека је на сву срећу била поштеђена. Тринити колеџ је кроз векове мењао намену, али се име одржало до данас. Здање је задржало средњовековни изглед и више подсећа на замак него на факултет.

У склопу Старе библиотеке налазе се Књига Келса и Дугачка соба.

Књига Келса

Изложба под називом „Претварање таме у светлост” описује настајање, начин чувања, преношења и историјат *Књије Келса*. Кроз изложбу су приказане и *Књија из Дароуа* и *Књија из Арме* због симболиз-

² Trinity College Dublin, <https://www.tcd.ie/about/history/> (преузето 20. 9. 2019).

ма, технике и украса који су коришћени приликом настанка најпознатијег средњовековног рукописа.³ *Књиџа Келса* је највеће културно благо у Ирској. Након обиласка изложбе долази се до ризнице где се чува овај рукопис, познат широм света, које је израђен почетком 9. века. У ризници се налазе и други сродни списи. Велике полемике воде се о времену и месту настанка *Књиџе Келса*.⁴

Књиџа Келса представља илуминарну рукописну верзију четворојеванђеља, на латинском језику, настала на основу текста *Вулџаџе*, који је Свети Јероним завршио око 384. године нове ере, помешан са тумачењима из ранијег превода старог латинског. Већина научника која се бавила проучавањем *Књиџе Келса* сматра да је рукопис настао на острву Јона у Шкотској. Постоје и истраживачи који се противе оваквом ставу и заступају мишљење да је пронађена у Нортамберленду (североисточна Британија), или на делу територије где су живели Пикти (источна Шкотска).

Манастир на Јони, која се налази у близини великог острва Мал у Западној Шкотској, основао је Свети Колум, 561. године. Монаси су у њему боравили све до напада Викинга, када је страдало 68 људи. Тада су се склонили у манастир који се налазио у граду Келсу (Ирска, округ Мид). Ту је рукопис чуван до 17. века. Дуги низ година ова два места била су главна упоришта тадашњег монаштва. Не може се са сигурношћу прецизирати да ли је за настанак *Књиџе Келса* у целости био одговоран само један манастир, или је она подједнако настајала на оба места.

Књиџа Келса састоји се од 340 листова пергаментa, величине 330x255 mm и представља ремек дело хиберњаско-саксонског (Хибернија је римско име за Ирску) украсног стила. На популарност рукописа широм света у великој мери утицале су раскошне декорације сличне драгом камењу. Израз „Келтска уметност” најчешће се везује за лепоту израде *Књиџе Келса* и *Књиџе из Дароуа*. Апстрактни украси и слике биљне, животињске и људске орнаментике наглашавају текст и представљају богату антологију средњовековног симболизма.

Приликом израде ове књиге „бројне странице указују на широк распон утицаја, од Средоземља до Ламанша. Страница с монограмом Хи-Ро-Јота приказује Христове иницијале (ХРІ) на грчком језику. Уз

³ Trinity College Dublin, <https://www.tcd.ie/visitors/book-of-kells/> (преузето 21. 9 .2019).

⁴ Trinity College Dublin, <https://www.tcd.ie/library/manuscripts/book-of-kells.php> (преузето 21. 10. 2019).

њих се појављују речи”,⁵ које најављују Јеванђеље по Матеју у коме се слави Исусово рођење. Смештена је на 34. листу и представља најпознатију страницу у средњовековној уметности. У рукопису су симболично приказани јеванђелисти (крилате фигуре) Матеја (човек), Марко (лав), Лука (теле) и Јован (орао). Такође се налазе многобројни портрети, али портрети Марка и Луке нису сачувани. Они су вероватно истргнути као и 30 листова за које се сматра да су нестали у средњовековном и раном модерном периоду.

Хи-Ро-Јота

Књиџа Келса је написана на велуму, припремљеној телећој кожи. Претпоставља се да се за потребе израде било потребно 185 телећих кожа. За писање се употребљавало првих пет перади из лабудових или гушчијих крила, за сликање и украшавање најфиније четкице, разне оловке и др. Оригинални повез књиге није сачуван, али се у оквиру изложбе може погледати видео о аутентичном књиговезачком раду.

⁵ Horst Woldemar Janson, *Jansonova istorija umetnosti: zapadna tradicija* (Varždin; Beograd; Novi Sad: Stanek; Mono i Manjana; Orfelin izdavaštvo, 2008), 319–320.

Претпоставља се да су три уметника украшавала рукопис. Најде-таљнији посао који се састојао од употребе жуте и сребрноплаве боје који-ма су украшене најзначајније странице радио је „златар”. Четири главна писца су копирали текст. Приликом преписивања, сваки од њих је оставио свој печат у рукопису. Један је имао обичај да украшавање слова на по-четку стихова препусти уметнику. Други писар, који је можда последњи у временском низу, настојао је да користи јарке боје за текст и да попуњава празне просторе непотребним понављањем одређених одломака.

За прављење боја употребљени су разни пигменти. Већина текста писана је браонкастим галотанинским мастилом, помешаним са сулфа-том челика и вина или сирћета. Црно угљено мастило је ретко упо-требљавано. Неке линије су писане жутом, љубичастом или црвеном бојом. Недавна истраживања у библиотеци Тринит колеџа су показала да је плава боја добијена од индига, а не од лапис лазулија као што се раније мислило. Опримент (жути арсенов сулфид) коришћен је за произ-водњу живог жутог пигмента. Бели пигмент је изведен од гипса. Црвени је настао из црвеног олова или из органских извора, које је тренутно тешко препознати. Пурпурна се добијала мешњем пигмента добијеног из медитеранске врсте лишћаја⁶ и беле боје. За перфорирање велума у великом броју листова употребљавана је бакарно зелена у интеракцији са влагом. Уметници су користили технику додавања три пигмента на основни ради ефекта тродимензионалног приказа.

Књига је писана курзивним писмом познатим као инсуларна мају-скула (*Insular majuscule*)⁷ која је у овом случају коришћена у подебљаној и експертној верзији. Тер-мин „инсуларна” користио се за списе настале у Ирској у 6. веку. Рукописе вишег ранга писане овом техником карактеришу сложена почет-на слова украшена преплете-ним и зооморфним дизајном док су мањи иницијали де-корисани црвеним тачкама. Утицај на „инсулар” имао је

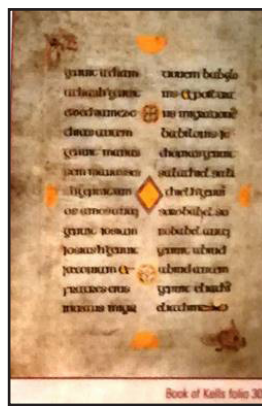
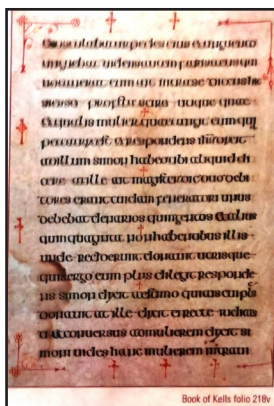

⁶ *roccella tinctorial*.

⁷ Драган Бараћ, *Општа историја писма* (Београд: Економика, 2004), 55.

латински стил писања унцијал. Унцијал се користио од 3. до 9. века, а настао је у доба Диоклецијана.⁸ Инсуларна мајускула је део полуунцијала, који је настао у исто време, али се тек од 6. века налазе трагови о њему. Коришћен је за писање важних докумената из историје хришћанства (јеванђеља, црквена писма и др.).

Преписивачи текста направили су много грешака. Слова, а неретко и целе речи су изостављене. Поновљен је текст који се већ налази на једној страници (лист 218в). Метод корекције заснивао се на убацивању уредних тачака у слова која треба обрисати. За брисање речи користили су се црвени крстићи, који су изгледали декоративно (218в). На основу ових запажања и имајући у виду раскошност књиге, научници су закључили да је она створена за церемонијалну употребу у посебним литургијским приликама, попут Ускрса, а не за свакодневну употребу. Декорација књиге никада није завршена, то се може видети на странама од 29в-31р.

Књигу Келса је у *Аналима Улстѐра*, описана као „главно благо западног света”. *Анали Улстѐра* су делимично написани на ирском, а делимично на латинском и садрже историју Ирске од првог до 16. века. Сматрају се веома аутентичним и поузданим. У њима је забележено да је рукопис украден 1007. године из велике камене цркве у Келсу и да је враћен после два месеца и двадесет ноћи. Прекривен је био бусењем земље, а злато је било скинуто. У Келсу је остао током средњег века и поштована је као велика јеванђеоска књига светог Колумба, реликвија свеца, на шта указује песма додата у 15. веку (289в). Крајем 11. и 12. века празне странице и 8 Илија Кнежевић. „Мала историја писма и типграфије, 1. део”. *Signum*. Br. 2 (jun 2007): 23. <http://www.fpu.bg.ac.rs/izdavastvo/img/Signum2.pdf> (преузето 25. 9. 2019).

размази на листовима 5в-7в и 27р коришћени су за забелешке имовинских трансакција које су се односиле на манастир у Келсу.

Године 1016. пожар је уништио Келс. То се поновило и 1040. када су и свештеничке просторије биле захваћене. У годинама које су долазиле, град је веома често паљен, чак девет пута до 1156. После побуне 1641. године, црква у Келсу лежала је у рушевинама. Гувернер, Чарлс Ламберт (гроф Каван), 1653. године послао је књигу у Даблин ради безбеднијег чувања. После 1661. године Књига Келса и Књига из Дароуа стигле су до Тринити колеџа у Даблину, захваљујући Хенрију Џонсу, бискупу округа Мид. Од половине 19. века *Књига Келса* је изложена у Старој библиотеци, а годишње је види више од милион посетилаца. Од 1953. године књига је повезана у четири дела. Два дела се обично могу видети, један је отворен на главној украшеној страници, а други приказује две странице рукописа. Фотографисање у ризници у којој је изложен рукопис није дозвољено.

Прозирне фолије *Књиге Келса* снимљене су 1990. године и представљају ауторски рад Швајцарца (Луцерн) „Facsimile Verlags“. Недавно су поново обрађене коришћењем најсавременије фотографске технологије. Ове дигиталне фотографије високе резолуције нуде најтачнији приказ Књиге Келса до данас, пружајући искуство које нуди само непосредан увид у рукопис.⁹

Директна веза која води до дигитализованог издања налази се на адреси: https://digitalcollections.tcd.ie/home/#folder_id=14&pidto-page=MS58_291v&entry_point=1.

По завршетку разгледања овог Унесковог блага, из ризнице се иде на спрат до величанствене Дугачке собе, у којој је у храстовим полицама смештено око 250.000 најстаријих књига Библиотеке. Просторија је дугачка око 65 метара, широка 12,2 метра и висока 14,2 метра. Књигама није могуће прићи јер су све полице ограђене, а ту се налазе и службена лица која воде рачуна о безбедности књига и посетилаца.

Дугачка соба

Дугачка соба је изграђена између 1712. и 1732. године. Првобитни изглед Библиотеке састојао се само од доњих полица. Од 1801. године, Библиотека је добила право на обавезни примерак сваке књиге која је објављена у Британији и Ирској, тако да су полице већ до 1850. године биле по-

⁹ Trinity College Dublin, <https://www.tcd.ie/library/news/book-of-kells-now-free-to-view-online/> (преузето 25. 9. 2019).

пуњене. Већина књига укорићена је телећом кожом смеђе боје. Телећа кожа је обојена бојом биљног порекла и могу се видети различите нијансе корица. Због потреба смештаја, 1860. године, подигнут је сводни плафон и урађене су горње полице. Радови су завршени у мају 1861. године.

У Библиотеци се налази легат, састављен од приближно 20000 књига и рукописа, који је био власништво Хендрика Фагела, главног министра Холандије. Легат је 1802. године набавила Ерасмус Смит, добротворна организација за потребе Тринити колеџа. Фигелова колекција била је смештена у источном крају Дугачке собе, у просторији где су раније чувани рукописи. После реновирања, 1960. Године, део легата је премештен, а остатак се и даље може видети у ограђеном простору.

Дуж целе Дугачке собе налазе се гипсана попрсја великана филозофије и писаца западног света. Они су симетрично распоређени са обе стране просторије. Колекција је формирана још 1743. године, када је аутору Петеру Шимакерсу наручено 14 попрсја, а касније је допуњена новим бистама. Данас их има 38. Карактеристично је то да су у овој збирци овековечени искључиво мушкарци.

У централном делу, у застакљеној витрини, чува се примерак прогласа о независности Ирске Републике, из 1916. године. Такође, ту се налази и најстарија харфа која је направљена од храста и врбе, са 29 месинганих струна. Сматра се да потиче из 15. века. Харфа представља симбол Ирске Републике и налази се на њеном грбу.

У Дугачкој соби има веома мало вештачке светлости, а дневна улази кроз провидне засторе на прозорима и константо се мења у зависности од спољних временских утицаја. Унутрашњост, која је урађена од тамне храстовине, представља вишегенерацијски рад људи из исте породице.

Једна од атракција која је доступна посетиоцима Старе библиотеке јесте присуствовање чишћењу, рестаурацији и начину чувања књига. Ова активност је укључена у цену карте обиласка *Књије Келса*.

Веома често се у Дугачкој соби одржавају изложбе како би се приказао богат фонд Библиотеке и подстакла даља истраживања.

Закључак

Стара библиотека Тринити колеџа једна је од најпопуларнијих дестинација не само у Даблину, већ у целој Ирској. Место где се чува највеће културно благо Ирске и најпознатији средњовековни рукопис. Посетиоце, а поготову библиотекарe, обилазак Старе библиотеке оставља без даха. Почевши од изложбе „Претварање таме у светлост” на чијем почетку се може видети камен исписан старим ирским системом знакова – Огам, па све до обиласка Дугачке собе где мирис старих, кожом корићених књига даје посебну драж. Обилазак Старе библиотеке завршава се у сувенирници, где се може пронаћи велики број предмета везаних за *Књију Келса*, Дугачку собу и Тринити колеџ. Шетња по универзитетском комплексу посетиоцима изгледа као путовање кроз време.

Уколико желелите да посетите Стару библиотеку у Тринити колеџу имајте на уму да је потребно чекати у реду око 45 минута пре него

што се крене у обилазак, због великог броја туриста током целе године. Улазнице се могу купити лично или путем интернета, а постоје и повољности за групне, породичне и студентске посете.

У раду су коришћене фотографије из ауторове приватне архиве.

Литература:

1. Бараћ, Драган. *Ойишја исиџорија ѿисма*. Београд : Економика, 2004.
2. *Енциклопедија Британика, Ј-Л*. Одговорни уредник Милан Мишић; превели Лазар Мацура...и др. Београд: Политика: Народна Књига, 2005, стр. 134.
3. Janson, Horst Woldemar. *Jansonova istorija umetnosti : zapadna tradicija*. Varždin; Beograd; Novi Sad: Stanek; Mono i Manjana; Orfelin izdavaštvo, 2008
4. Knežević, Ilija. „Mala istorija pisma i tipografije 1. deo”. *Signum*. Br. 2 (jun 2007), str. 19-23. preuzeto sa: <http://www.fpu.bg.ac.rs/izdavastvo/img/Signum2.pdf> (25. 9. 2019).
5. Trinity College, Dublin, <https://www.tcd.ie/>

Summary: The latest developments in the digitalization of cultural heritage provides insight into many national treasures that were not available to the public world. This way, internet users can view cultural goods from all around the world, saving time and money. The paper will describe the Old Library of Trinity College Dublin, which houses the Book of Kells along with other related manuscripts and the Long Room. Visitors to the Old Library can see how the oldest manuscripts in Ireland were drafted, how they were kept and how they were moved from place to place. It is a very interesting setting where you can see the beauty of every decoration in the Book of Kells in the smallest details. Of course, the most interesting is the Book of Kells itself, which is kept in a special treasury. Above the ground level is the location of famous Long Room. Every visitor is overwhelmed by the authentic scent of old books. Part of the data for the creation of the paper was collected during the author's tour of the Old Library in 2019.

Keywords: Old Library, Book of Kells, Long Room, Trinity College Dublin

Драгана Маринковић

Библиотека „Димитрије Туцовић”Лазаревац

dragana.marinkovic@bibliotekalazarevac.org.rs

ЛЕТО НА КРИЛИМА БАЈКИ

Сажетак: Библиотека је место где се деца сусрећу са књигама које нуде различита знања, боље образовање и забаву, а улога библиотека и библиотекара у образовном процесу и стварању културног модела младих генерација велика је. Заједно са родитељима, библиотекари покушавају да пронађу моделе и методе помоћу којих би мотивисали младе кориснике да развију културу читања, прикупљају праве информације, граде своје знање и креативност. У раду је приказано како заинтересовати децу и младе и привући их у библиотеке, организујући радионице и читање бајки и прича. Читајући бајке, промовише се писменост, ангажовање библиотеке, локалне заједнице и развија се култура читања припадника најмлађе генерације.

Кључне речи: библиотека, деца, млади, бајке, библиотекари, читање, машта, летњи програм, креативне радионице.

Увод

Деца су најзначајнији корисници библиотека. Без њих је библиотека без будућности. Дете долази у библиотеку, пре свега, да задовољи своје потребе за књигом, да осети радост читања, да прошири своје видике и да се разоноди јер је ова културна установа пријатељски настројена према младима.

Библиотечки објекти требало би да буду дизајнирани тако да децу и младе мотивишу и привуку у библиотеку, а самим тим да подстакну и развију позитиван став о читању и да побољшају вештине читања. Библиотека „Димитрије Туцовић” својим просторијама привлачи децу од најмлађег узраста, тинејџере, као и одрасле особе. Зидови на којима су исцртане меде, столови у облику цветова разних боја привлаче најмлађе да се зауставе у том царству и прелистају занимљиве сликовнице. Просторија у којој зидове красе облаци најчешће се користи за групне посете, за анимирање деце, а касније они ту долазе како би урадили

своје домаће задатке и школске пројекте. Тинејдери имају свој кутак са лејзибеговима и специфичним шарама. Решили смо да и простор испред Библиотеке учинимо пријатним местом за окупљање наших најмлађих корисника. Изнети су столови, шарене столице, фломастери, бојице, сликовнице, креде у боји. На том лепом месту започели смо да читамо.

Подстицање маште и богаћење искуства

Говорећи о промени улоге библиотеке наводи се да ће „улога библиотеке у будућности вероватно почети много више да се заснива на подршци у учењу током читавог живота.”¹ Библиотеке се труде да развију читалачке способности детета, најважнији су сакупљач и преносилац знања, омогућавају приступ деци свих узраста. „У циљеве библиотека за децу, поред остваривања права на информације, функционалну, визуелну, дигиталну и медијску писменост, културни развитак и перманентно учење, наводи се и развијање вештине и навике читања.”²

Међу различитим активностима, које се одржавају у децјем одељењу наше установе, најмлађима је најугодније да слушају приче и илуструју их. Кроз летњи програм „Зока и Гага читају бајке”, чији су аутори Зорица Јоцић и Драгана Маринковић, покушали смо да привучемо најмлађе, како би се окренули књизи и читању. Овакви програми подстичу машту деце, обогаћују њихово искуство, омогућују им да стекну нове пријатеље, размене знања и интересе и изаберу библиотеку као стално место где ће се враћати током живота. Најважнији задаци библиотеке, према ИФЛА смерницама, су стварање и неговање читалачких навика у раном детињству, као и подстицање маште и креативности код деце и младих.

Наша библиотека налази се у центру града, има велики плато који окупља много деце са родитељима током лета. Како бисмо их анимирали, одлучили смо прочитати децје приче, затим их илустровати, анализирати причу и цртати кредом на платоу занимљиве бајковите мотиве. Сваке среде и петка у августу, од 19 сати, читали смо деци. Фокус рада био је књижевност, тачније бајке. „Тајна нове експанзије бајке као жанра крије се пре свега у компатибилности бајке са новим технолошким стратегијама.”³ Многе од њих су екранизоване и самим тим приступачније

1 Питер Брофи, *Библиотека у двадесет првом веку* (Београд: Слио, 2005), 228.

2 Милица Матијевић, Елизабета Георгиев, *Култура читања* (Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић”, 2014), 63.

3 *Како читати: о стратегијама читања грађана културе* (Београд: Народна библиотека Србије, 2005), 69.

деци. Структура дружења увек је била иста: у уводном делу смо читали књижевно дело, потом смо коментарисали и препричавали прочитано штиво, док је завршни део био резервисан за илустровање на папиру или кредом. Плакат и оглашавање у медијима привукли су пажњу великог броја заинтересованих за учешће у радионицама. Постављање плаката на друштвеним мрежама, на нашем сајту и прослеђивањем плаката локалним медијима, утицало је на то да посећеност деце и родитеља буде велика. Припремали смо и давали саопштења за телевизијске и радио станице. Деца су са жарком жељом долазила на радионице, давала изјаве за медије, фотографисала се са својим радовима. Након сваког организованог читања, фотографије су постављане на фејсбук страницу Библиотеке, уз сагласност родитеља који су након тога делили наше постове, а ми тим путем задобили већу пажњу суграђана и додатно их заинтересовали за наш рад, показујући им део нашег труда и залагања. Волонтери, познати глумци, локални уметници и деца сама хтели су да читају бајке уместо библиотекара. Укључили смо их, читали су, препричавали са групом и дружили се међусобно. Деца која нису савршено читала, била су спрема да код куће неколико пута увежбају текст како би га управо она читала на следећој радионици. То нам је био главни показатељ да делујемо позитивно, да подстичемо њихов развој и успешност. Уочавала се расположеност деце за осмишљавање занимљивог и интерактивног рада.

Током тих књижевних радионица деца су представљала другима своје схватање и лични доживљај прочитаног, размењивала мишљење, а потом им је све то била инспирација за даљи креативни рад. Заједничким снагама дошли смо до закључка након прочитане „Пепељуге” да је важно веровати у своје снове и да су виле, у ствари, добри људи који у нашем свету постоје. „Снежана и седам патуљака” је децу подстакла да размишљају да је у животу битно имати пријатеље који ће их увек подржати и који ће бринути о њима. „Црвенкапа”, „Вук и седам јарића”, „Ивица и Марица” и многе друге прочитане бајке деци су ставиле до знања да је живот саткан од лепих тренутака и тешких изазова, а да је на нама самима да се боримо, да чинимо добро да би нам се добрим вратило, да неваљалци увек страдају на неки начин, и да ће лаж увек бити откривена.

На оваквим радионицама деца такође уче како да буду део групе, како да слушају и учествују у активностима које је осмислио библиотекар, јер време читања представља процес асимилације. На последњој радионици направили смо изложбу најбољих уметничких дела. Децу

смо почастили колачима и бомбонама. Учесницима радионица поклонили смо књиге, сликовнице и бојанке. Активности читања имају за циљ да у библиотеку доведу што више деце и родитеља, да подстакну машту деце и обогате њихово искуство. Бирали смо издања сликовница у којима је језик бајке разумљив и једноставан, а илустрације лепе и приступачне деци. Приступ књигама и библиотечким програмима током лета резултира већим читањем и побољшањем вештина читања. „Америчко удружење библиотечких служби за децу сматра да је најважнији задатак библиотекара за младе летњи програм читања.”⁴

У жељи да оствари што бољи рад са децом и промовише друштвене вредности, летњи програм под називом „Зока и Гага читају бајке”, кроз читање бајки, показао је деци да ће се у животу сусретати са разним изазовима и да треба да размишљају и доносе закључке својом главом. Програм промоције књига и читања један је од основних сегмента активности наше библиотеке, а летњи програм читања у библиотеци, као активност подстицања читања код млађих корисника, годинама успешно спроводимо. Ангажованост деце и младих један је од најефикаснијих начина да их доведете у свет књиге, омогућује да боље упознају свет око себе, да воле библиотеку и све у њој, да добију нове пријатеље, размене идеје и мишљења, прошире своје знање. Деца су, слушајући, развијала концентracију, пажњу, логичко закључивање и емоционалну интелигенцију јер свака бајка доноси једну нову поуку, која је важна за развијање унутрашњег живота детета. Измишљени ликови попут звери, вештице, виле и чаробњака доприносили су развијању маште јер их илуструју на најразличитије могуће начине.

За једну установу културе битно је да има квалитетан кадар. Библиотекари се едукују за рад са децом, заинтересовани су за сазнања о процесу развоја писмености. Успех ових летњих радионица је постигнут захваљујући креативним идејама, иновативношћу и ентузијазмом наших запослених. „Развијање мотивације и стварање трајних навика коришћења библиотечких услуга код деце и младих представља будућност библиотека. Кључ успеха дечије библиотеке је дечији библиотекар предан свом раду, који на прави начин промовише дечију књигу и читање код деце од најранијег узраста.”⁵ Нова генерација високо вреднује отворене, добро обавештене и комуникативне библиотекарe. „Како библио-

4 Милица Матијевић, Елизабета Георгиев, *Култура читања* (Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић”, 2014), 40.

5 Исто, 103.

теке настоје да буду центри креативности и иновација у друштву, културна разноликост омогућава обиље у којем могу настајати нове идеје.”⁶

Закључак

На крају ових активности закључак је да смо успели да простор испред библиотеке буде мала оаза у коју сваке среде и петка долази много задовољне деце. Читајући бајке покушали смо да искажемо и свој таленат за глуму, јер смо тиме били интересантнији деци и на лакши начин им дочаравали одређене делове приче. Деца су илустровала бајке гледајући у књигу и користећи смернице библиотекара, развијали солидарност, тимски рад, љубав и пријатељство. Важно им је да им се посветите, да им поклоните пажњу и да осете љубазност. Ширили су радост осмехом и срећним чаврљањем. Најважнији аспект када је у питању охрабривање читања код деце јесте да им се да избор, и зато смо разговарали и заједнички се договарали о ономе што ћемо прочитати на следећем састанку.

Овим програмима смо утицали и на појединце, и на друштво. Едуковали смо децу, младе и њихове родитеље како да развијају вештину читања и како да постану чланови колективног образовања. Рад који одликује интеракција између деце, без обзира на реквизите које користе, претвара се у позитивно окружење у којем се подстиче лакше и ефикасније учење. Читајући бајке, промовишемо писменост, ангажовање библиотеке, локалне заједнице и развијамо културу читања младе генерације. Потврдили смо да „библиотека представља локални информациони центар који омогућава приступ широкој лепези извора и чини их доступним заједници.”⁷ Читању бајки су се подједнако радовали и родитељи и деца јер она својим наративним склопом обликује и појединца и друштво. Пружали смо свима могућност да докуче естетски доживљај прочитаног и да усвоје културне, етичке и хуманистичке вредности.

6 Сјузан И. Хигинс, *Јавне библиотеке и службе за младе* (Београд: Народна библиотека Србије, 2009), 35.

7 Биљана Билбија, *Основи библиотекарства* (Бања Лука: Глас српски, 2004), 18.

Литература:

1. Билбија, Биљана, *Основи библиотекарства*. Бања Лука: Глас српски, 2004.
2. Брофи, Питер, *Библиотека у двадесет првом веку*. Београд: Сlio, 2005.
3. *Како читати: о стратегијама читања грађовине културе*. Београд: Народна библиотека Србије, 2005.
4. Матијевић, Милица и Елизабета Георгиев. *Култура читања*. Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић”, 2014.
5. Хигинс, Сјузан И. *Јавне библиотеке и службе за младе*. Београд: Народна библиотека Србије, 2009.

Summary: The library is a place where children interact with books that offer different knowledge, entertainment and education, and that's why the role of libraries and librarians in the educational process and the creation of a cultural model of young generations is great. Together with parents, librarians are trying to find models and methods that would motivate young users to develop a reading culture, gather real information, knowledge and build their creativity. In order to animate children and young people and to attract them to spend part of their free time in the library, our librarians came to the idea of reading fairy tales during the summer. In order to make them animated, we decided to read the children's stories, illustrate them, analyze them and draw chalk on the plateau with interesting motives. A childrens smiles, hugs and gratitude were indicators that we did the right thing. By reading fairy tales, we are promoting literacy, engaging the library, the municipality, the local community and developing a culture of reading the younger generation.

Key words: library, children, young people, fairy tales, librarians, reading, imagination, summer program, creative workshops

Душанка Папић

НБ „Вељко Петровић” Бачка Паланка

dudapapic@gmail.com

Драгана Петрић

НБ „Вељко Петровић” Бачка Паланка

bibl.zavicajno@gmail.com

САВРЕМЕНИ ТОКОВИ У БИБЛИОТЕКАМА

Стручни скуп Друштва библиотекара Републике Српске Бања Врућица, 18–19. априла 2019. године

У Бањи Врућици код Теслића, у организацији Друштва библиотекара Републике Српске, 18. и 19. априла 2019. године одржан је стручни семинар под називом „Савремени токови у библиотекама”. Семинар, 24. по реду, и ове године организован је у сарадњи са Народном и универзитетском библиотеком Републике Српске, а под покровитељством Министарства за науку и образовање у Влади Републике Српске. Овом међународном скупу присуствовало је преко 300 библиотекара народних, школских, високошколских и специјалних библиотека из РС, Федерације БиХ, Србије и Црне Горе, са циљем размене мишљења и идеја, стручних знања и примера добре праксе за унапређење даљег квалитетног развој струке на подручју рада са корисницима.

Присутне је, у име домаћина, поздравила госпођа Стојка Мијатовић, дугогодишња председница Друштва. У поздравном говору истакла је значај развијања пријатељства, сарадње и заједништва библиотекара у региону, указавши на потребу развоја струке и примену нових знања кроз размену искустава приликом оваквих скупова. Гостима се, у име Министарства просвете и културе РС, обратила госпођа Милица Котур, истичући значај библиотека и библиотекара у очувању просветитељске мисли, културе, језика и ћириличног писма. Похваливши енергију и добро расположење присутних, директорица Универзитетске библиотеке РС Љиљана Петровић Зечић, поздрављајући библиотекарe, указала је на предности оваквих окупљања, размену искустава и идеја као залог будућности и напретка библиотекарства на овим просторима.

Теме овогодишњег скупа биле су: „Завичајни и посебни фондови, спој традиције и савремених токова у библиотекама”, „Мјесто високошколских библиотека у свјетлу модерних технологија” и „Комуникација и интеракција у школској библиотеци”, свакако да одговарају и прате догађања и стремљења савременог библиотекарства које се у светлу модерних технологија и трагању за новим видовима комуникације суочава са потребом очувања традиције, материјалних и духовних вредности и на локалном нивоу. Са укупно 40 прихваћених радова колегама су се представили библиотекари из Сремске Митровице, Суботице, Новог Сада, Бачке Паланке, Београда, Бања Луке, Источног Сарајева, Лазаревца, Прњавора, Неготина, Приједора, Бијељине, Ужица, Ниша, Невесиња, Пожеге, Лазаревца, Обреновца, Цетиња, Зворника и Библиотеке манастира Студеница.

У току скупа поред предложених тема сами библиотекари су, сходно активностима у својим библиотекама, истакли у презентованим радовима и додатне области као важно место за истраживање: посебни фондови, завичајне збирке, стара и ретка књига, дигитализација завичајног материјала, нови облици комуникације са корисницима, доступност завичајних збирки за инвалиде, савремени начини презентовања, видљивост у локалној заједници, значај и осавремењивање школских библиотека, као и модерне технологије у служби библиотекарства.

У току прве сесије, која је била уводног карактера, др Добрила Бегенишић (Народна библиотека Србије) истакла је потребу за сталним трагањем за иновативним библиотечким знањима, али и остваривањима у свету установљених стандарда. Јасмина Нинков (Библиотека града Београда) указала је на велики значај промена, тј. иновативности у библиотекама као услов њиховог опстанка. Нагласила је да библиотеке будућности чини ново време, ново размишљање и нова логика, а у том смислу и оне морају понудити савремене сервисе и нове вештине, а све то кроз инсистирање на доживотном образовању. Библиотеке морају да „искористе тренутак промене нашег света”. Др Славица Гостиминовић (Народна библиотека Добој) указала је на потребу и неопходност увођења дигитализације (првенствено) завичајних фондова, али и на све проблеме са којима се на том путу библиотеке суочавају, од материјалних, техничких, до кадровских. Представница Народне и универзитетске библиотеке Бања Лука, Оријана Вуковић, изнела је планове за формирање посебних колекција у овој библиотеци, дефинишући при томе

ставове свих библиотекара Републике Срске о проблемима који су у вези са завичајним фондовима, а тичу су ратних дешавања која су погодила становништво РС. Читав регион био је суочен са изменама граница, сталним миграцијама и променама структуре становништва и др. што је захтевало и промене сваке друге врсте: прилагођавање рада библиотеке новим корисницима, упознавање локалног становништва са завичајним фондом, тешкоће са којима се сусрећу библиотекари приликом проналажења материјала за проучавање једног краја и сл.

Због великог броја интересантних тема и мноштва идеја које је требало презентовати, рад скупа је настављен у две одвојене сале: прву групу су чинили завичајни и високошколски библиотекари, а другу школски библиотекари. Одговарајући на једну од тему овогодишњег семинара, а која се односи на завичајне и посебне фондове, библиотекари су у приказима својих радова показали изузетну посвећеност у трагању за новим односом према очувању културне баштине, обради и презентовању ових фондова. Семинар је био прилика да се покаже сво богатство локалних културних заједница, њихова јединственост и посебност са једне стране, а са друге стране да се укаже на широки спектар могућности њиховог прикупљања, истраживања, смештаја, као и мноштво креативних идеја и примера добре праксе за њихово презентовање. Заједничко мишљење свих је да треба пронаћи начин да се скрене пажња јавности на овај веома вредан и уникатан део фонда сваке јавне библиотеке, који јој даје посебан печат и особеност.

Сваки семинар доноси и неке организационе новине. Овога пута, присутни библиотекари имали су прилику да погледају ауторски филм Маша Мехмедовића „Покрет за народно-ослободилачко библиотекарство”, који је на интересантан и духовит начин приказао стање библиотекарства данас (које је мање-више исто или слично у читавом региону). Указао је на све тешкоће овог „заната”, потребу личног ангажовања, креативности, иновативности и посвећености библиотекара у свом послу, али и лепоту позива-библиотекар. Душица Липовац (НУБ РС Бања Лука) кроз тему рада „Формирање и развој библиотечких услуга за особе са инвалидитетом” скренула је пажњу на потребу адекватног приступа особама са инвалидитетом, те њихову већу видљивост као корисника посебних и других фондова у библиотекама.

У оквиру тематског блока посвећеног школским библиотекарима учешће су узели: Бранка М. Ковачевић (ОШ Приједор), Наташа Ј. Си-

мић (НБС Београд), мр Мирела Шарић и Оријана Вуковић (НУБ РС Бања Лука), Жељана Арсеновић и Ружа Авакумовић (Бијељина), Бранкица Радоњић (ОШ Прњавор), Снежана Кавалић-Арсенијевић (БГБ-Београд), Марина Неђић (БГБ Београд), Данијела З. Мандић (ОШ Источно Сарајево), мр Алијана Алиспахић и Ајдин Бегић (ОШ Сарајево), Мирјана Радовановић Пејовић, Ана Дуковић и Марина Јевтић (ОШ Ужице), Јелена Калајџија и Снежана Стевић (Бијељина), Биљана Петровић и Нада Карайић (БГБ Београд). У овом делу сесије предавачи су изнели бројне примере добре и корисне праксе која је примењива у свакодневном раду школских библиотека. Издвојило се низ интересантних тема: рад са децом предшколског узраста, школске библиотеке и адолесценти, фондови школских библиотека и дигитализација, значај е-публикација као нови вид комуникације, промена статуса и побољшање услова за рад школског библиотекара и рад са децом са инвалидитетом и посебним потребама.

Захваљујући овогодишњем стручном скупу Друштва библиотекара РС који је задржао континуитет окупљања и повезивања људи из струке, размењена су мишљења, идеје, стручна знања и бројни примери конкретног деловања библиотекара региона. Изузетна посећеност, пријатна радна атмосфера и пријатељска дружења чинили су саставни део семинара у Теслићу. Културни програм такође није мањкао, за то су се побринули Народна библиотека Теслић и Етно-група „Просвјета”, док је колегиница Бранка Санчанин (Народна библиотека Србац) промовисала ауторску књигу „Божјиње приче”. Библиотекари су отишли богатији за неке нове идеје, знања и везе, потврђујући и овога пута да су део једног великог колектива.

Нина Раденковић

Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево

ninanikodijevic@yahoo.com

Биљана Давидовски

Народна библиотека Ужице

biljana.davidovski@gmail.com

КАКВА НАМ БИБЛИОТЕКА ТРЕБА?

Конференција посвећена библиотекама, њиховој улози и позицији у савременом друштву, одржана је 26. октобра 2018. године у Народној библиотеци Србије, у организацији мреже EUNIC¹ – националног института за културу земаља Европске уније, у партнерству са Делегацијом ЕУ у Србији и уз веома значајну сарадњу са Народном библиотеком Србије, Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић” и Катедром за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Присутним колегама добродошлицу су пожелели домаћини конференције Ласло Блашковић, управник Народне библиотеке Србије, и Јоханес Иршик, председник EUNIC Србија кластера. Пол-Анри Пресе, шеф за информисање, комуникацију и медије Делегације ЕУ у Србији, обратио се публици истакавши да библиотеке треба да пронађу своје ново место у друштву, у складу са променама у начинима информисања, те да је њихов главни адут – провереност и валидност података у времену када медији често пласирају неистините информације. Еминентни библиотекари из Немачке, Француске, Аустрије, Италије, Шпаније и Србије представили су иновативне пројекте као примере добре праксе у оквиру два панела: Савремена библиотека – корисници у фокусу, који је модерирала Ивана Јовановић Арсић (EUNIC Србија) и Савремена библиотека – Библиотечке услуге у фокусу, који је модерирала Јелена Глишић (EUNIC Србија).

Рафаела Милер (Берлин) и Астрид Мекл (Минхен) излагале су на

¹ EUNIC (European Union National Institutes for Culture) мрежу чине културни центри земаља ЕУ: Институт Сервантес у Београду, Гете институт Београд, Француски институт у Србији, Италијански институт за културу у Србији, Аустријски културни форум.

тему *Млади и адолесценџи – случај вечитио проблематичне циљне групе*. Представиле су нове руководеће принципе у раду са младима. Оно чиме се последњу деценију баве у потпуности је у складу са њиховим интересовањима и активностима: од едукација о ауторским правима за јутјубере и гејмере до медијске компетенције – активним и креативним радом (*Fake news!*), а укључени су и њихове редовне активности. Истакле су неопходност умрежавања, односно тражења партнерстава са организацијама цивилног друштва и другим важним установама у локалној заједници. Њих нарочито интересује култура младих и није им толико важно да млади буду чланови библиотеке, важно је да бораве у библиотеци и буду активни. Њихов слоган је: Будућност је сада! Немачке библиотеке подстакле су младе да своје градове улепшавају графитима и тако развијају своју заједницу. Чести гости у библиотекама су и *YouTube* звезде које адолесцентима објашњавају како да постану успешни на интернету, или пак представљају своје омиљене књиге, што директно утиче на пораст читања.

О раду са овим групама говорио је и француски библиотекар Жилијен Пот (Медијатека у Сирену): *Лојалност младих кроз дојринос рад медијатеке*. На самом почетку излагања сазнали смо да град Сирен препознаје значај културе те из свог буџета издваја чак 10% за културу. Медијатека постоји независно од библиотеке, од 2000. године. У угодном, пријатном простору за рад (медијацију) раде три тима а медијатека је на услузи корисницима (не бави се управљањем колекцијама, збиркама књига). Потпуно су посвећени томе да библиотеку учине занимљивом за локално становништво. У њој корисници могу самостално да уче стране језике. Простор за видео-игре осмишљен је креативно и опремљен рачунарима и конзолама за видео-игре, таблетима и киндлерима. Приликом креирања и опремања простора спроведен је конкурс за идеје код гимназијалаца. Сви рачунари повезани су на један велики монитор, а време за игру је ограничено. Негује се и ретрогејминг, формирају се колекције видео-игара. Запослени у медијатеци увек се консултују са младима приликом реконструкције простора, набавке нових медија и садржаја. Често посетиоци и не играју игре, већ се друже међусобно и са библиотекари, који су им важни саветници у животу. Осим тога они пишу критике за игре а њихове постове о играма и књигама постављају на каталог медијатеке. За оне који немају медијатеке препорука овог излагача је: „Алати за рад са корисницима присутни су на свим друштвеним мре-

жама, друштвеним форумима”, само треба да се употребе. Медијатека у Сирену је доживела велики успех. За одговор на стварне потребе корисника награђена је, 2014. године, у Француској, а ИФЛА је сврстала међу 10 најбољих. Сазнали смо и да се у овом граду нова јавна библиотека гради по мишљењу локалног становништва, од тога како ће зграда изгледати до тога какве програме у њој желе – партиципативни приступ.²

Јасмина Нинков, директорка Библиотека града Београда, представила је мрежу лидера из целог света презентацијом под називом *ИНЕЛИ иницијатива: шта мораће да знаће да бисће постали иноватор?* ИНЕЛИ је пројекат глобалне библиотечке иницијативе (ГЛ), Фондације Била и Мелинде Гејтс (БМГФ), која лидерима библиотека пружа могућност да се међусобно повежу како би истражили нове идеје, експериментисали са новим услугама и учили једни од других. ИНЕЛИ-Балкан је својеврсни инкубатор за стварање иновативних библиотечких услуга и идеја које ће унапредити рад јавних библиотека на Балкану. Мрежа је заснована на темељима иноваторског потенцијала самих библиотекара и *Future Library* модела. У излагању је истакнуто да је најефикаснији начин да се осигура будућност библиотека да директори прихвате промене. Најбоље библиотеке развијају своју заједницу, НЕ ФОНДОВЕ, НЕ ПРОГРАМЕ! Важна је социјална улога. Андроид генерације су корисници библиотеке у будућности па је порука ИНЕЛИ иницијативе: јучерашња логика се брише – пратите будућност! Чињеница је да опстају само они који се прилагођавају променама. Индустриска револуција 4.0 је тренутак промене света. Атрактивна библиотека треба да прати трендове и садржи иновативне сервисе и активности за сва животна доба као што су *Self service* – 65+, *Makerspaces* – радни простор са новим технологијама за младе (лего робот) и занатским активностима.

Презентација која је привукла највише пажње свакако је била она коју је представила Магдалена Шнајдер (Беч) на тему: *Ав, ав, о раду са децом која имају потешкоће у читању, а самим тим и у учењу.* Библиотека је у своје просторије довела лиценцираног пса и његовог тренера, који су били публика деци која савладавају слова. Зашто пас?! Наиме, пас је као неми посматрач довољно неутралан да се дислексична деца опусте и не размишљају о грешкама и потенцијалним критикама (пози-

2 Партиципативни приступ подразумева укључивање различитих актера тако да се њихови ставови, мишљења и проблеми, сагледају и уврсте у процес планирања. <http://www.urbanlandmanagement.rs/wp-content/uploads/2014/11/VODIC-participacije-Srpski.pdf>

тиван *feed back*). Циљ је извлачење читања из школског контекста. Читање може бити и забавно – у библиотеци, на пример! Пројекат је финансирала сама Библиотека града Беча у сарадњи са локалним школама – школским психолозима и удружењем које ради са терапијским псима (педагошки пси) а децу су учили како да прилазе псима. За локацију је изабрано једно од могућих 40 одељења, мирно и издвојено. Активности су спровођене ван радног времена са децом узраста од 7 до 10 година, која нису алергична на псећу длаку. Децу су бирали наставници. Што се тиче правног оквира неопходног за реализацију, решен је обрасцима на којима су родитељи давали сагласност за учешће деце у програму. Програм је трајао једно полугодиште, а реализовао се сваке друге недеље, по 50 минута. У паузи деца су се играла са псом (тражио их је скривене у библиотеци и слично). Тренери паса плаћени су за овај рад. Овај програм је и даље актуелан. Тренутно се место реализације мења, и то ван библиотеке. Библиотека ради и научну студију о наведеном програму.

Пројекат *Библиотека за све – сениори у фокусу иновативних библиотечких услуга* био је тема излагања Добриле Бегенишић и Јелене Бенић из Народне библиотеке Србије. Као спона између старије популације и друштвеног окружења библиотеке могу да утичу на бољи квалитет живота старијих особа. Информатичко описмењавање и специјалне услуге (да ти ја прочитам причу бако, и др.), у складу са концептом доживотног учења, омогућавају старијим корисницима да се укључе у праћење савремених трендова у култури и друштвеном животу уопште. Запажањем колегиница да постоји велики проблем у већини домаћих библиотека – кад се заврши пројекат престају и активности, изнет је и закључак да је потребно одржати бар једну активност у току године, чиме је и завршена прва сесија.

Шпањолка Енкарнасион Фуентес Мелеро (Библиотека универзитета у Алмерији) говорила је на тему *Рационализације библиотечких простора и услуга*. Истакла је да су савремене библиотеке простор за кориснике, а не простор за књиге, те да се у складу са тим постулатом и врше све обнове библиотечног простора у Шпанији и земљама Латинске Америке. Библиотеке се претварају у простор за окупљање, лични и колективни развој! Прилагођавајући се потребама савремених корисника увели су аутомате за задуживање и раздуживање књига, електронске читаонице за групни рад, а све рачунаре заменили су лаптоповима. Простори библиотека су од 3 до 6 хиљада m² на 4–5 спратова, плус подруми.

Финансирају их локалне заједнице јер препознају значај библиотека за лични развој сваког појединца, па и целе заједнице. Библиотеке функционишу на принципу: планирати→мерити→деловати. Посредством анкета, предлога и комуникацијом са различитим групама корисника уочавају се потребе. Све активности се мере: услуге, збирке, начин коришћења и слично. Одлуке се доносе на основу добијених података и представљају надлежнима. У складу са потребама корисника врши се пренамена и рационализација простора.

Гошћа из Италије, Антонела Ањоли (Лече), градски секретар за културу, у излагању на тему *Библиотеке које све више укључују нове потребе*, фокус је ставила на значај библиотеке за локалну заједницу и прилагођавање библиотечких услуга новим потребама друштва. Библиотека у одређеном месту реализује различите активности од јавног значаја. Свака активност мора бити у сврси истинских потреба људи који ту живе. Истакла је такође да је сваки медијум подједнако важан у библиотеци, као и важност развијања критичког мишљења о медијима. Што се тиче младих и читања, изнела је чињеницу да млади читају, али на другим медијима. Социолошки аспект указује на компетенције младих у онлајн свету и савршен енглески језик. Дакле, закључујемо: Читање је читање – на било ком медију. Такође, потребно је организовати библиотеке за породице, не само за децу. Навела је да, иако библиотеке морају бити у складу са друштвеним потребама, читаонице неће изгубити смисао захваљујући дигитализацији и да библиотеке треба да имају и фондове плоча, музичких и филмских дискова. Становиште „У библиотекама су занимљиви људи а не књиге”, поткрепила је примером америчких, демократских библиотека, које су стецишта за друштвено окупљање – места на којима се сви пријатно осећају, које имају кафиће, где је могуће правити журке, свадбе. Италијанским јавним библиотекама грађани предлажу активности и учествују у њима. У библиотекама се отварају имејл адресе, скајп налози, фејсбук профили и друго. Библиотеке су представљене као тргови знања, и у том контексту препорука је библиотечке пунктове постављати тамо где је велика фреквенција људи: на улазу у метро, пијаци, шопинг центар. „Данас људи уместо у културни центар иду у тржни центар, због тога би требало и тамо ставити пункт!” – нагласила је.

Колега Адам Софронијевић из Униврзитетске библиотеке „Светозар Марковић” говорио је о *дигитализацији, дигитализацији и ма-*

шинском учењу, као изазовима са којима ће се библиотекарџи све чешће сусретати. Софронијевић је предочио да ће тек 65 % библиотекара опстати, а то су они који прихвате:

1. Гејмификацију,³ образлажући потребу савремених корисника за дигитално претраживим библиотекама (историјска грађа),
2. Дематеријализацију, уз образложење да један телефон мења до 12 уређаја, при чему се штеди папир, руде – утиче на очување природних ресурса. Осим тога говорио је о апсурдности медијско-информационог описмењавања наводећи да: „Препознавање *fake news* је напад на људе у смислу: Глупи сте јер не знате шта је лажна вест! Не желе да знају јер им није у интересу да знају!”
3. Машинско учење је представио као демократизацију дигитализације.

Директор градске библиотеке у Чачку и председник Библиотекарског друштва Србије Богдан Трифуновић, упознао је присутне са потребом да се ентеријер библиотеке стави у функцију интеракције са корисником 21. века, на примеру своје библиотеке, која се сели у потпуно нову зграду. Нова чачанска библиотека простираће се на више од три хиљаде квадратних метара. У њој ће, уз све постојеће услуге и одељења, постојати електронска читаоница и две конференцијске сале. Посебну пажњу посветили су уређењу ентеријера, нарочито за Дечје одељење, које ће имати покретне полице, тако да ће простор моћи да се трансформише приликом реализације различитих активности најмлађих корисника.

EUNIC конференција била је одлична прилика за стицање нових знања о раду колега широм Европе, као и позитивних примера домаћих библиотека. Дала је увид у начин на који они привлаче нову публику, раде са посебним групама корисника, како укључују технологију у свој рад, мењају простор да би га прилагодили новим потребама и аргументовано лобирају код оснивача за потребна средства. Захваљујући обезбеђеном преводу ова драгоцену прилику максимално је искоришћена за размену мишљења и искустава са излагачима, у циљу побољшања нашег рада и примене нових идеја и достигнућа у установама у којим радимо. Питање је колико су руководиоци наших библиотека и сами библиотекарџи инвентивни, храбри и спремни за промене.

³ Теорија гејмификације је изузетно развијена и гради се на корпусу знања прикупљеном у оквирима подручја организационих наука, психологије, информатике, социологије, економије и других научних дисциплина. Пракса гејмификације веома је заступљена у већини делатности данас, али библиотекарство и остале креативне индустрије касне у примени метода и техника које овај концепт пружа за унапређење пословања. <http://ubsm.bg.ac.rs/cirilica/vest/180/predavanje-gejmifikacija-u-bibliotekama>

Наш закључак је да је потребно испитати реалне потребе свих категорија наших суграђана, при том користећи све расположиве проверене методе у истраживању, те планирати садржаје у складу са добијеним резултатима. Организовање адекватних иновативних активности подразумева активно укључивање суграђана, без обзира да ли су активни чланови или не. У складу с тим неопходно је и реконструисати просторе библиотека и правити партнерства са другим локалним организацијама на остварењу циљева. Пример чачанске библиотеке доказује да је битно лобирање код оснивача како би библиотека добила потребну финансијску подршку. Дакле, потребна нам је библиотека која одговара савременим потребама становништва локалне заједнице, која утиче на развој њених појединаца и група. Приоритет су млади и њихове потребе, јер као што су рекле наше колеге из Немачке: „Будућност је сада!”

Ирена Зечевих

Библиотека Матице српске, Нови Сад
irena.zecovic.bp@gmail.com

Александар Радовић

Библиотека Матице српске, Нови Сад
araddovic@gmail.com

БИБЛИОТЕКАРИ – НОСИОЦИ КУЛТУРНОГ КОДА

Стручни скуп Друштва библиотекара Републике Српске „Савремени токови у библиотекама”, Теслић (Бања Врућица), 18–19. април 2019.

У организацији Друштва библиотекара Републике Српске у сарадњи са Народном и универзитетском библиотеком Републике Српске и под покровитељством Министарства за науку и образовање у Влади Републике Српске, у Бањи Врућици, надамак Теслића, 18. и 19. априла 2019. године, одржан је 24. стручни скуп под називом „Савремени токови у библиотекама”. У дводневном раду, у конгресној сали Хотела „Кардиал” у Бањи Врућици, учешће су узели библиотекари из Републике Српске, Србије, Црне Горе и Федерације БИХ. Присуствовало је преко 300 библиотекара народних, школских, високошколских и специјалних библиотека. Рад дводневног скупа уприличен је културно-уметничким програмом, који је извео фолклорни ансамбл „Младост” из Теслића.

Стручни скуп започет је обраћањем председнице Друштва библиотекара РС Стојке Мијатовић, која је уз речи добродошлице, нагласила да овакви сусрети служе за склапање контаката и пријатељстава, а да виртуелни документи, као и потреба за доживотним учењем свакако јесу наша данашњица. У име Министарства просвјете и културе Републике Српске присутнима се обратила Милица Котур, поменувши значај књижног фонда, библиотекарске струке, уједно истичући да је: „Чувати слово, реч и мисли чинити доступним просветитељска је мисија”. Директорка Народне и Универзитетске библиотеке Републике Српске из Бања Луке Љиљана Зечић Петровић, у свом обраћању колегама пожелела је свим библиотекарима успешан рад, на месту где се размењују идеје и добра енергија, осврћући се на примере размене искустава и идеја са претходних сусрета.

Током два дана одржано је 40 предавања о савременим аспектима рада у библиотечно-информационој делатности. Излагања су била подељена на неколико сесија, које су се одвијале у две сале Хотела „Кардиал“, а библиотекари који су презентовали своје радове били су, у првој сесији: Добрила Бегенешкић, Јасмина Нинков, Славица Гостимировић, Милијана Бојић, Оријана Вуковић, Машо Мехмедовић; у другој сесији: Миљана Мацан, Ивана Јаношевић, Јасмина Иванковић, Миланка Бабић Вукадинов, Биљана Панић; у трећој сесији: Негосава Стјепановић, Ивана Петковић, Љиљана Станимировић, Весна Шујица, Маја Ђорђевић, Душица Липовац, Ирена Зечевић, Александар Радовић; у четвртој сесији: Бранка М. Ковачевић, Наташа Ј. Симић, Мирела Шарић, Оријана Вуковић, Жељана Арсеновић, Ружа Авакумовић, Бранкица Радоњић; у петој сесији: Снежана Кавалић-Арсенијевић, Марина Неђић, Данијела З. Мандић, Аријана Алиспахић, Ајдин Бегич, Мирјана Радовановић Пејовић, Ана Дуковић, Маријана Јевтић, Јелена Калајџија, Снежана Стевић, Биљана Петровић, Нада Караић; у шестој сесији: Моравка Тодић, Оја Кринуловић, Игор Живановић, Александра Поповић, Душица Липовац, Татјана Јанковић, Мирко Демић, Душанка Папић, Драгана Петрић; у седмој сесији: Олга Јечменица, Борка Беуковић Ћосић, Драгана Нешковић, Драгана Маринковић, Владимир Брборић, Јелица Илић Минић и Маша Младеновић.

У радним председништвима учествовали су: Татјана Дуновић, Негослава Стјепановић, Славица Обреновић-Дивјак, Сања Бајић, Јован Цвјетковић, Љиљана Бабић, Љиљана Копрен, Љиљана Кнежевић, Мара Ећим, Бранка Ковачевић, Данијела З. Мандић, Нада Пухало, Свјетлана Ђорђевић, Славица Гостимировић. Након свих предавања уприличена је промоција књиге „Божјићне приче“ Бранке Санчанин, библиотекарке Народне библиотеке из Српца.

Током дводневних излагања могле су се чути различите теме. Више предавача представило је, примерима добре праксе, формирање легата, процес набавке, обраде и промовисања завичајних и посебних фондова у својим библиотекама, примену дигитализације, као и формирање и развој библиотечких услуга за особе са инвалидитетом. Значајан број тема, представљен кроз две сесије, односио се на делатности школских библиотека кроз дечије радионице и активно учешће ученика, уз примену модерних технологија. Велику пажњу привукао је и краткометражни ауторски филм „Витез библиотекар – кроз врлети и беспућа“ Маша Мехмедовића.

Учесници скупа представили су и нове услуге у библиотекарству, попут пословања установа у дигитализованом амбијенту, а одабраним примерцима грађе из библиотека назначен је завичајни и национални културни код. Да су библиотеке духовне ризнице, места на којима се чува сећање подсетили су нас библиотекари, учесници стручног скупа „Савремени токови у библиотекама”. Поуздан су извор за истраживање грађе завичаја, коју остварују уз неопходну сарадњу са локалним медијима и применом дигиталне стратегије. Овладавање новим информационим вештинама, информационо описмењавање, као и развијање дигиталне инфраструктуре, део су будућих циљева, који ће се реализовати кроз тимски рад. Закључци су и да се, уз перманентно усавршавање библиотекара у оквиру пројеката, умножавају базе података, а дигитализацијом се фондови чувају од уништења и чине лакше доступним, а да ће дигитални медији, интернет странице и друштвене мреже постати значајни савезници у ширењу корисничке популације. Применом иновативних и модерних услуга отвориће се могућност за што више привлачење корисника у библиотеке, уз ангажовање и креативност самих библиотекара. Значајан печат овогодишњем скупу дала је креативност и нова енергија колега – енергија заједништва и поверења, а примерима добре праксе, допринели су да се усвојена знања и идеје библиотекара могу применити у будућности.

Значај оваквих скупова је вишеструк а радови са овог стручног скупа биће објављени током године. Континуитет информационе писмености и сарадња између библиотека, како на локалном, тако и на националном нивоу, неопходан је предуслов за унапређење струке. Библиотекар данашњице својом делатношћу и вештинама шири просветитељску мисију, што је и овога пута потврђено. Скуп је још једном указао на значај библиотекарске професије и библиотекара као „водича” кроз културне кодове савремености у националним и међународним оквирима.

Мирјана Радовановић Пејовић

ОШ „Душан Јерковић” Ужице

mirjanarp@ptt.rs

Ана Дуковић

ОШ „Душан Јерковић” Ужице

anadukovic4@gmail.com

СВЕТСКИ КОНГРЕС ШКОЛСКИХ БИБЛИОТЕКАРА „ОКУПЉАЊЕ – ОСНАЖИВАЊЕ – ТРАНСФОРМАЦИЈА: ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ”

Од 21. до 25. октобра 2019. године, у Дубровнику је одржан 48. Светски конгрес школских библиотекара и 23. Међународни истраживачки форум о школском библиотекарству, под називом „Окупљање – оснаживање – трансформација: школске библиотеке”. Организатори конгреса су Међународно удружење школских библиотекара (ИАСЛ) и Хрватска удруга школских књижничара (под покровитељством Министарства знаности и образовања и Министарства културе Републике Хрватске).

Овогодишњем скупу присуствовало је 240 учесника. Школски библиотекари из 44 земље света презентовали су своје стручне радове, а међу њима, први пут икада – учеснице су биле и две библиотекарке из Србије, Мирјана Радовановић Пејовић и Ана Дуковић, школски библиотекари ОШ „Душан Јерковић” из Ужица. Било је јединствено и потпуно ново искуство чути приче о успеху и пракси школских библиотека и библиотекара широм света, са широким спектром презентација и истовремених сесија библиотекара од Јапана и Филипина до Русије и Турске, од Израела и Португалије до Шведске, САД и Аустралије, до Казахстана, Јужноафричке републике и Зимбабвеа.

На отварању Конгреса говорили су о тренутним и будућим циљевима ИАСЛ, а сви учесници позвани су на позорницу са

заставицама својих земаља да се представе. Циљеви Конгреса били су: упознавање са тренутном праксом у свету и истраживањима школских библиотекара. Разговарало се о мисији, визији и улози школске библиотеке у дигиталном друштву, размењивале се идеје о трансформацији школских библиотека, упознавали се програми рада, разматране разне теме у вези са применом модерних технологија, али и стварале глобалне везе за будућу сарадњу. Током Конгреса, који је промовисао прогрес у школском библиотекарству, кроз паралелне сесије, било је одржано преко 80 научних и стручних излагања, интерактивних предавања, радионица и презентација. Говорници су били најстручнији, најпознатији и најискуснији познаваоци теорије и праксе школског библиотекарства из целог света. Овај скуп био је и централна светска прослава Међународног месеца школских библиотека 2019. године.

Истакнута пленарна предавања одржале су Вања Јуриљ, председница Хрватске удруге школских књижничара, и др Иванка Стричевић, професор универзитета у Задру, које су истакле да је тренутно највећи изазов за школске библиотеке да одрже своју стабилност у савременом добу непрестаних промена. Дерил Тоериен (Head of Library and Archives at Oakham School, England, UK) посебно је истакао да знање треба да буде последица намерне и ефикасне сарадње учионице и библиотеке, наставника и библиотекара. Предавање са фокусом на безбедност деце у онлајн окружењу одржао је др Рос Тод (Rutgers, the State University of New Jersey), изузетно драг свима и харизматичан. Кроз присуство појединим излагањима сагледали смо могућности сарадње и партнерства, уверили се да је школска библиотека место које свуда у свету ствара трендове у приступу ученицима, подучавању и промени перцепције образовања.

Како функционише и напредује Друштво школских библиотекара Шведске сазнали смо од Фредрика Емерота, који је навео да 67% школа има школску библиотеку, а једна трећина ученика нема приступ школској библиотеци. Севги Ариоглу приказала је пример рада средњошколске библиотеке у Истанбулу и свој програм обуке за информатичку писменост. „Смештање” библиотеке у наставни план и програм представиле су колегинице из Хрватске. Теме овог конгреса биле су и: учешће школских библиотекара у међународним пројектима, перспективе и трендови из Азије, укљученост библиотекара у све популарнију СТЕМ едукацију,¹ решавање питања социјалне правде и промовисање различитост у књи-

¹ Наука (science), технологија (technology), инжењерство (engineering) математика (mathematics).

гама, подршка и културна емпатија, а говорило се и о томе како различити жанрови књига дотичу наша срца и умове...

На Конгресу смо, кроз свој рад под називом „Ко је спреман за школског библиотекара са визијом у Србији” представиле колегама тренутни положај школских библиотекара у нашој земљи, као и активности на промовисању рада школских библиотека. Указале смо на важност рада у подстицању читања, промоције креативности и стваралаштва, али и развијања ученичких компетенција за целоживотно учење. Своја размишљања поделиле смо и са водећим истраживачима школског библиотекарства данас, попут професора Роса Тода, Мелисе Џонсон, Џенифер Бранч-Муелер, Алберта Бекхорста (у Народној библиотеци Ужице, 2013. године, држао радионицу о медијској и информационој писмености). Колегиница из Холандије указала нам је на то да је код њих веома сличан положај школских библиотекара, да су маргинализовани и неорганизовани. Упознале смо садашњу председницу Међународног удружења школских библиотекара Американку Кати Манк, која је саопштила да смо добиле чланарину у ИАСЛ, јер Друштво школских библиотекара Србије није члан ИАСЛ, нити су српски школски библиотекари. Са колегиницама из Хрватске договориле смо се о будућој регионалној сарадњи.

Осим богатог програма, срдечног дочека, учесници Конгреса могли су упознати Дубровник и Дубровачку књижницу. Током Конгреса одржана је и уобичајена добровољна хуманитарна аукција (прикупљена су средства за школовање деце Уганде) и Међународна изложба књига, на којој су представљена поједина издања Издавачке куће „Пчелица”. Све књиге поклоњене су школским библиотекама у Метковићу. Светски конгрес школских библиотекара био је изванредан конгрес који је обухватио теме образовања, учења, библиотекара, школске библиотеке, библиотекарства и сви заинтересовани за образовање и библиотеке могли су да учествују у узбудљивим разговорима, повежу се с пријатељима и упознају нове колеге. Следећи конгрес одржава се наредне године у Дентону, у држави Тексас, у САД-у.

Драгослава Родаљевић
Народна библиотека Ужице
dragoslavauc@gmail.com

БИБЛИОТЕРАПИЈА

(делатност у оквиру психологије, психотерапије и библиотекарства)

Према руском аутору Аверјанову библиотерапију („лечење читањем”) можемо посматрати као могућност позитивног утицаја литературе на изграђивању снаге воље, оптимизма и вере у себе као пожељних особина у процесу превазилажења стресних ситуација. Она такође не мора увек бити усмерена на овај циљ – читање литературе, већ може допринети бољем расположењу и омогућити да се особа извуче од константног размишљања о проблему.¹ Принципи библиотерапеутског рада² у библиотекарству нису фокусирани на помоћ у превазилажењу сметњи односно примарни циљ није психокорективни утицај, као што је то случај у психотерапији и психијатрији.

Библиотерапија се у психотерапији примењује као један од могућих поступака арт терапије „лечење уметношћу” (пружања психолошке помоћи уз коришћење свих средстава уметности сликарства, музике, плеса, поезије и сл.). Пошто се код нас у библиотекарству о библиотерапији почело говорити превише уопштено и начелно, Редакција часописа „Корак библиотеке” нашој стручној јавности представља нека достигнућа у овој области у нади да ће постићи два циља:

- прво да ће обесхрабрити библиотекаре да лаички прилазе овој области рада, без додатне едукације и стручног оспособљавања,
- друго да укаже на неопходни минимум знања, која су потребна да бисмо добро проценили када је у библиотерапији неопходно потражити помоћ стручњака, попут психотерапеута или психијатра.

Као што школски психолог и педагог, када се сретне са тешким последицама пострауматског стреса код детета које има сметње у развоју, неће ни у ком случају сам решавати проблем, већ ће укључити и психотерапеута, по потреби и психијатра, тако и библиотекар, који се у својој

¹ Н.В. Аверјанов. „Лек за душу: примена библиотерапије у библиотеци” У: *Корак библиотеке*, бр. 2(2017), стр. 130

² Исто, стр 143–144.

свакодневној пракси бави библиотерапијом не треба да се бави психотерапијом ни арт терапијом, јер за то није оспособљен и нема адекватна знања из тих области. Више информација о арт терапији код нас може се наћи на сајту Српског друштва за интегративну и арт терапију (<http://www.iap.org.rs/>) (преузето 4. 5. 2019. године) и у стрчним медицинским и психолошким часописима.

Имајући други циљ на уму, нашој стучној јавности скрећемо пажњу на превод рада Елене Курганове Анатољевне, *Коришћење метода експресивне арт терапије у раду са децом у тешкој живојној ситуацији*, који објављујемо у овом броју. Иако се рад бави експресивном (изражајном) арт терапијом, усмереном на сликарство, презентовани принципи ове терапије имају доста заједничког са принципима рада у библиотекарству, које није усмерено на остварење унапред задатих циљева, као што је то случај у образовању, већ на пружање адекватне подршке за развој личности свих корисника. Овај рад истиче значај и утицај уметности на човеково здравље и развој личности. Свако дете заслужује да расте у уметничком окружењу, да буде конзумент различитих врста уметности али и да се изражава кроз разне видове уметности. Библиотеке би требало ово да имају у виду када планирају своје програме.

Елена Курганова Анатољевна
Московски педагошки универзитет
Москва

УДК 615.851-056.34/36-053.2:73/79

КОРИШЋЕЊЕ МЕТОДА ЕКСПРЕСИВНЕ АРТ ТЕРАПИЈЕ У РАДУ СА ДЕЦОМ У ТЕШКОЈ ЖИВОТНОЈ СИТУАЦИЈИ¹

(рад је преведен са руског на српски језик)

превела Тијана Родаљевић

Арт терапија, као једна од области психокорекције, обједињује комплекс метода пружања психолошке помоћи, уз коришћење свих средстава уметности (сликарство, музика, плес, поезија), који могу бити готова дела познатих аутора, али и дела која настају у процесу психокорективног рада. Многи правци арт терапије (ликовна терапија, библиотерапија, терапија маскама, терапија луткама, музикотерапија) користе се, уз основни теоријски приступ психологије као што је психоанализа (психоаналитичка арт терапија), гешталт, хуманистичка психологија Н. Роцера (експресивна арт терапија) и др. [1].

За дете било ког узраста и нивоа развоја неопходна су и важна средства самоизражавања. И уметничка средства морају бити доступна, и у простору за игру, и у свакодневном окружењу. Л.С. Виготски је у свом раду „Психологија уметности” истицао да човек осећа потребу за психичко-физиолошким катарзом. [2]. Арт терапија, нарочито у својим експресивним формама, омогућава да се доживи слично стање. дечији психијатри (Ј. С. Шевченко, Ј. Ф. Антропов) и психолози (В. Оклендер, Г. Шотенлоер) упоређују арт терапију, по потенцијалу њених корективних могућности, са биолошким терапијским ефектом. С обзиром на то да поседује толико дубоке ресурсе, ова психокорективна метода може се реализовати уз минималну вербалну комуникацију, или уз њено потпуно искључивање. Ова карактеристика арт терапије омогућава организацију рада са децом свих узраста и интелектуалног нивоа. Предности ове методе су доказане у раду са сложеним категоријама деце, која су претрпела психичке трауме, имају потешкоће у вербалном изражавању сопствених осећања, као и психосоматске поремећаје. [3].

¹ Електронски научни часопис „APRIORI. Серија: Хуманистичке науке” <http://www.apriori-journal.ru/journal-gumanitarnie-nauki/id/1229> (преузето 4. 4. 2019). Сајт је заштићен са Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Овај чланак садржи опис основних принципа арт терапије са децом предшколског и млађег школског узраста, која се налазе у тешкој животној ситуацији (одвојена од породице и смештена у специјалну институцију за социјалну рехабилитацију деце и адолесцената, дом). Говорићемо о принципима и техникама арт терапије, који се реализују у оквирима хуманистичког приступа. Пре свега ћемо нагласити да хуманистичку арт терапију зову још и експресивном терапијом (од енг. - изражајни). Н. Роџерс дефинише „експресивну терапију” као комплекс различитих форми стваралачког самоизражавања, уз примену цртања, сликања, скулптуре, писма, других облика стваралаштва, у условима који обезбеђују подршку особи са циљем стимулације њеног личног раста, развоја и исцељења. [1]. Експресивна терапија је процес истраживања себе уз помоћ било ког уметничког облика, који је неопходан за емотивно самоизражавање.

У току нашег рада, који је усмерен на адаптацију и стабилизацију емоционалног стања, примењивали смо методе експресивне арт терапије. У раду је учествовало двадесеторо деце, од 8 до 12 година, која су боравила у Центру за социјалну рехабилитацију деце и адолесцената, у граду Долгопрудни у Московској области. Вежбе су спровођене са сваким дететом индивидуално, једном или два пута недељно, у току 2–3 месеца. Узет је у обзир и захтев администрације и педагога да је потребно адаптирати дете на ново окружење специјалне установе, пружити му помоћ у обнови посећивања школских активности, смањити напетост и агресивност у комуникацији са одраслима и вршњацима.

Треба нагласити да са категоријама деце из „групе ризика” групни рад се одвија са тешкоћама или се показује као неефикасан. Према нашем мишљењу ова специфичност повезана је са високим степеном личне траумираности. Зато се треба ослонити на индивидуални рад са децом и адолесцентима, који се налазе у тешким животним условима. Методе арт терапије су, у овом случају, најадекватније и највише се користе у раду психолога, максимално су оријентисане на личност и добијају позитивни емоционални одговор на активности код већине деце различитог узраста.

Укратко ћемо описати принципе рада, уз коришћење техника експресивне арт терапије.

- Недирективни стил понашања психолога (недирективност понашања омогућава да се не улажу напори на то да се управља дететом или да се оно мења);

- Максимално слободно изражавање детета у току психокорективне активности (хуманистички приступ у арт терапији заснива се на томе да се понашање детета увек усмерава тежњом ка најкомплетнијој само-реализацији и оно је слободно да се потврди тако, како оно уме, на свој начин и сопственим темпом);
- Безусловно прихватање, занимање за дете и без захтева за било каквим променама;
- Стварање осећаја сигурности и таквог система односа, да дете може слободно да истражује и изражава своје „ја”;
- Емпатија за емоције детета;
- Одустајање од покушаја да се убрза психокорективни процес [4; 5; 1].

У хуманистичкој експресивној терапији, у фокусу пажње терапеута налази се само дете, а не проблем. Уметност се овде користи у циљу ослобођења и самоизражавања. Експерт само прати дете. Уз овакав приступ развија се унутрашња слобода и осећај сигурности, довољан за изражавање сопственог „Ја”.

Наведићемо примере коришћења неких техника експресивне арт терапије, усмерених на стабилизацију емотивног стања детета, рецимо „Цртеж актуелног стања”. Овај приступ може се користити код деце млађег школског узраста и код адолесцената. Боље је уколико се активности спроводе индивидуално, а приступ се може користити у мини групама до 3–4 особе. [1].

У току вежбе детету се понуде бојице или фломастери и празан лист папира, и предложи да затвори очи на неко време. Затим му треба предложити да почне да црта на А3 листу апстрактни сиже – линије, фигуре, одсјај – све што жели. Главни услов је да црта без размишљања о томе, шта ће добити. То треба да буде само расположење и полет маште. Пожељно је да се црта руком која није доминантна. Треба цртати док се не попуни сав простор на листу и на њему не остане празног места. Ако је лист већ попуњен, а дете није изразило све што је желело, треба понудити још један и почети цртање изнова. Рад се може прекинути тек кад дете осети смиреност и умор. Дете треба само да о томе саопшти, а понекад је за достизање овог стања потребно 3–4 листа. Пракса нашег коришћења ове методе показала је да се деца од 8 до 12 година са задовољством изражавају кроз апстрактне технике, али је понекад за еманципацију детета потребно урадити неколико припремних вежби, користећи познавање разних ликовних материјала и готова уметничка дела.

Метода „Најлепши догађај у мом животу” показала се као највише коришћена и најефикаснија у раду са децом млађег школског узраста и адолесцентима. У току вежбе детету се предложи да се сети, до најситнијих детаља, једног од најсрећнијих и најпријатнијих догађаја из свог живота. Психолог може да поставља питања: Када се то десило? Које годишње доба је било? Ко је био са тобом? Шта је било око вас? Какви звуци су се чули? Који мириси су се осећали? Шта си осећао на кожи? Потом дете узима лист папира и започиње цртање апстрактних фигура, бирајући боје које жели. Црта руком која није доминантна, док не заврши. Затим је потребно окренути лист и на другој страни написати оне речи, које одражавају емоције тог пријатног догађаја. Цртеж би требало окачити на видно место и у току неколико дана чешће га посматрати.

Као варијанта ове технике користи се цртеж расположења. Детету или адолесценту предлаже се да наслика своје расположење. За то се може користити било који материјал: акварел, гваш, водене боје. Могу се цртати и конкретне, и апстрактне слике. Након завршетка рада, детету се може поставити неколико питања. Како желиш да назовеш свој цртеж? Какво расположење си нацртао? Чему је сличан твој цртеж? Да ли ти се допада да га посматраш? Ако ти се не свиђа, шта би желео да измениш на њему? Хоћеш ли да доцрташ? Детету се допушта да додаје и мења цртеж у процесу рада. Уопштено говорећи, коришћење техника „Цртеж тренутног стања”, „Расположење” при сваком сусрету са дететом омогућава да се уочи измена емоционалног стања у току сусрета и разумеју основни емоционални проблеми, као и да се коригује емоционално стање.

Навешћемо примере још неколико техника и њиховог коришћења у раду са децом, која су доживела одвајање од родитеља и друге психолошке трауме. Техника: „Ослобађање кроз цртање” помаже детету да изрази потиснута осећања, да се ослободи унутрашњег притиска. [6]. Ову технику спроводили смо у варијанти један на један. Детету се постављају питања: Којом бојом је насликало љутњу? Бес? Где у свом телу оно може да осети те емоције? Одговарајући на питање, може се описати изглед беса, који је оно нацртало. Може се поразговарати са дететом о томе шта оно ради када се љути? Пажљиво саслушавши дете, психолог показује на који начин се може ослободити од љутње и беса уз помоћ цртања. Детету се нуди лист А3, водене боје или бојице у боји љутње или беса, које је изабрало дете. Затим оно узима „боје беса” (водене,

обичне бојице) и почиње да, потезима од себе, „отпушта ова негативна осећања”. Одрасла особа црта сличан цртеж. Потребно је да се истовремено са обе руке раде покрети из центра листа од себе, као да избацујемо лаву из вулкана. Важно је да се радња прати неким звуком или шиштањем. Може се кретати рукама по листу, без одвајања од папира, при чему су потези од себе праћени гласним издахом, а повратни потези руком – гласним уздахом. Вежба се лако трансформише. У њу се могу унети измене, нови елементи. При томе се мења њен циљ. На пример, утученост и снуженост могу бити издахнути са тешким звуком, а бучан уздах уноси бодрост и сигурност. Синхрони покрети руку могу да приказују не само лаву, већ и ветар, водопад, кишу и друго. Покрети увек ослобађају од свега негативног.

Као ефикасна метода за одражавање негативних емоција и стабилизацију актуелног емоционалног стања у раду са узнемиренем и стидљивом децом показало се „Спонтано цртање” [7]. Оно подразумева коришћење крајње необичних средстава за самоизражавање. Вежбе се могу радити у купатилу. Може се цртати четкицама и прстима, длановима, коленима, петама итд. При спровођењу ове технике није потребан разговор. Детету се једноставно нуди да ослика било коју површину састављену од плочица, како оно жели и којим бојама жели. Цртање се ограничава на максимално сат времена. У процесу поспремања након цртања дете може да учествује заједно са одраслом особом. Технике „Ослобађање кроз цртање” и „Спонтано цртање” треба примењивати са опрезом у раду са агресивном децом и децом којима су својствене честе импулсивне радње и афекти.

Како наводи Н. Роцерс: „Психолошка сигурност, одсуство критике и оцена, атмосфера допустивости, отворености, игре и спонтаности процеса примене арт терапије могу да измене унутрашње стање детета до непрепознатљивости и да му омогуће да достигне задивљујући психолошки преображај. Дете ће научити да потпуније и адекватније изражава своја осећања, откриће свој стваралачки потенцијал, различите стране своје личности. А све то води ка прилагодљивијем понашању и умећу схватања и прихватања других људи”. [1, с. 58].

Навешћемо пример једне од вежби арт терапије са ученицом нашег центра, Настјом Л, 10 година. Кратка анамнеза: девојчица је први пут дошла у дом са 7 година. Након кратког боравка вратила се код родитеља. Затим је Настја неколико пута била узимана из породице и одвође-

на у болницу. То се дешавало због пијанства и паразитизма родитеља. Девојчица заостаје са психичким и развојем говора, што је потврдила медицинска психолошко-педагошка комисија, коју је девојчица прошла. Искуство боравка у обичној основној школи је углавном негативно. Две или три године је седела у првом разреду једне од градских школа и нико није могао да разуме да она ненамерно није могла да усвоји рачун и читање, или је устајала усред часа са места и излазила у ходник. Након доласка у дом ситуација се постепено разрешила. Код Настје је долазио учитељ из корективне школе и она је чак успела да се поноси четворкама и петицама, иако су се одрасли често подсмевали да су то замаскиране тројке.

У чему се испољавала Настјина карактеристичност – у томе што су, као и код све деце која имају потешкоће у развоју, њени биолошки принципи унеколико престижали интелектуалне интересе и она је увек била настројена на талас комуникације са непознатим људима различитог узраста и пола и у исто време на инфантилну везаност за лутке, игре са сижеем и животиње. Како би се спровела успешна вежба са коришћењем експресивне арт терапије, крајње је важно добити личну сагласност детета за сусрет. То је јемство одређене личне укључености и мотивацију. Настја је била испуњена идејом путовања по будућности. Тему је предложила сама. Почели смо од изгледа њеног стана. Настја је била толико занесена да је одавно прошло сат и по, што је обично максимално време за рад са децом, а она и ја смо биле заинтересоване, као и у првим минутима.

Са тачношћу техничког цртача или архитекте, цртала је сваки детаљ: тоалетни сто са свим флашицама и бочицама на њему. Цртање је било праћено објашњењима и коментарима, описима функција и особина ствари, које су јој потребне за срећан живот. Фотеља, мека-мекана, велика-превелика, софа, ормар за одећу, сто, са вазом у којој је свеже цвеће, јапански телевизор у боји, балкон, обавезно мора бити балкон, на коме ће се сушити огртач, папуче, веш, чарапице. А још ће нацртати и рупицу (црта на зиду мали лук: ту живе мишеви, ево њиховог сира, црта поред комадић сира, а ово је мачка, која се дружи са њима, црта лепог кућног мачка. И, завршни потез, у мекој фотељи седи одрасла Настја, само што је дошла са посла и одмара се. Виде се њене ципеле са високим штиклама, остало се не види од високог наслона столице, она гледа на телевизији цртани филм „Том и Џери”. И њени мишеви су поред ње.

Настја црта и сва се заруменела од задовољства. Ово путовање ју је толико одушевило да је довела децу из групе да са њима подели утиске од цртежа и, што је права реткост, неколико дана је причала о цртежу васпитачима. Цртеж је оставила код психолога, али се више пута враћала да га осмотри. Кратка анализа вежбе показује да је за девојчицу било од емоционалне важности да створи слику удобности и благостања. Ако тога нема у садашњости, онда ће обавезно бити у будућности. Визуализацијом сопствене представе о срећном животу, Настја је добила могућност да осети максимално позитивна осећања: радост, мир, смиреност, нежност.

На тај начин можемо да констатујемо да коришћење арт терапије као методе за пружање психолошке помоћи оријентисане на личност и пружање подршке конкретном детету, које се нашло у тешкој животној ситуацији, има висок степен квалитетног побољшавања и стабилизације емоционалног стања.

Литература:

1. Роџерс Н. *Пути ка интееприетету: терапија на основу експресивне уметности, која је оријентисана на човека* Alien Art Studio, 1997, 140.
2. Виготски Л.С. *Психологија уметности*. М.: Издаваштво Уместност, 1968, 576.
3. Антропов Ј.Ф. *Лечење деце са психосоматским поремећајима* / Ј.Ф. Антропов, Ј.С. Шевченко. СПб.: Издаваштво Говор, 2002, 560.
4. Лебедева Л.Д. *Пракса арт терапије: припути, дијагностика, систем знања*. СПб.: Издаваштво Говор, 2003, 256.
5. Окландер В. *Прозор у свети дејетта*. М.: Издаваштво Разред, 2005, 336.
6. Шотенлоер Г. *Цртеж и слика у естетичкој терапији*. СПб.: Издаваштво Пирожкова (Серија Нови импулс), 2001, 256.
7. Кисељова М.Н. *Арт терапија у раду са децом*. СПб.: Издаваштво Говор, 2006, 160.

Мирјана Радовановић Пејовић

ОШ „Душан Јерковић” Ужице

mirjanarp@ptt.rs

КРИЗА ЧИТАЊА И КАКО ЈЕ ПРЕВАЗИЋИ

Приказ књиге: *Криза читања међу основношколцима и модели ублажавања њених последица*, Љиљана Косијер, Нови Сад: Градска библиотека, 2017, 186 стр.

Проблем кризе читања, који се продубљује већ неколико деценија, као и истраживање о читалачким навикама новосадских основношколаца, као и осмишљавање начина за решавање овог тињајућег проблема, разматра се у монографској публикацији, која је 2017. године изашла с циљем да допринесе унапређењу и библиотечке праксе и развијања читалачких навика. Професор књижевности и језика по образовању, библиотекар по професији, коауторка и реализатор семинара „Подстицање читања код деце и младих” (2014–2015) разматра кризу читања као свеприсутни и културолошки проблем, који са свих професионалних аспеката добро познаје, а даје и предлоге како ову кризу превазићи, првенствено преузимањем активније улоге у континуираном васпитању и одгајању младих читалаца.

Књига садржи следећа поглавља: Теоријски приступ проблему истраживања, Методологија истраживања, Истраживање читалачких навика основношколаца у градској и сеоској средини, Закључци истраживања, Упоредна критичка анализа реализованог истраживања са претходним истраживањима у овој области, Модели ублажавања последица кризе читања, односно начини њеног предупређења и превазилажења, Стручно усавршавање библиотекара као предуслов за борбу против кризе читања, Закључна разматрања, у корелацији са иностраним искуствима. Овај садржај указује на озбиљност и ширину истраживања Љиљане Косијер, као и суштинско познавање значаја читања за сваког појединца. Књига садржи и увод издавача, рецензента и аутора, захвалницу, библиографију и белешку о аутору, као и графичке приказе одговора и ставова ученика, број прочитаних књига и других резултата истраживања.

У *Теоријском истраживању проблема истраживања* ауторка полази од књижевне теорије и теорије читања, истиче интеракцију књиге и читаоца, повећану отвореност искусног читаоца за нова сазнања (интелектуална, емоционална, вредносна, естетичка). Помиње преображај књиге кроз векове и разматра предности техничко-технолошког развоја човечанства, али и нелинеарно читање са екрана савремених читалаца.

Тематиком кризе читања, пре ове ауторке, исцрпније су се бавили Илић, Гајић и Маљковић у књизи „Криза читања: комплексан педагошки, културолошки и општедруштвени проблем”, пре више од деценије (2007), док се књига Љиљане Косијер темељи на истраживању основношколаца као циљне групе. Постоји још неколико истраживања која су била основ за поређење и праћење овог општедруштвеног проблема (Ж. Вучковића и Н. Тодоров, 2010; Снежане П. Марковић, 2012; И. Петковић и С. Луковић Васиљевић, 2012). Ауторка их анализира у поглављу *Методологија истраживања* пре изношења предмета, задатка истраживања, хипотетичког оквира у смеру ширег сагледавања проблематике кризе и њеног превазилажења а затим их поставља у корелацију са резултатима свог истраживања. Њена књига допуњује претходна истраживања и даје нам нове показатеље, од којих су неки сагласни са ранијим истраживањима (као што је благи пад у броју прочитаних књига), а неки су у колизији, нпр. о препоруци књиге родитеља или вршњака која се прихвата.

У поглављу *Истраживање читалачких навика основношколаца у градској и сеоској средини* потврђује се хипотеза да је криза присутна и све израженија у тинејџерском добу. Разматрају се читалачке навике према општем успеху у школи, према култури читања у породици. Интересантни су закључци да се лектира углавном цела прочита, мада се школска библиотека не користи чак код 30% ученика у граду и 45% у селу.¹ Анализира се и како основношколци проводе слободно време, потврђује да примат над читањем односе телевизија и компјутер, или тачније мобилни телефон. Закључци истраживања потврђују да ученици углавном немају развијене читалачке навике, али подаци да петина испитаника није члан ни јавне библиотеке, и да млади слободно време проводе углавном забављајући се, забрињавајући су.

¹ Томе сигурно доприноси и смањен број школских библиотекара у основним школама од 2015. године и допуњавање дела нормe наставницима (радом у школској библиотеци), који се понекад уопште не баве библиотечким пословањем, нити их то интересује, већ им је то прелазно решење до следеће школске године (прим. аутора приказа, школског библиотекара у основној школи).

Предмет интересовања Љиљане Косијер су и модели превазилажења овог, можемо рећи, светског проблема. Моделе ангажованости на подстицању читања разврстава на активности радионичарског типа, дугорочне програме, манифестације, подстицање читања кроз нове медије, активности намењене тинејџерима и оне намењене осталим специфичним групама корисника. За све ове сегменте ауторка наводи примере који су спроведени у јавним библиотекама Србије и који могу бити могући путокази за будуће активности библиотекара који раде са децом. Једино нејасне боје изабране за графиконе ремете жељу читаоца да се удуби у све податке, који би га интересовали за дубље самостално разматрање.

Ауторка разматра и стручно усавршавање библиотекара и нарочито истиче комплексност посла који обавља дечији библиотекар. Описује положај школских библиотекара у Србији, препознајући њихову неискоришћену улогу у унапређењу читалачких компетенција деце. Отежавајућа околност је и недостатак националних програма за промоцију читања. Пореди искуства европских земаља и упознаје нас са стратегијама, мрежама и међународним организацијама које унапређују читалачку писменост. Став аутора је да је читање кључни посредник у сазнавању и да се зато „мора заговарати још неуморније и истрајније,”² што јесте довољна смерница за све који раде са децом.

Књига *Криза читања међу основношколцима и модели ублажавања њених последица*, аутора Љиљане Косијер, може бити од непроцењиве користи и за истраживаче, али и за све оне који се баве децом и књигом: учитеље, наставнике, библиотекаре јавних и школских библиотека. Својим предлозима за превазилажење евидентне кризе читања, отвара драгоцене путеве за оне који желе овај проблем да превазиђу. Ова књига нас упућује да размишљамо, не само о читању, већ и о будућности.

² Љиљана Косијер, *Криза читања међу основношколцима и модели ублажавања њених последица* (Нови Сад: Градска библиотека, 2017): 176.

Оливера Недељковић

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, Чачак

oizn@mts.rs

ПРВИХ СТО ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ИВАЊИЧКЕ БИБЛИОТЕКЕ

(Емилијан Протић: *Листови на већру*, Ивањица, Библиотека „Светислав Вуловић,” 2018, 143 стр.)

Док сам ишчитавала књигу *Листови на већру* Емилијана Протића, коју је поводом свог јубилеја објавила Библиотека „Светислав Вуловић” из Ивањице, навраћала ми се мисао да Нушићев јунак Чеда, коме је била упућена чувена претња Живке министарке (*Не била ко сам, ако ти не одеш у Ивањицу!*), не би зажалио да је премештен у ово малу, беспутну варош. Када би се књижевност могла чврсто преплести са стварним животом, за сигурно би се овај јунак комедије *Госпођа министарка* обрео у друштву духовитих и предузимљивих Ивањичана, можда чак и у читаоници која је тих тридесетих година протеклог века, када је настало ово свевремено Нушићево дело, располагала са 500 књига. Још сигурније је да би се промућурни Чеда убрзо укључио у веома занимљив и богат друштвени живот, чије детаље сазнајемо са страница књиге Емилијана Протића, чијом ликовном опремом се бавио академски графичар Зоран Јуреш.

Својим садржајем, ова публикација вишеструко потврђује како су Ивањичани, одувек били предузимљиви људи жељни знања, који су ширином свога духа из сваког удеса извлачили наук. У овом вредном прилогу за историју ивањичке Библиотеке и њених претеча, забележено је мноштво примера који поткрепљују ту тврдњу. Чак и злураде пошалице на рачун своје паланке, Ивањичани су схватили на најбољи могући начин – као подстицај за њен напредак. Претња да је неко *виђен за Ивањицу* временом је добила сасвим другачији призвук: виђен у Ивањици данас значи да је неко у варош на Моравици дошао из туристичких побуда, здравствених разлога или да у њој смехом, лепим садржајима и пријатним сусретима разгали душу.

Монографија *Листови на већру* од великог је значаја за културу читавог моравичког краја, јер подробно осветљава прошлост библио-

текарства, почев од прве читаонице отворене 1868. године до модерне установе, какву овдашња библиотека са пет запослених и 53000 библиотечких јединица данас представља. У њој су као трајно сведочанство забележене најважније чињенице из историје књиге и библиофилства овог поднебља, смештене у контекст свеколиких историјских, привредних и друштвених збивања током века и по. Већ потврђени проучавалац прошлости просвете и привреде ивањичког краја, Емилијан Протић, успео је да, скоро приповедачком лакоћом, предочи летопис Библиотеке у Ивањици, хронолошки изложивши све аспекте њене драгоцене културне мисије. Свесрдним трудом и истраживачком упорношћу, он је међу једне корице прикупио све оне пожутеле листове, које је од чувене наредбе кнеза Милоша да се подигне варошица као средиште среза па до данас, посвуда развејао ветар. Аутор је настојао да, живописним дигресијама о читаоцима и читалачком духу који се може истражити на основу исцрпног списка пренумераната на књигу у 19. веку, надомести све оне потргане странице које су ратна пустошења и природне стихије, нагле промене режима и стална политичка трвења, али пре свега пословични немар и увереност нашег човека да све од њега почиње, заувек учинили нечитљивим.

Из Протићеве књиге сазнајемо да је читаоница отворена ради културног, политичког и свеколиког уздизања у време кад је свега 262 становника Ивањице било писмено, много пута прекидала свој рад, али је, захваљујући залагању и истрајности оних који су били чврсто уверени у њен значај, чим би се стекли услови, поново отварала своја врата свима, под једнаким условима пружајући могућност да се самообразује и професору, и кафанском слуги, и марвеном трговцу, и земљоделцу. Како год да јој било званично име гласило (читаоница, књижница, библиотека), ова установа је увек била уточиште свима којима су били неопходни знање и утеха. Као у каквом литерарном штиву, пратимо судбину много пута сељеног, оскудног и тешко обнављаног књижног фонда: полице са књигама су каткад биле у приватним кућама, читаонички столови су покаткад замењивали кафанске, књиге су смештане у ходнике и просторије које се, у спорадично сачуваним извештајима, не могу описати без сталних епитета: влажност, скученост и неусловност. Али, све ове околности које су отежавале рад ивањичке Библиотеке, заправо представљају општа места из свеколике историје српских читалишта, од којих је, према чувеној студији др Десанке Стаматовић *Читалишта у Србији у 19.*

веку, истовремено са ивањичком, као одговор на распис упорног и ученог министра просвете Димитрија Матића, основано још 26 читаоница широм Србије (у Лозници, Ваљеву, Ћуприји, и Карановцу (Краљеву).

И у наредном веку, судбина библиотеке биће истоветна судбини овдашњег народа: с једне стране, буран партијски живот, оскудица, ратови и пустошења, а насупрот њима – постојана увереност о значају ширења књиге у народу, о схватању библиотеке као средишта културних збивања и окупљања учених и талентованих људи, свест о непроцењивој вредности књижног фонда, коју је, рецимо, испољио Вукашин Вуле Кривокућа, младић који је, током немачке окупације, на таван сакрио читаво благо којим је располагала књижница, да би га, након рата, предао новим властима и народу на коришћење.

Доступност примарних извора за истраживање, знатно богатија визуелна грађа, али могућност да се сазнања прикупе непосредно од актера и сведока раста ивањичке Библиотеке након Другог светског рата, условили су да други део ове монографије буде детаљнији и обимнији. У њему је представљен постојани напор оснивача и запослених, школованих и стручних, по први пут и стално запослених, радника–заљубљеника у књигу и своју професију, да ивањичка Библиотека постане установа која на најбољи начин одговара на захтеве које пред њу постављају ново време и све комплексније схваћена улога библиотеке у 21. веку. Шири се мрежа библиотечких огранака како би се књига приближила становништву удаљених села, агилни посленици улажу огромне напоре да обогате, каталошки обраде и презентују укупан књижни фонд и оформе Завичајни фонд, организују се бројни програми, изложбе и сусрети са писцима, представљају се запажена издања, а скоро невероватним нам се чини податак да је на појединим програмима у организацији ове установе било чак и 800 посетилаца. Из богатог летописа Библиотеке, која је од 1965. до 2001. године представљала радну јединицу у оквиру Културног центра, односно Дома културе, да би на почетку 21. века, као самостална установа понела име знаменитог Ивањичанина, књижевног критичара, професора Велике школе, академика Светислава Вуловића, издавајмо овим поводом да је уписана међу добитнике угледног стручног признања Милорад Панић Сурепа, које јој је 1985. године додељено за *посебни резултат у развоју библиотечке делатности и унапређивању библиотечарства*. Онима који су будућност ове установе и ове живописне вароши, занимљивим се могу учинити само наизглед

мање важни, а за социолошко сагледавање веома драгоцени, подаци о томе да је 1963. Библиотека набавила прву писаћу машину, а 1998. године први компјутер; да је роман Заточеници Михаила Лалића био најчитаније штиво Ивањичана 1977. године, али да се, болних деведесетих, међу члановима библиотеке нашло и сто четдесет троје прогнанника, који су у овом крају нашли прибежиште.

Посебно поглавље, непосредно и топло написано, припада лично-стима који су, несебично и далеко од очију јавности, стварали историју ивањичке Библиотеке, њеним књижничарима и библиотекарима, међу којима аутор истиче име прерано преминуле, предане и срдачне Мире Чакаревић, некадашњег библиотекара и директора ове установе. Нарочиту вредност овој књизи даје низ сажетих, али врло вешто, у свега неколико потеза дочараних духовних портрета знаменитих људи из моравичког краја: нпр. капетана Симе Јанковића који је својом руком у ваздуху исцртао план будуће вароши; свештеника и учитеља, књигољупца Светозара Поповића; среског начелника Петра Срећковића, који је одмах по доласку у Ивањицу, посетио читаоницу и поклонио јој царски дукат (за наше прилике, вест заиста достојна престоничких *Српских новина*, које су је и објавиле 1879. године!), достојанственог интелектуалца Драгомира Поповића и других. Уз њих, монографија ивањичке Библиотеке садржи, као важан спомен и путоказ, биографије Светислава Вуловића, потом легатора и добротинитеља ове установе, угледних и многоструко надарених Ивањичана – Кирила и Владислава Савића, Петра Стамболића и бројних других дародаваца и љубитеља књиге који су својим прилозима богатаили књижни фонд. А они због којих библиотека постоји, почев од чланова читаонице па до данашњих корисника библиотечких услуга, сигурно би могли исписати једну аутентичну, алтернативну историју ове установе у којој би било много захвалности и сећања на тренутке када се пред њима, са раскрыљеном књигом, отварао и читав један нови свет.

IN MEMORIAM

Милосава Мира Лијескић
виши дипломирани библиотекар
(1955–2019)

Милосава Мира Лијескић (девојачко Мићић), рођена је 1955. године у Пожеги. У свом родном граду завршила је основну и средњу школу. На Филозофском факултету у Сарајеву, на Одсеку за југословенске књижевности, студијска група Историја југословенских књижевности и српскохрватски-хрватскосрпски језик, 1980. године, стекла је звање професора. Преносила је своје знање и искуство ученицима средњих школа, у којима је радила као професор српскохрватског језика, као и корисницима библиотеке. У Народној библиотеци Ужице радила је од 1985. до 2011. године, у огранку у Крчагову, Завичајном одељењу, а највећи траг оставила је на Одељењу за одрасле и Одељењу периодике. Захваљујући њеном несебичном труду, серијске публикације Библиотеке су библиографски обрађене у електронским каталозима установе.

Несебична и ведро природа, ерудита, изванредан стручњак и познавалац не само књижевности, већ и многих других области људског знања, увек је била ту за нас, а посебно за млађе и неискусне колеге. Својим духовитим опаскама, рецитовањем стихова из многих песама или цитата из књига које је знала наизуст, мудрим изрекама, умела је свакодневни живот учинити лепшим и испуњенијим. Памтиће се дуго њена реченица, изговорена једном приликом: „Језик је моје оруђе и моје оружје!” Спремна да научи, упутити, помогне и заштити, била је један од многих драгоцених бисера, које је изнедрила и подарила суграђанима Народна библиотека Ужице.

Сматрала је да је мисија библиотекара веома важна у упућивању младих нараштаја у свет литературе. Њена креативност и стручност долазила је до пуног изражаја у реализацији многих програма и књижевних вечери. Учествовала је у раду жирија поводом одабира најбољих литерарних радова, добијених на конкурсима Библиотеке. Приређивала

је изложбе и друге програме за децу. Била је је коаутор монографије о Народној библиотеци Ужице, објављеној поводом 150 година постојања. За свој рад и допринос развоју струке, 2004. године, добила је стручно звање виши библиотекар.

Колеге су је поштовале и уважавале због њеног понашања према другима и због начина на који је радила. О њеној креативности и стручности остаће да сведоче многе изложбе, као и објављени радови. Сећаћемо се увек наше драге колегинице као доброг пријатеља и изузетног учитеља.

УПУТСТВО АУТОРИМА

Прилози који ће бити објављени у часопису „Корак библиотеке: часопис за културу и библиотечко-информациону делатност” треба да буду из библиотечко-информационе теорије и праксе, као и културне историје. Предност ће имати радови који су тематски везани за Златиборски регион, али ће бити објављени и радови који нису везани за завичај, а добију сагласност редакције и позитивну оцену рецензента. Молимо ауторе да имају у виду да се њихов прилог може уклопити у следеће рубрике:

- Из прошлости – радови из историје библиотекарства и културне историје,
- Истраживања – истраживачки радови из библиотекарства,
- Библиографија – библиографије и библиографска истраживања,
- Савремени токови – радови из области савремених библиотечких услуга, програми и пројекти у библиотекарству, примери добре праксе и сл.
- Преводи – преводи стручних радова, стандарда, смерница и других докумената,
- Прикази – прикази стручних монографија и часописа.

Рад треба да је откуцан у фонту Times New Roman, величина фонта 12 и да има до 20000 карактера са размацама. Изузетно у договору са редакцијом могу се објавити и обимнији радови. Потребно је да садржи и: сажетак до 150 речи, кључне речи до 15 речи, фусноте које иду на дну странице (за цитирање користити Чикаго стил цитирања).¹ Фусноте се дају на дну странице и могу садржати допунска објашњења или податке о коришћеном извору на пр.:

Књиге:

У фусноти (у даљем тексту **Ф:**) редни број. Име Презиме, *Наслов књије* (Место: Издавач, година), страна.

Ф: 1. Радомир Андрић, *Бели извор* (Београд: Београдска књига, 2001), 21.

¹ Овај стил је детаљно објашњен у текстовима: Драгана Сабовљев, „Чикаго стил библиографског цитирања”, *Панчевачко чииалиише*, бр. 13 (нов. 2008): 111–115; и Драгана Сабовљев, „Чикаго стил библиографског цитирања (2)”, *Панчевачко чииалиише*, бр. 15 (нов. 2009): 86–90.

У библиографији (у даљем тексту **Б:**) редни број. Презиме, Име. *Наслов књиџе*. Место: Издавач, година.

Б: Андрић, Радомир. *Бели извор*. Београд: Београдска књиџа, 2001.

Чланак у часопису:

Ф: редни број. Име Презиме, „Наслов чланка”, *Наслов часописа*. год. излажења, бр. свеске (година): страна/е.

Ф: 1. Илија Мисаиловић, „Железница Ужица у ратним условима 1941. године”, *Историјска баиџина*, бр. 20 (2011): 175

Б: редни број. Презиме, Име., „Наслов чланка”. *Наслов часописа*. год. излажења, бр. свеске (година): страна/е.

Б: Мисаиловић, Илија. „Железница Ужица у ратним условима 1941. године”. *Историјска баиџина*, бр. 20 (2011): 171–186.

Чланак у онлајн часопису:

Ф: редни број. Име Презиме, „Наслов чланка”, *Наслов часописа*, год. излажења, бр. свеске (година): страна/е, [http://адреса](#) (преузето датум).

Ф: 1. Марија Радуловић, „Библиотека и тинејџери”, *Глас библиотеке*, бр. 20 (2014): 99–100, http://www.cacak-dis.rs/elektronska_izdanja/gb20/97-114-gb20-marija-radulovic.pdf (преузето 21.09.2017).

Б: редни број. Презиме, Име., „Наслов чланка”. *Наслов часописа*, год. излажења, бр. свеске (година): страна/е, [http://адреса](#) (преузето датум).

Б: Радуловић, Марија. „Библиотека и тинејџери”. *Глас библиотеке*, бр. 20 (2014): 97–114. http://www.cacak-dis.rs/elektronska_izdanja/gb20/97-114-gb20-marija-radulovic.pdf (преузето 21. 9. 2017).

Остале примере можете погледати у часопису *Чиџалииџе* бројеви 13 и 15 (в. фусноту 1.)

Коришћену литературу и изворе навести азбучним редом на крају текста и не преводити на језик рада. Извори који **нису** коришћени у раду **не могу** бити наведена у литератури.

Резиме и кључне речи, преведени на неки од страних језика, дају се након наведене литературе. Како бисмо избегли да се у сваком тексту појављује различит тип наводника, потребно је да се наводе према *Правопису српског језика* (пример: „Наводници”), као и црте између бројева – искључиво дужа црта (1922–1978). Молимо ауторе да воде

рачуна о размацима (после знакова интерпункције обавезан је размак, а пре знакова интерпункције не треба. Уколико аутори буду наводили другачије, текстове ћемо вратити на дораду.

На самом почетку у горњем левом углу наводи се име и презиме аутора, установа из које долази, место и е-адреса аутора. Радови чије су верзије излагане на стручним и научним скуповима могу се објавити уз назнаку у првој фусноти на крају прве реченице рада. У часопису се **не могу** објављивати **већ објављени** радови.

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ПРИКАЗА ПУБЛИКАЦИЈЕ ЗА ЧАСОПИС „КОРАК БИБЛИОТЕКЕ”

Приказ треба да садржи основне библиографске податке о публикацији или библиотечко-информационој грађи и изворима (у самом поднаслову приказа навести аутора, наслов, издавача и број стране, односно материјални опис извора као и интернет адресу ако је извор доступан на интернету).

Пример: Јасмина Нинков, *Библиотека у XXI веку*. Београд: Чигоја, 2010, 103 стр.

Приказ треба да садржи следеће елементе или целине:

а) Кратак уводни део у ком се објашњава зашто је аутор изабрао одређену тему и шта је желео да покаже њеном елаборацијом;

б) Кратак садржај без улажења у детаље како би се читалац приказа увео у критичка разматрања која следе;

в) Критичка разматрања у којима се садржај аргументовано критички процењује, било позитивно или негативно. Идентификују се основне тезе које аутор заступа или аргументи и докази које аутор користи у поткрепљивању својих тврдњи. У овом делу треба показати коју је методологију аутор користио при изради рада и о којој врсти дела је тачно реч (стручно, научно есејистичко и сл.), коме је дело намењено и по чему завређује посебну пажњу, које дилеме или теоријске поставке предлаже. Потребно је истаћи занимљивости због чега би аутор приказа то дело препоручио стручној јавности, односно изнети лични став о делу које се приказује. Одредити место публикације међу раније објављеним делима из те области, а ако је уколико постоји мало дела из те области и ту чињеницу треба истаћи.

г) Закључак приказа треба да садржи оцену организације грађе у публикацији, стила писања и коментар да ли је тема у потпуности обрађена или који је аспект теме приказан.

Приказ не треба да садржи више од 9000 карактера (укључујући и размаке), изузетно када су научне рецензије у питању радови могу бити обимнији.

Молимо вас да назначите своје име, телефон, мејл адресу, афилацију (назив установе у којој радите) и да текстове доставите у дигиталној форми – видети *Упутство ауторима* http://www.biblioteka-uzice.rs/korak_biblioteke.htm на имејл адресу korakbiblioteke@gmail.com.